اورتودوقسیا

آخلاقی و دینی رساله

مدیر مسؤل : مله‌تیوس لوقاکیس   محل اداره : فنار روم پطریقخانه

Ἔτος Β΄   31 Μαΐου 1927   Τεῦχος 14ον

ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΗΘΙΚΟΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ
† Ο ΧΡΙΣΤΟΥΠΟΛΕΩΣ ΜΕΛΕΤΙΟΣ

ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ
Καθηγητὴς Ἱ. Θεολογ. Σχολῆς Χάλκης

ΤΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΟΥ ΙΟΥΔΑ ΚΑΤΑ ΤΟΝ 8ον ΑΙΩΝΑ

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΩΣ ΚΑΙ ΗΘΙΚΩΣ

Τὸ σήμερον ἐπὶ τὸ νεολογικώτερον λεγόμενον, ὅτι ***ἡ ἱστορία ἀντιγράφεται,*** κατ᾽ οὐσίαν σημαίνει τὸ αὐτό, ὅπερ καὶ ὁ παλαιὸς σοφὸς τοῦ Ἰσραήλ, ὁ Ἐκκλησιαστής, ὑπεδήλου λέγων, ὅτι ***καινὸν οὐδὲν ὑπὸ τὸν ἥλιον,*** ὅτι τὰ ὡς νέα φαινόμενα καὶ νομιζόμενα ἐγένοντο ἤδη ἐν τῇ σειρᾷ τῶν αἰώνων ὑπὸ οἱανδήποτε μορφήν, μόνον δὲ ἡ μνήμη λείπει τῶν προγεγενημένων, ὅπως καὶ τῶν ὕστερον ἐσομένων θὰ λείψῃ ποτὲ ἡ μνήμη παρὰ τοῖς ἐπιγιγνομένοις (1, 9—11. 3, 14—15, 6, 10). Ἐννοεῖ δὲ οὐχὶ ***τυχαίαν*** τινὰ σύμπτωσιν τῶν νέων ***πρὸς τὰ παλαιά,*** ἀλλὰ σύμπτωσιν ***ἀναγκαίαν,*** καὶ τοῦτο διότι

κρατοῦσιν ἐν τῷ παντὶ οἱ αὐτοὶ νόμοι, καὶ ὑπὸ τὰς αὐτὰς περιστάσεις παράγουσι πάντοτε τὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα ἐν τῷ κόσμῳ τῷ ἠθικῷ οὐχ ἧττον ἢ ἐν τῷ φυσικῷ.

Ναί, καινὸν οὐδὲν ὑπὸ τὸν ἥλιον, καὶ ἐν γενικαῖς γραμμαῖς ἀντιγράφεται ἡ ἱστορία, ἀντιγραφομένη δὲ μαρτυρεῖ τοῦτο, ὅτι ὃ ἐὰν σπείρωσιν οἱ ἄνθρωποι, τοῦτο καὶ θὰ θερίσωσιν.

Τοῦ νόμου τούτου ἐξαιρεῖται οὐδὲν ἀνθρώπινον σύστημα καὶ καθίδρυμα, θᾶττον δὲ ἢ βραδύτερον ἀποδείκνυνται ὡς ἀπατηλαὶ ἐξαιρέσεις, αἱ πρὸς καιρὸν τὸ ἐναντίον ἐμφαίνουσαι, ὅτι σπείρων τις φθορὰν δύναται νὰ θερίσῃ ἀφθαρσίαν. Κατὰ τοῦτο εἶναι διδακτική, ἐννοεῖται εἰς τοὺς θέλοντας νὰ διδαχθῶσιν, ἡ ἱστορία, καὶ ἡ θύραθεν μέν, μάλιστα δὲ ἡ ἱερά, ἡ ἱστορία τοῦ παλαιοῦ Ἰσραήλ. Σπείρας φθορὰν δὲν ἠδυνήθη ἢ νὰ θερίσῃ φθοράν, παρὰ πᾶσαν τὴν ἰδιάζουσαν τοῦ Ὑψίστου πρόνοιαν περὶ τοῦ περιουσίου αὐτοῦ λαοῦ καὶ παρὰ τοὺς ἐνδελεχεῖς καὶ ἡρωϊκοὺς ἀγῶνας τῶν ἀρίστων αὐτοῦ τέκνων, ***τῶν προφητῶν.***

Ἐν προλαβοῦσι φύλλοις τῆς «***Ὀρθοδοξίας***» (τεύχη 6-7) ἐξετάσας ἤδη τὴν θρησκευτικὴν καὶ ἠθικὴν ἐξάρθρωσιν τοῦ μεγαλειτέρου τμήματος τοῦ λαοῦ τούτου, τοῦ λεγομένου Ἐφραὶμ ἢ Ἰσραήλ, εἰς μίαν τῶν κρισιμωτάτων περιόδων τῆς ἱστορίας αὐτοῦ, κατὰ τὸν 8ον πρὸ Χριστοῦ αἰῶνα, θὰ διαλάβω ἐφεξῆς περὶ τῆς αὐτῆς, θρησκευτικῆς τε καὶ ἠθικῆς καταστάσεως τοῦ ἑτέρου τμήματος τοῦ αὐτοῦ λαοῦ, τοῦ ***βασιλείου τοῦ Ἰούδα*** καὶ τῆς πρωτευούσης αὐτοῦ ***Ἱερουσαλὴμ*** κατὰ τὴν αὐτὴν ἑκατονταετηρίδα, ἐπὶ τῇ βάσει προφητειῶν δύο συγχρόνων προφητῶν, τοῦ Μιχαίου καὶ τοῦ Ἡσαΐου, ὅπως συνάγεται ἐκ τῶν περισωθέντων ἡμῖν συγγραμμάτων αὐτῶν. Ὅσα δὲ προεγράφησαν, προεγράφησαν εἰς τὴν ἡμετέραν διδασκαλίαν, ὡς λέγει καὶ ὁ θεῖος Ἀπόστολος (Ρωμ. 15, 4).

Ἐν παραβολῇ πρὸς τὸ βασίλειον τοῦ Ἰσραήλ, τὸ τοῦ Ἰούδα, ἐξ ἀπόψεως θρησκευτικῆς, παρουσιάζει ὄψιν ἧττον ἄπελπιν. Συνετέλει πρὸς τοῦτο ὁ ναὸς ὁ ἐν Ἱεροσολύμοις καὶ ἡ ἐν αὐτῷ ἐπισήμως τηρουμένη τοῦ Ὑψίστου λατρεία, ἡ ἀποφεύ-

γουσα πᾶσαν ἐν οἱαδήποτε μορφῇ καὶ εἰκόνι παράστασιν τοῦ Θεοῦ. Καὶ οὕτως ὅμως οὐδὲ τὸ βασίλειον τοῦτο ἠδυνήθη νὰ διαφύγῃ τὴν ἐπίδρασιν τῶν πέριξ ἐθνικῶν λαῶν, καὶ ὄχι μόνον ἡ ***ἐκτὸς τοῦ ναοῦ*** ἐν εἰκόνι παράστασις καὶ λατρεία αὐτοῦ εἴθιστο καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ἱερουσαλήμ, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐν ὑψηλοῖς τόποις καὶ ἡ ὑπὸ δένδρα σκιερά, καὶ ἡ ἐν ἄλσεσι λατρεία αὐτοῦ ἐν συναφείᾳ μετὰ εἰδωλολατρικῶν τελετῶν καὶ τῶν κατ' αὐτὰς συγκροτουμένων εὐωχιῶν καὶ παρεκτροπῶν παντοίων, δὲν ἦτό τι ἀσύνηθες οὐδὲ ἐνταῦθα. Κατὰ τοῦτο δὲν βλέπει ὁ Μιχαίας διαφορὰν μεταξὺ Ἰσραὴλ καὶ Ἰούδα (1, 5) «Τίς ἡ ἑστία τῶν ἀσεβειῶν τοῦ Ἰακὼβ (=Ἰσραὴλ) εἰμὴ ἡ Σαμάρεια, καὶ τίς ἡ ἀφετηρία τῆς ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων λατρείας εἰμὴ ἡ Ἱερουσαλήμ» ; Συνάγεται τοῦτο καὶ ἐξ ἄλλου χωρίου αὐτοῦ (5, 11-13).

Μᾶλλον ἄπελπις παρίσταται ἡ ἠθικὴ κατάστασις τοῦ Ἰούδα. Καὶ πρῶτον αἱ ὑπὸ τῶν ἰσχυροτέρων ἀσκούμεναι πιέσεις καὶ ἀδικίαι καὶ ἐκβιάσεις κατὰ τῶν ἀσθενεστέρων. «Οὐαί, λέγει, οἱ λογιζόμενοι πονηρὰ καὶ μηχανώμενοι κακὰ ἐν ταῖς κοίταις αὐτῶν, ἅμα δὲ τῇ αὐγῇ εἰς ἐπιτέλεσιν προβαίνοντες, τὴν δύναμιν ἔχοντες ἐν ταῖς χερσίν. Καὶ ἀγροὺς μὲν ἐπιθυμοῦντες ἁρπάζουσιν αὐτούς, οἰκίας δὲ ἐποφθαλμιῶντες καταλαμβάνουσιν αὐτάς, καὶ τὸν μὲν ἐκβιάζουσι μετὰ τοῦ οἴκου αὐτοῦ, τοῦ δὲ καταδυναστεύουσι μετὰ τοῦ ἀγροῦ αὐτοῦ» (2, 1—3). Δὲν ὑπῆρχεν ἀσφάλεια οὐδὲ ἀπὸ μέρους τῆς δικαιοσύνης καὶ τῶν δικαστηρίων, διὰ τὸ εὐεπηρέαστον καὶ εὐώνητον καὶ εὐδωροδόκητον τῶν δικαστῶν. «Ἀκούσατε, ἄρχοντες τοῦ Ἰακὼβ καὶ κριταὶ τοῦ οἴκου Ἰσραήλ. Δὲν εἶναι ἔργον ὑμῶν τὸ γινώσκειν καὶ ἀσκεῖν τὸ δίκαιον; Καὶ ὅμως μισεῖτε τὸ καλὸν καὶ ἀγαπᾶτε τὸ πονηρόν. Τῶν προβάτων ὑμῶν ἐκδέρετε τὴν δορὰν καὶ τὴν σάρκα αὐτῶν ἀποσπᾶτε ἀπὸ τῶν ὀστῶν αὐτῶν. Καὶ εἶσθε ὑμεῖς οἱ κατεσθίοντες τὴν σάρκα τοῦ λαοῦ μου, καὶ ἐκδύνοντες ἀπ' αὐτῶν τὸ δέρμα αὐτῶν, τὰ δὲ ὀστᾶ αὐτῶν συντρίβοντες καὶ συνθλῶντες (ὡς) εἰς χύτραν καὶ τὰς σάρκας αὐτῶν (ὡς) εἰς λέβητα» (2, 1-3); Καὶ ὀλίγον κατω-

τέρω (10-11)· «ἀκούσατε ταῦτα οἱ ἄρχοντες τοῦ Ἰακὼβ καὶ οἱ κριταὶ τοῦ οἴκου Ἰσραήλ, οἱ τὸ δίκαιον βδελυσσόμενοι καὶ πᾶν τὸ εὐθὺ διαστρεβλοῦντες, οἱ ἐν μιαιοφονίαις τὴν Σιὼν οἰκοδομοῦντες καὶ ἐν ἀδικίαις τὴν Ἱερουσαλήμ.[1]) Οἱ ἄρχοντες αὐτῆς κρίνουσιν ἀντὶ δώρων, οἱ ἱερεῖς αὐτῆς διδάσκουσιν ἀντὶ ἀμοιβῆς, οἱ δὲ προφῆται αὐτῆς ἀντὶ ἀργυρίου μαντεύουσιν, ἐρείδονται δὲ ἐπὶ τοῦ Κυρίου λέγοντες. Δὲν εἶναι ἐν μέσῳ ἡμῶν ὁ Κύριος; Δὲν δύναται νὰ ἐπέλθῃ κακὸν ἐφ' ἡμᾶς». Ἦτο συνήθως καὶ ἡ κακοπιστία ἐν ταῖς συναλλαγαῖς, ἡ ἐν ταῖς δοσοληψίαις ἀπάτη τῶν ἁπλουστέρων, ἡ χρῆσις μέτρων καὶ σταθμῶν δολίων, ἐναντίον τῶν διατάξεων τοῦ νόμου καὶ παρὰ τὰς αὐστηρὰς αὐτοῦ ἀπαγορεύσεις (Δευτερ. 25, 14), ἡ χρῆσις, ὡς λέγει, ***τοῦ ἐπαράτου μεδίμνου τῆς ἰσχνότητος,*** τουτέστι τοῦ ***ἀπανθρώπως ἐλλιποῦς μέτρου.***

---

[1]) Βεβαίως ὁ λόγος περὶ *οἰκοδομῶν* ἐγειρομένων ἐν Ἱερουσαλὴμ ἐξ ἁρπαγῶν οὕτως εἰπεῖν αἱμοσταγῶν, ὅπως καὶ παρ' Ἡσαΐᾳ 5, 8. Οἱ εἰθισμένοι εἰς τὴν νῦν κρατοῦσαν πρᾶξιν καὶ θεωρίαν τοῦ *ἐλευθέρου συναγωνισμοῦ* ἐν τῷ ἐμπορίῳ, καὶ ὡς δόγμα πίστεως ἔχοντες τὸ παντὶ τρόπῳ πλουτεῖν καὶ αὐξάνειν τὴν ἰδίαν περιουσίαν, βεβαίως θὰ εὕρωσι παράξενον, πῶς ὁ προφήτης ταλανίζει τοὺς καταγινομένους εἰς αὐτὸ τοῦτο, εἰς τὸ αὐξάνειν καὶ ἐπαυξάνειν τὰς ἰδίας κτήσεις, τάς τε ἀστικὰς καὶ τὰς ἀγροτικάς, προαπειλεῖ δὲ αὐτοῖς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ βαρείας τιμωρίας. Ὅ,τι ὁ προφήτης ταλανίζει καὶ τῆς ἄνωθεν δίκης ἄξιον θεωρεῖ δὲν εἶναι ἡ ἐπαινετὴ φιλοπονία, ἡ ἄμεμπτος οἰκονομία καὶ ἡ ἔννομος καὶ ἔνδικος ἅμιλλα εἰς τὸ πλουτεῖν, ἀλλ' ἡ ἀσυνείδητος ἀπληστία καὶ πλεονεξία τῶν παντοιοτρόπως αἰσχροκερδούντων, τῶν λακπατούντων μὲν τὰ δίκαια τῶν ἀσθενεστέρων, ἀσπλάγχνως δὲ καὶ ἀνοικτιρμόνως ἐκμυζώντων καὶ τὴν τελευταίαν ἰκμάδα τῶν εὐχειρώτων, καὶ μόνον περὶ τῆς ἰδίας ἑαυτῶν εὐμαρείας καὶ εὐσαρκίας φροντιζόντων, ὡσεὶ αὐτοὶ μονοι ἦσαν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ δι' αὐτοὺς μόνους ἦσαν πεπλασμένα ἅπαντα, τὰ κατὰ γῆν τε καὶ θάλασσαν. Τὰ τοιαῦτα δὲν κακίζει μόνον ὁ Ἡσαΐας ἢ καὶ ἄλλος τις προφήτης ἢ σοφὸς τοῦ Ἰσραήλ, ἀλλὰ καὶ πᾶσα ἀδιάφθορος συνείδησις ἀνθρωπίνη, εἶναι δὲ γνωστοὶ καὶ ἀπὸ τῆς θύραθεν ἱστορίας πολλοί, καὶ ὄχι οἱ τυχόντες, κακίσαντες τὰ τοιαῦτα ἐπιτηδεύματα τῶν συγχρόνων αὐτοῖς λαῶν καὶ κοινωνιῶν.

Εἶναι καὶ κατὰ τοῦτο διδακτικὰ καὶ ἀξιανάγνωστα ὅσα ὁ Ρωμαῖος ἱστορικὸς Σαλλούστιος γράφει περὶ τῶν ἐκτρόπων τάσεων καὶ τῶν δυστήνων σπουδασμάτων τῆς συγχρόνου αὐτῷ Ρωμαϊκῆς κοινωνίας (1ος αἰὼν πρὸ Χριστοῦ), ἐξιστορῶν τὰ κατὰ τὴν συνωμοσίαν τοῦ Κατιλίνα (Πρβλ. ἰδίᾳ τὰς §. 10—13). Δὲν διέπουσι τὸν κόσμον φυσικοὶ μόνον νόμοι, ἀλλὰ καὶ ἠθικοί, τὰ αὐτὰ δὲ αἴτια ὑπὸ τὰς αὐτὰς περιστάσεις παράγουσι τὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα πάντοτε καὶ πανταχοῦ. Οὐκ ἔστι φιλεῖν!

Οὕτως ἀποτείνεται ὁ προφήτης πρὸς τὴν Ἱερουσαλήμ, καὶ ἐπισείων αὐτῇ τὴν ῥάβδον τῆς ἐκδικήσεως τῆς ἄνωθεν, ἐρωτᾷ. «Ὑπάρχει ἐκεῖ ἢ οὒ οἰκία ἄνομος; Ὑπάρχουσιν ἀκόμη ἐκεῖ ἀποθησαυρισμοὶ ἀδικιῶν; Ὑπάρχει ἀκόμη ὁ ἐπάρατος μέδιμνος; (=αἶφα) τῆς ἰσχνότητος; Εἶναι δυνατὸν νὰ δικαιώσω αὐτήν, ἐφ᾽ ὅσον ὑπάρχουσιν ἐν αὐτῇ ζυγὰ δόλια, ἐφ' ὅσον ὑπάρχει μάρσιπποι δολίων λίθων (=μέτρων); Εἶναι δυνατὸν νὰ ἀθωωθῇ πόλις, τῆς ὁποίας οἱ μὲν πλούσιοι εἶναι βίας και ἁρπαγῆς κατάμεστοι, οἱ δὲ κάτοικοι εἶναι ψευδολόγοι, καὶ δόλος μὲν εἶναι ἡ γλῶσσα αὐτῶν, ἀπάτη δὲ τὸ στόμα αὐτῶν; Οὕτω θὰ σὲ πλήξω καὶ ἐγὼ πληγὴν βαρεῖαν, ὄλεθρον, διὰ τὰ ἁμαρτήματά σου. Θὰ τρώγῃς, ἀλλὰ δὲν θὰ χορταίνῃς, καὶ ἐν τοῖς σπλάγχνοις σου θὰ ἑδρεύῃ ἡ πεῖνα. Θὰ ἐκκομίζῃς (τὰ ὑπάρχοντά σου), ἀλλὰ δὲν θὰ διασώσῃς, καὶ ὅ,τι ἂν σώσῃς, εἰς μάχαιραν θὰ παραδώσω κτλ. (6, 9 κ. ἑξ). Τῶν τοῦ Μιχαίου πολλῷ δριμύτεροι καὶ ῥαγδαιότεροι εἶναι οἱ τοῦ Ἡσαΐου ἔλεγχοι, καὶ δὴ ἐν τοῖς ἠθικοῖς, ἐν ᾧ περὶ εἰδώλων καὶ εἰδωλολατρείας, καὶ περὶ τῶν ἐν ὑψηλοῖς τόποις καὶ ἐν ἄλσεσιν ἢ κήποις καὶ ὑπὸ δένδρα ὑψηλὰ καὶ σκιερὰ ἐπὶ τὸ ἐθνικώτερον τελουμένων ὀλίγα σχετικῶς λέγει, τοὐλάχιστον ἐν τῷ πρώτῳ μέρει (1, 29-30. 2, 2-9. 18-21), καὶ τοῦτο παρὰ τὴν γνωστὴν εἰς τὰ τοιαῦτα κλίσιν τοῦ βασιλέως Ἄχαζ (4 Βασιλ. 16, 4) Ἴσως ὀφείλεται τοῦτο εἰς ὅσα ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ὁ εὐσεβὴς Ἐζεκίας, ἔλαβεν αὐστηρὰ μέτρα κατ' αὐτῶν (αὐτ. 18, 3-4. 21, 3). Ἀλλ' εἶναι πολὺς καὶ σφοδρὸς ἐν τῇ καυτηριάσει τῶν ἄλλων πληγῶν τῆς Ἱερουσαλήμ, τῶν ἐκτεινομένων εἰς ὅλον τὸ σῶμα το λαο αὐτῆς, ἀπὸ τῆς κορυφῆς μέχρι τῶν ποδῶν, ἀπὸ τῶν πρώτων καὶ ἀρχουσῶν τάξεων μέχρι τῶν τελευταίων στρωμάτων. Ἀχαριστία καὶ ἀπείθεια πρὸς τὸν Θεὸν ἐσωτερική, καὶ ψευδευλάβεια ἐξωτερική. Ψεῦδος καὶ προσποίησις. Ἐγωπάθεια ἑκάστου περὶ ἑαυτοῦ καὶ ἀδιαφορία περὶ τοῦ πλησίον· ἀναλγησία ἀρχόντων καὶ ἡγουμένων πρὸς τὰς ἀνάγκας καὶ στερήσεις τῶν ἐνδεῶν· ἀπληστία καὶ ἁρπακτικότης τῶν ἰσχυροτέρων

καὶ καταθλίψεις τῶν ἀσθενεστέρων, ἄνευ τινὸς προστασίας ἀπὸ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς δικαιοσύνης, τῶν πειθηνίων εἰς τοὺς ἀνωτέρους καὶ ἰσχυροτέρους καὶ εὐπροσίτων εἰς δωροληψίας καὶ πλειοδοσίας· ἐπὶ πᾶσι δὲ βίος τρυφηλὸς καὶ ἀπολαυστικός, κώμοις καὶ μέθαις καὶ ἡδοναῖς ἔκδοτος, ἄνευ τινὸς σοβαρᾶς σκέψεως περὶ τῆς ὑψηλοτέρας ἀποστολῆς τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς πόλεως τῆς ἁγίας. Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα εἶναι ὡς τόσα ἕλκη καὶ τραύματα καὶ μώλωπες τῆς πάλαι ποτὲ ἐπὶ δικαιοσύνῃ καὶ εὐσεβείᾳ καὶ ἠθῶν ἁγνότητι διακρινομένης Ἱερουσαλήμ, θίγοντα δὲ τὴν καρδίαν τοῦ προφήτου βιάζουσιν αὐτὴν ἑκάστοτε εἰς θρήνους καὶ ταλανισμοὺς καὶ ἐλέγχους πικρούς, μετὰ καὶ τῶν ἀπειλῶν τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν προρρήσεων περὶ τῶν δεινῶν, ὅσα ἀπόκεινται τοῖς ἀμετανοήτοις καὶ ἀδιορθώτοις. Εἶναι ποικίλος καὶ ζωηρός, αὐτὸ τοῦτο θεσπέσιος καὶ ἀπαράμιλλος εἰς τὴν ἔκχυσιν καὶ ἀπόδοσιν τῶν πόνων τῆς ψυχῆς αὐτοῦ. Εἶναι δὲ καὶ εἰκονικὸς καὶ παραβολικός, καὶ διὰ μιᾶς εἰκόνος, καὶ διὰ μιᾶς παραβολῆς ζωγραφεῖ τὴν ὅλην κατάστασιν. Προέχει κατὰ τοῦτο ἡ παραβολὴ ἡ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ πέμπτου κεφαλαίου εὑρισκομένη, ἡ παριστῶσα ἀφ᾽ ἑνὸς μὲν τὴν πᾶσαν τοῦ Θεοῦ πρόνοιαν καὶ ἐπιμέλειαν περὶ τῆς ἀσφαλείας καὶ καρποφορίας τοῦ ἀγαπητοῦ αὐτοῦ ἀμπελῶνος, τοῦ λαοῦ αὐτοῦ τοῦ περιουσίου καὶ ἐκλεκτοῦ, ἀφ᾽ ἑτέρου δὲ τὴν ἀπογοήτευσιν, τὴν καταλαβοῦσαν αὐτὸν διὰ τὴν ἀντίθεσιν τῆς πραγματικότητος καὶ τοῦ προσδοκωμένου.

«Θὰ ἀφιερώσω, λέγει, ᾆσμά τι τῷ ἀγαπητῷ μου· θὰ ψάλω εἰδύλλιόν τι τοῦ ἠγαπημένου μου περὶ τοῦ ἀμπελῶνος αὐτοῦ. Εἶχεν ὁ ἀγαπητός μου ἀμπελῶνα ἐπὶ τόπου ἀναπεπταμένου καὶ παχέος. Καὶ εἶχε περιφράξει αὐτὸν καὶ ἀποκαθάρει αὐτὸν ἀπὸ τῶν λίθων, καὶ εἶχε φυτεύσει φυτείαν τοῦ καλλίστου εἴδους, ἄμπελον Σωρήκ, καὶ εἶχεν οἰκοδομήσει πύργον ἐν τῷ μέσῳ αὐτοῦ καὶ ὀρύξει ληνὸν ἐν αὐτῷ, περιέμενε δὲ νὰ καρποφορήσῃ σταφυλήν, καὶ ἐκαρποφόρησεν ὄμφακας (ἀγριοστάφυλα).

Καὶ τώρα, ὦ κάτοικοι τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ ἄνθρωποι τοῦ

Ἰούδα, κρίνατε μεταξὺ ἐμοῦ καὶ τοῦ ἀμπελῶνός μου. Τί ἦτο δυνατὸν νὰ πράξω εἰς τὸν ἀμπελῶνά μου καὶ δὲν ἔπραξα ; Διατί νὰ ἀποφέρῃ ὄμφακας, ἐνῷ περιέμενον σταφυλάς; Καὶ τώρα θὰ ἀναγγείλω ὑμῖν τί θὰ πράξω εἰς τὸν ἀμπελῶνά μου ; Θὰ ἀφαιρέσω τὸν φραγμὸν αὐτοῦ καὶ θὰ καταβοσκηθῇ, καὶ θὰ ἐρημώσω αὐτόν, καὶ οὔτε θὰ κλαδευθῇ πλέον οὔτε θὰ σκαφῇ, ἀλλὰ τρίβολοι καὶ ἄκανθαι θὰ βλαστάνωσιν ἐν αὐτῷ· θὰ παραγγείλω δὲ ταῖς νεφέλαις νὰ μὴ βρέξωσιν ὑετὸν ἐπ' αὐτόν.

Ναί, ὁ ἀμπελὼν τοῦ Κυρίου Σαβαὼθ εἶναι ὁ οἶκος τοῦ Ἰσραήλ, φυτεία δὲ αὐτοῦ ἠγαπημένη εἶναι οἱ ἄνθρωποι τοῦ Ἰούδα. ***Ἀνέμενον δικαιοκρισίαν, καὶ ἰδοὺ δολοφονία τῆς δικαιοσύνης· καὶ ἰδοὺ κατακραυγὴ καὶ ὀλοφυρμός*»**. (5,1-7).

ΔΙΔΑΓΜΑ

Μέθη οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ἀλλ' ἡ ἔκστασις τῶν κατὰ φύσιν φρενῶν, παρατροπὴ λογισμῶν, ἐρημία διανοίας, πενία συνέσεως. Ταῦτα δὲ οὐχ' ἡ μέθη ποιεῖ μόνη ἡ ἐξ οἴνου, ἀλλὰ καὶ μέθη ἡ ἐξ ὀργῆς καὶ ἐπιθυμίας ἀτόπου. Καθάπερ γὰρ πυρετὸν μὲν ποιεῖ ἀγρυπνία, ποιεῖ δὲ κόπος, ποιεῖ δὲ ἀθυμία, ποιεῖ δὲ χυμὸς διεφθαρμένος, καὶ διάφορος μὲν ἡ ὑπόθεσις, ἓν δὲ τὸ πάθος καὶ τὸ νόσημα οὕτω καὶ ἐστὶ τούτων. Ἀπεχώμεθα μέθης. οὐκ οἶνος ποιεῖ μέθην· κτίσμα γάρ ἐστι Θεοῦ, Θεοῦ δὲ κτίσμα οὐδὲν ποιεῖ πονηρόν, ἀλλὰ προαίρεσις πονηρὰ ποιεῖ μέθην. *(Χρυσόστομος)*

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΚΥΖΙΚΟΥ ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΥ

Ο ΜΕΓΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

(274-337)

Ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας ὑπάρχει ἐν τῇ ἱστορίᾳ σημεῖον ἀντιλεγόμενον. Οἱ Ἐθνικοὶ συγγραφεῖς, θεωροῦντες αὐτὸν ἀποστάτην τῆς πατρῴας θρησκείας, διεζωγράφισαν αὐτὸν ὡς ὠμὸν καὶ ἀπάνθρωπον τύραννον ἐφάμιλλον τοῦ Νέρωνος, καίπερ ἡ Ἐθνικὴ Σύγκλητος τῆς Ρώμης κατέταξεν αὐτὸν θανόντα μεταξὺ τῶν θεῶν. Οἱ χριστιανοὶ ἐξ ἀντιθέτου ἀνηγόρευσαν αὐτὸν Μέγαν, θεόστεπτον καὶ ἰσαπόστολον, γεραίροντες τὴν μνήμην του μετὰ καὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Ἑλένης τὴν ἐπέτειον τοῦ θανάτου του (21 Μαΐου).

ΓΕΝΙΚΟΣ ΣΕΒΑΣΜΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΜΝΗΜΗΝ ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

Ὁ σεβασμὸς οὗτος τῶν χριστιανῶν χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ θανάτου του. Ὅτε ὁ Πατριάρχης Κων/πόλεως Μακεδόνιος ἠθέλησε τῷ 359 νὰ μετακομίσῃ τὴν λάρνακα τῶν λειψάνων αὐτοῦ ἐκ τοῦ ναοῦ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, προβάλλων τὴν ἐπικειμένην κατάρρευσιν αὐτοῦ, εἰς τὸν ἐγγὺς ναὸν τοῦ μάρτυρος Ἀκακίου, ὁ λαός, χαρακτηρίσας τὸ πρᾶγμα ὡς ἀσέβειαν καὶ ἱεροσυλίαν, ἐστασίασε καὶ ἐπὶ τέλους ὁ Μακεδόνιος ἐξεθρονίσθη. Ὁ σεβασμὸς δὲ οὗτος πρὸς τὴν μνήμην τοῦ Κωνσταντίνου ἦτο γενικός. «Τανῦν περὶ τὴν ἐκείνου θήκην καὶ τὸν ἀνδριάντα βλέπων πιστευσάτω τοῖς γεγραμμένοις τοὺς δοξάσαντάς με ἀντιδοξάσω», γράφει ὁ Θεοδώρητος. Πατέρες καὶ Ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφεῖς, Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι καὶ Αὐτοκράτορες, Πάπαι καὶ Πατριάρχαι μετὰ μεγάλου σεβασμοῦ ἀναφέρουσι τὸ ὄνομα τοῦ «**θείας μνήμης Κωνσταντίνου**», τοῦ «**ἁγίου καὶ μακαρίου Κωνσταντίνου**», καθὰ ἀποκαλεῖ αὐτὸν ἡ Γ΄ ἐν Ἐφέσῳ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος.

Δὲν συνέβαινε δὲ τοῦτο μόνον ἐν τῇ Ἀνατολῇ. Ἐν Ρώμῃ, μέχρι τῆς Θ΄ ἑκατονταετηρίδος, τὸ ὄνομα τοῦ Κωνσταντίνου ἐμνημονεύετο μετὰ μεγάλου σεβασμοῦ ὡς ἐπιφανεστάτου εὐεργέτου τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, μέχρι δὲ τῆς ΙΗ΄ ἑκατονταετηρίδος ἐπεδεικνύετο ἐν τῷ νάρθηκι

τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τῆς Ῥώμης, τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Λατερανοῦ, ὡς ἱερὸν κειμήλιον, χαλκῆ κολυμβήθρα ἐν τῇ ὁποίᾳ, κατὰ τὸν συναξαρικὸν μύθον, ὁ πάπας Σίλβεστρος εἶχε βαπτίσει τὸν Κωνσταντῖνον καθαρίσας ἀπὸ τῆς λέπρας. Τὸν συναξαρικὸν δὲ τοῦτον μύθον ἀναγράφει ὁ πάπας Ἀδριανὸς Α΄ ὡς ἀδιαφιλονείκητον ἱστορικὸν γεγονὸς ἐν τῇ ἐπισήμῳ δογματικῇ αὐτοῦ ἐπιστολῇ πρὸς τὴν Ζ΄ Οἰκουμεν. Σύνοδον (787). Καὶ ἐν τῇ πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Φράγκων Καρλομάγνον ἐπιστολῇ του ὁ αὐτὸς πάπας Ἀδριανὸς Α΄ τὸν ἀποκαλεῖ «δεύτερον Κωνσταντῖνον». Μετὰ τὸν Ἀδριανὸν Α΄ ὁ πάπας Στέφανος Ε΄ (885-890), γράφων πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Βασίλειον τὸν Μακεδόνα, ἀποκαλεῖ ρητῶς τὸν Κωνσταντῖνον «ἅγιον» καὶ πρόεδρον τῆς Α΄ ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικῆς Συνόδου «ἢ μήπως ἀγνοεῖς—γράφει αὐτῷ—ὅτι ἐν τῇ κατὰ Νίκαιαν Α΄ Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ, προεδρεύοντος αὐτῆς τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου. . . . . an ignoras quod in prima Synodo Nicaena praesidente ibi sancto Constantino. . . . . » (Mansi ΙΣΤ΄) διατρανῶν οὕτω τὴν κρατοῦσαν περὶ τοῦ Κωνσταντίνου δόξαν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ῥώμης· τοιαύτην δὲ δόξαν ἡ περὶ 753-5 ἐν Ῥώμῃ κατασκευασθεῖσα «Ψευδο-Κωνσταντίνειος δωρεά», ἡ ἐπὶ πολλὰς ἑκατονταετηρίδας ὡς γνησία πιστευθεῖσα προσεπικυροῖ. Ὁ πάπας Λέων Θ΄ ἐν τῇ πρὸς τὸν Κων/πόλεως Μιχαὴλ Κηρουλάριον ἐπιστολῇ του ἀποκαλεῖ τὸν Κωνσταντῖνον «εὐσεβέστατον (religiosissimum) ὃν «ἡ δόξα τῆς αἰωνίου βασιλείας ἐστεφάνωσε» (aeterni regni gloria coronavit).

Ἀνατρέχοντες εἰς προηγουμένους τούτων χρόνους εὑρίσκομεν ἐν τῷ ἀρχαίῳ «Συνοδικῷ λιβέλλῳ» τὸν Κωνσταντῖνον ἀποκαλούμενον «ὁ ἐν Χριστιανοῖς βασιλεῦσιν Ἀπόστολος».[1] Ὁ πάπας Γρηγόριος Β΄ (715-731) ἀποκαλεῖ αὐτὸν «μέγαν Κωνσταντῖνον θείας λήξεως». Ὁ πάπας Ἀδριανὸς Α΄ γράφων πρὸς τοὺς Αὐτοκράτορας Κωνσταντῖνον καὶ Εἰρήνην ἐπ᾿ εὐκαιρίᾳ τῆς συγκροτήσεως τῆς Ζ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου προτρέπει αὐτοὺς νὰ ἀναδειχθῶσι «νέος Κωνσταντῖνος καὶ νέα Ἑλένη». «Νέον Κωνσταντῖνον καὶ νέαν Ἑλένην» ἀνευφήμησεν ἐπίσης τοὺς Αὐτοκράτορας Μαρκιανὸν καὶ Πουλχερίαν ἡ Δ΄ ἐν Χαλκηδόνι Οἰκουμενικὴ Σύνοδος καθὼς καὶ ἡ Ἕκτη τοιαύτη τὸν Αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνον τὸν Πωγωνάτον. Ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τῆς δῆθεν Συνόδου Ῥώμης τοῦ 324 τίθεται ἐν τῷ στόματι τοῦ πάπα Σιλβέστρου περὶ τοῦ Κωνσταντίνου ἡ φράσις «ὁ κλεινότατος καὶ εὐσεβέστατος υἱὸς ἡμῶν Κωνσταντίνιος Αὔγουστος».[2] Καὶ ναὶ μὲν ἡ Σύνοδος αὕτη εἶναι ἀνύπαρκτος, ἀλλ᾿ ἡ χρη-

---

[1]) Mansi Β΄.

[2]) Mansi Β΄.

σιμοποιουμένη φρασεολογία ἐνδείκνυσι τὴν κοινῶς κρατοῦσαν ἐν Ρώμῃ —ἔνθα ἐχαλκεύθησαν τὰ ψευδῆ ταῦτα Πρακτικὰ— περὶ Κωνσταντίνου ἰδέαν. Ἐν Πράγᾳ τῆς Βοημίας ἐπανηγυρίζετο ἐπὶ πολλὰς ἑκατονταετηρίδας ἐτησίως ἡ μνήμη τοῦ Κωνσταντίνου. Ἐν Καλαβρίᾳ σῴζεται ἄχρι τῆς σήμερον Κώμη καλουμένη «ἅγιος Κωνσταντῖνος» (San Constantino). Ἐν Ἀγγλίᾳ ὑπῆρχον πολλοὶ ναοὶ τιμώμενοι ἐπ᾽ ὀνόματι τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου. [1])

ΑΛΛΟΙΩΣΙΣ ΤΩΝ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΚΡΙΣΕΩΝ ΕΝ ΤΗι ΔΥΣΕΙ

Μετὰ τὸν ὁριστικὸν ὅμως χωρισμὸν τῶν Ἐκκλησιῶν Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως καὶ τὴν ἐν Ἀνατολῇ Λατινοκρατίαν ἡ περὶ τοῦ Κωνσταντίνου γνώμη τῶν ἐν τῇ Δύσει ὑπέστη ριζικὴν ἀλλοίωσιν. Τὰ ἀνθρώπινα πάθη καὶ ἰδίᾳ τὰ θρησκευτικὰ μίση — ὁ μέγιστος οὗτος ἐχθρὸς τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας — κατίσχυσαν. Ἐμνήσθησαν οἱ ἐν τῇ Δύσει τοῦ ἀσυγχωρήτου κατ' αὐτοὺς ἀνομήματος τοῦ Κωνσταντίνου, ὅτι δηλονότι οὗτος διὰ τῆς μεταθέσεως τῆς ἕδρας τῆς Αὐτοκρατορίας εἰς τὴν Νέαν Ρώμην καὶ τῆς ἐντεῦθεν ἀνυψώσεως τοῦ Ἐπισκόπου ταύτης ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ Ἱεραρχίᾳ, ἐγένετο ὁ κύριος ὑπαίτιος τῆς μὴ ἐπεκτάσεως τῆς κυριαρχίας τῶν Ἐπισκόπων τῆς παλαιᾶς Ρώμης ἐπὶ τῆς χριστιανικῆς Ἀνατολῆς. Ἐφ' ᾧ καὶ ἀνηρευνήθησαν τὰ τρωτὰ σημεῖα τοῦ βίου τοῦ Κωνσταντίνου : ὁ βίαιος θάνατος τοῦ υἱοῦ του Κρίσπου, ὁ ὑποτιθέμενος τοιοῦτος τῆς συζύγου του Φαύστας, τοῦ πενθεροῦ του Μαξιμιανοῦ, ἡ ἀπανθρωπία αὐτοῦ πρὸς τοὺς αἰχμαλώτους, ὁ δεσποτισμὸς αὐτοῦ ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας κτλ. Νεώτερος δὲ συγγραφεύς, ὁ Ἄγγλος Γίββων, [2]) ὑπεστήριζεν ὅτι ἡ εἰς τὸν Χριστιανισμὸν προσέλευσις τοῦ Κωνσταντίνου ὠφείλετο ἀποκλειστικῶς εἰς πολιτικοὺς λόγους, διότι ἀντελήφθη οὗτος τὴν πολιτικὴν ἰσχὺν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀριθμοῦντος ἀπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ μέχρι τοῦ Γάγκου πολλὰ ἑκατομμύρια ὀπαδῶν.

Η ΔΙΚΑΙΑ ΚΡΙΣΙΣ

Ἡ δικαία κρίσις ἔγκειται καθ' ἡμᾶς ἐν τῷ μέσῳ. Ὁ Κωνσταντῖνος δὲν ὑπῆρξεν οὔτε τὸ ἰδεῶδες πρότυπον τελειότητος χριστιανοῦ Ἡγεμό-

---

[1]) Ἐν τῷ Βατικανῷ σῴζονται δύο μεγαλοπρεπεῖς σαρκοφάγοι ὡς δῆθεν τοῦ Κωνσταντίνου καὶ τῆς Ἑλένης. Ἀλλ' οἱ κριτικοὶ ἀρνοῦνται τὴν γνησιότητα τούτων. Βλέπε Schlumberger Βυζαντινὴ ἐποποιΐα Μέρος Α'.

[2]) Ἱστορία τῆς παρακμῆς καὶ πτώσεως τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας [Ἀγγλιστί].

νος καθὼς μᾶς τὸν παρουσιάζει ὁ ἐγκωμιαστὴς αὐτοῦ Καισαρείας Εὐσέβιος, [1]) οὔτε ὁ ἔσχατος τῶν κακούργων καθὰ πειρᾶται νὰ παραστήσῃ αὐτὸν ὁ ἐκδότης καὶ σχολιαστὴς τῆς ἱστορίας τῶν Συνόδων τοῦ Γερμανοῦ Ἐπισκόπου Hefele Γάλλος μοναχὸς Leclercq· [2]) ἡ δὲ εἰς τὸν Χριστιανισμὸν προσέλευσίς του δὲν εἶχεν ὡς κύριον καὶ μοναδικὸν ἐλατήριον λόγους πολιτικῆς καιροσκοπίας, μολονότι παραδεχώμεθα ἐνάσκησιν ποιᾶς τινος ἐπιδράσεως ἐπὶ τῆς νοοτροπίας του καὶ τούτων.

Ἀλλ' οἱ ἐπικριταὶ τοῦ Κωνσταντίνου λησμονοῦσι τὸν ἀκόλουθον ἱστορικὸν κανόνα. Δὲν εἶναι ποσῶς κριτήριον ἀσφαλὲς τῆς ἐκτιμήσεως ἀνδρῶν παρῳχημένων ἐποχῶν νὰ κρίνωμεν αὐτοὺς ἀποσπῶντες ἀπὸ τὸ περιβάλλον, ἐν ᾧ ἀνετράφησαν καὶ ἔδρασαν. Τὸ νὰ θέλωμεν λοιπὸν νὰ κρίνωμεν τὸν Κωνσταντῖνον μὲ τὰς ἰδέας καὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ ἤθη τῆς ἐποχῆς μας, ὑπὸ τὸ πρίσμα τῶν ἐξηυγενισμένων καὶ ἐξημερωμένων ἰδεῶν καὶ ἠθῶν ἡμῶν τῶν ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τῶν εὐαγγελικῶν διδαγμάτων τοσούτων αἰώνων διαπλασθέντων, εἶναι πλάνη καὶ σφάλμα ἀπάγοντα ἡμᾶς εἰς ἄτοπα συμπεράσματα. Ὁ Κωνσταντῖνος ἦτο Ρωμαῖος, γεννηθεὶς ἐπὶ τῶν βαθμίδων τοῦ Θρόνου τῶν θεοποιουμένων Ρωμαίων Αὐτοκρατόρων, ἐμπεποτισμένος τὰς ἰδέας καὶ ἀρχὰς τῆς Ρωμαϊκῆς κοινω-

---

[1]) Βίος Κωνσταντίνου.

[2]) Ἀποκαλεῖται ὁ Κωνσταντῖνος ὑπὸ τοῦ Leclercq δολοφόνος ἐφάμιλλος τοῦ Νέρωνος, ἀντικείμενον τῆς γενικῆς βδελυγμίας, δῆθεν χριστιανὸς οὐδέποτε ὑπάρξας ἀληθὴς τοιοῦτος, ἀναλαβὼν ἐργολαβικῶς τὴν κηδεμονίαν τοῦ χριστιανισμοῦ, ἀκύρως βαπτισθεὶς παρ' Ἀρειανοῦ Ἐπισκόπου, ἀποπειραθεὶς νὰ φονεύσῃ διὰ τῆς εἰς Γαλλίας ἐξορίας τὸν Μ. Ἀθανάσιον. Λοιδορεῖται διότι κατὰ τὸ κρατοῦν τότε ἔθος ὅπερ ἐτήρουν καὶ ἐπιφανεῖς ἄνδρες π. χ. ὁ Θεοδόσιος, ὁ Νεκτάριος, ὁ Ἀμβρόσιος, ὁ Αὐγουστῖνος, ὁ Ἱερώνυμος, ὁ Μαρτῖνος καὶ πολλοὶ ἄλλοι, παρέμεινεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη κατηχούμενος. Παρατίθενται αἱ κατ' αὐτοῦ σάτυραι κτλ. κτλ. κτλ. (Hefele Hist. d. Conciles). Δολοφόνος Νέρων, ψευδὴς χριστιανός, ἀκύρως βαπτισθείς, χριστιανοκάπηλος καὶ τὰ παρόμοια, οὕτω χαρακτηρίζει ὁ Ρωμαιοκαθολικὸς κληρικὸς τὸν Κωνσταντῖνον τὸν ἅγιον, τὸν εὐσεβέστατον, τὸν προεδρεύσαντα τῆς Α´ Οἰκουμενικῆς Συνόδου (κατὰ τὸν πάπαν Στέφανον Ε´), τὸν θείας λήξεως, τὸν Μέγαν, κατὰ τὰς ἐτυμηγορίας τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ τῶν παπῶν Σιλβέστρου, Στεφάνου Ε´, Ἀδριανοῦ Α´, Γρηγορίου Β´, Πασχάλη Β´ καὶ λοιπῶν. Περὶ δὲ τοῦ δῆθεν ἀκύρου βαπτίσματος τοῦ Κωνσταντίνου, παραπέμπομεν τοὺς νεωτέρους ζηλωτὰς Ρωμαιοκαθολικοὺς εἰς τὴν περὶ τοῦ κύρους τοῦ βαπτίσματος τῶν αἱρετικῶν διδασκαλίαν, ἥντινα ὑπεστήριξεν ὁ πάπας Στέφανος κατὰ τοῦ Καρθαγένης Κυπριανοῦ. Βλέπε καὶ τὸν ἐπ' ὀνόματι τῆς Β´ Οἰκουμενικῆς Συνόδου Ζ´ Κανόνα αὐτῆς. Ἀλλὰ «ἅπασαι αἱ ἐκδηλώσεις τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως τοῦ Κωνσταντίνου εὑρίσκονται ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων ἀμφίβολοι ***διότι οὗτοι οὕτως ἐπιθυμοῦσι»*** γράφει λίαν εὐστόχως ὁ διάσημος Γερμανὸς συγγραφεὺς Seek (Herzog, Real Encyclopaedie, ἔκδοσις νεωτάτη).

νίας, διδαχθεὶς καὶ ἐμφορούμενος ἀπὸ τὰ κυβερνητικὰ καὶ στρατιωτικὰ ἤθη καὶ ἔθιμα τῆς Ρώμης, ἀπὸ τὰς πολιτικὰς καὶ θρησκευτικὰς ἀρχὰς τὰς κρατούσας καὶ ἐφαρμοζομένας ἐν τῷ Κράτει. Ὁ χαρακτὴρ αὐτοῦ εἶχε διαπλασθῇ μὲ τὰς ἀταβικὰς παραδόσεις τοῦ Ρωμαίου τοῦ ἔχοντος ὡς πολιτικὸν γνώμονα:

tu imperio regere populos Romane memento
(Βιργίλ.)

(μέμνησο ὦ Ρωμαῖε ὅτι ὁ σὸς προορισμὸς ἐστὶ τὸ κατεξουσιάζειν τῶν λαῶν).

Τὸ νὰ ἀξιῶμεν λοιπὸν ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος ἔδει νὰ ἀπεκδυθῇ καθ' ὁλοκληρίαν τὸν Ρωμαϊκὸν χαρακτῆρα καὶ νὰ παρουσιάσῃ νέον ἄνθρωπον καθ' ὁλοκληρίαν χριστιανὸν ἐφαρμόζοντα δίκην μοναχοῦ τῆς Θηβαΐδος μέχρι κεραίας τὰς εὐαγγελικὰς ἀρχὰς καὶ ριζικῶς διάφορον τοῦ προηγουμένου, ἀποτελεῖ παραλογισμόν. Δὲν μεταβάλλεται ψυχολογικῶς οὕτως ἀποτόμως ὁ ἄνθρωπος ἀπεκδυόμενος ἐν μιᾷ στιγμῇ τὸ παρελθὸν αὐτοῦ καθὼς τὸ ὑποκάμισόν του. Τὸ τοιοῦτον θὰ ἦτο, οὐ μόνον παράλογον ἀλλὰ καὶ ἐπικίνδυνον, ὡς δυνάμενον νὰ προκαλέσῃ πλήρη ἀναστάτωσιν ἐν τῷ Κράτει ὅπερ δὲν ἀπετελεῖτο ἀπὸ χριστιανοὺς μόνον. Διὰ τοῦτο ὁ Κωνσταντῖνος ἐνήργησε μετὰ περισκέψεως, βαθμιαίως ζυμῶν καὶ διαπλάσσων διὰ τοῦ φυράματος τοῦ Χριστιανισμοῦ τὸ Κράτος. Ἀπέσχεν ἐπιδεικτικῶς νὰ παρίσταται εἰς τὰς μεγάλας δημοτελεῖς ἐθνικὰς ἑορτάς, λ. χ. τοῦ Διὸς ἐν Ρώμῃ· ἀλλὰ διετήρησε τὴν στολὴν καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ Μεγάλου Ἀρχιερέως (Pontifex Maximus [1]) ὡς συνεπαγόμενον σπουδαῖα πολιτικὰ πλεονεκτήματα, δι' ὃν λόγον διετήρησαν ταῦτα καὶ οἱ κατόπιν Αὐτοκράτορες μέχρι τοῦ Οὐαλεντιανοῦ. Ἐν τοῖς μεταλλίοις αὐτοῦ ἐξεικονίζετο ὡς ἀκτινοστεφὴς Φοῖβος, ἀλλὰ φέρων τὸ μονόγραμμα τοῦ Χριστοῦ. Ἐκανόνιζε τὰ τῶν οἰωνοσκόπων· ἀλλ' ἀπηγόρευε νὰ τοποθετῶσιν εἰς τοὺς ναοὺς τὰς εἰκόνας του. Διὰ δὲ τῶν καθ' ἑκάστην πολλαπλασιαζομένων Διαταγμάτων αὐτοῦ ὑπὲρ τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας, διὰ τῆς ἀνεγέρσεως περιφανῶν ναῶν, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου περιώριζε τοὺς Ἐθνικοὺς ναοὺς καὶ τὰ ἐμβλήματά των, δι' ἁπασῶν ἐν ἑνὶ λόγῳ τῶν πράξεων αὐτοῦ ὁλονὲν προελείανε τὴν ἐπικράτησιν τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Εἰς τὰς γενικὰς ταύτας ἐξηγήσεις δέον νὰ ἐπιπροστεθῇ ὁ εὔπιστος καὶ εὐμετάβλητος χαρακτὴρ τοῦ Κωνσταντίνου, ὅντινα ἀνομολογεῖ καὶ ὁ Καισαρείας Εὐσέβιος καθὼς καὶ αἱ καταχθόνιοι μηχανορραφίαι αἱ ἐμφω-

[1]) Τὸν τίτλον τοῦτον φέρουσιν οἱ Ἐπίσκοποι τῆς Ρώμης μέχρι τῆς σήμερον.

λεύουσαι εἰς τὰ ἀνάκτορα τῶν ἀπολυταρχικῶν Μοναρχῶν. Εἰς μίαν τοιαύτην μηχανορραφίαν τῆς Φαύστας ὀφείλεται ὁ θάνατος τοῦ υἱοῦ του, τοῦ χρηστοῦ Κρίσπου. Τὸν θάνατον τῆς Φαύστας ἀρνεῖται αὐτὸς ὁ ἥκιστα τρυφερὸς πρὸς τὸν Κωντανῖνον Γίββων. Ὁ Μαξιμιανός, διωχθεὶς ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του Μαξιμίνου ἐκ Ρώμης καὶ γενόμενος ἀσπασίως δεκτὸς ὑπὸ τοῦ γαμβροῦ του Κωνσταντίνου, ἀπεκαλύφθη καθ᾽ ἣν στιγμὴν ἐπειρᾶτο νὰ δολοφονήσῃ αὐτὸν πρὸς ἁρπαγὴν τῆς Ἀρχῆς. Ἦτο λοιπὸν ἀνοσιούργημα ὁ θάνατος τοῦ ἐν κακίαις καὶ φαυλότησιν ἐγγηράσαντος ἀνθρωπομόρφου τούτου τέρατος; Ἔπειτα διατί οἱ ἐπικριταὶ τοῦ Κωνσταντίνου δὲν στιγματίζουσι τὸν Αὐτοκράτορα Θεοδόσιον διατάξαντα τὴν σφαγὴν ὀκτακισχιλίων κατοίκων τῆς Θεσσαλονίκης, ἀλλὰ χρῶνται δύο μέτροις καὶ δύο σταθμοῖς; διότι ὁ Θεοδόσιος μετενόησεν ἐν Μεδιολάνοις ὑπὸ τὰς ἐπιτιμήσεις τοῦ Ἀμβροσίου; ἀλλὰ τίς μᾶς βεβαιοῖ, ὅτι καὶ ὁ Κωνσταντῖνος, ὑπὸ τὰς ἐπιτιμήσεις τῆς εὐσεβοῦς μητρός του Ἑλένης, σπευσάσης εἰς Νικομήδειαν ἅμα τῇ ἀναγγελίᾳ τοῦ θανάτου τοῦ Κρίσπου δὲν μετενόησεν ὡσαύτως; Περὶ δὲ τῶν θανατουμένων αἰχμαλώτων τοιοῦτοι δυστυχῶς ἦσαν οἱ σκληροὶ Ρωμαϊκοὶ νόμοι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, οἱ παρέχοντες καὶ εἰς τὸν πατέρα ἀπόλυτον δικαίωμα ζωῆς καὶ θανάτου ἐπὶ τῶν τέκνων του. Ἠδύνατο ὁ Κωνσταντῖνος νὰ παραβῇ τοὺς περὶ αἰχμαλώτων Ρωμαϊκοὺς νόμους χωρὶς νὰ προκαλέσῃ γενικὴν ἐξέγερσιν τοῦ στρατοῦ;

Δὲν ἐλήφθη πρὸς τούτοις ὑπ᾽ ὄψει ἓν ἕτερον σημεῖον. Ἡ πρὸς τὸν Κωνσταντῖνον μετὰ καὶ τῆς μητρός του Ἑλένης ἀπονεμομένη ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τιμὴ εἶναι μᾶλλον συμβολική, ἐξεικονίζουσα τὸν θρίαμβον τοῦ Χριστιανισμοῦ, τὴν ἐγκαθίδρυσιν δηλονότι αὐτοῦ ἀπὸ τῶν κατακομβῶν καὶ τῶν σπηλαίων καὶ τῶν ὀπῶν τῆς γῆς ἐπὶ τοῦ θρόνου τῶν Καισάρων καὶ τὴν ἐνθρόνισιν τοῦ σταυροῦ ἐπὶ τοῦ στέμματος τῶν Αὐγούστων καὶ τῶν Ρωμαϊκῶν ἀετῶν τῶν λεγεώνων. Ταῦτα δηλοῖ ρητῶς τὸ συναξάριον τῆς ἑορτῆς· «ἔπαυσαν πάντες οἱ κατὰ τῆς Ἐκκλησίας διωγμοί, ἐθριάμβευσεν ὁ Χριστιανισμός, κατελύθη ἡ εἰδωλολατρεία». Τοῦτο συμβολίζει ἡ εἰκών, ἡ παριστῶσα τὸν Κωνσταντῖνον μετὰ τῆς Ἑλένης ὑψοῦντας τὸν Σταυρόν. Τοῦτο τονίζει ὁ ὕμνος αὐτῶν· «Κωνσταντῖνος σήμερον, σὺν τῇ μητρὶ τῇ Ἑλένῃ, τὸν σταυρὸν ἐμφαίνουσι, τὸ πανσεβάσμιον ξύλον».

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΙ ΚΑΡΟΛΟΜΑΓΝΟΣ

Εἰς τὰ λεχθέντα θὰ ἐπιπροσθέσωμεν ἕνα ἱστορικὸν παραλληλισμόν. **Ἡ Ἐκκλησία τῆς Δύσεως,** ἐξ ἧς οἱ ἐπικριταὶ τοῦ Κωνσταντίνου,

ἀνηγόρευσαν **ἅγιον** τὸν Αὐτοκράτορα Καραλομάγνον. Ὁ πάπας Πασχάλης Γ΄ ἐπεβεβαίωσε τοῦτο. Ὁ Λουδοβῖκος ΙΑ΄ τῆς Γαλλίας καθιέρωσε διὰ Διατάγματος τὴν ἑορτήν του. Τὸ Πανεπιστήμιον τῶν Παρισίων ἐγέραιρεν αὐτὸν ὡς πολιοῦχόν του. Μέχρι τῆς σήμερον τὸ λεξικὸν Larousse ἀναγράφει 28 Janvier (ἡμέραν τοῦ θανάτου τοῦ Καρολομάγνου) «la Saint Charlemagne est restée la fête des écoles» ὁ ἅγιος Καρολομάγνος παρέμεινεν ἡ ἑορτὴ τῶν σχολῶν». Καὶ ἐπακολουθεῖ αὐτόματον τὸ ἐρώτημα: ὁ Καρολομάγνος, ὁ γεννηθείς, βαπτισθεὶς καὶ γαλουχηθεὶς ἐν τῷ Χριστιανισμῷ, ἦτο ὑπέρτερος τοῦ Κωνσταντίνου; Ὁ ἑσμὸς τῶν ἐκ πληθύος γυναικῶν τέκνων του—ἐνῷ ὁ ἠθικὸς καὶ οἰκογενειακὸς βίος τοῦ Κωνσταντίνου εἶναι πάντη ἀμώμητος — τὰ δημόσια σκάνδαλα τῶν θυγατέρων του, οἱ ἐκβιασμοί, οἱ ἐξανδραποδισμοί, αἱ σφαγαὶ τῶν Σαξώνων εἶναι τὰ προσόντα τῆς ἀναγορεύσεως αὐτοῦ εἰς ἅγιον;

Ἀλλ' ὁ Κωνσταντῖνος, λέγουσιν, ἠννόει νὰ δεσπόζῃ τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ ὁ Κάρολος Μάγνος; ἐρωτῶμεν. Εὐτυχῶς σῴζονται αἱ Διατάξεις αὐτοῦ (Capitulaires). Κατὰ ταύτας ὁ Αὐτοκράτωρ (ὁ Καρολομάγνος δηλ.) ἵσταται ἐπὶ κεφαλῆς τῆς χριστιανωσύνης. Εἶναι μὲν ὁ εὐλαβέστατος καὶ ἀφωσιωμένος υἱὸς τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' ἅμα καὶ ὁ ὕψιστος αὐτῆς Κύριος καὶ Ἀρχηγός. Ἐκκλησία καὶ Πολιτεία εἰσὶ μὲν δύο ἀνεξάρτητα ἀπ' ἀλλήλων Σώματα ἀλληλοβοηθούμενα καὶ συμπληρούμενα ἀμοιβαίως· τὴν ἑνότητα ὅμως αὐτῶν εὑρίσκουσιν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Αὐτοκράτορος. Διὰ ταῦτα ὁ Καρολομάγνος ἐπεμβαίνει καὶ εἰς τὸ πολίτευμα καὶ εἰς τὴν διοίκησιν καὶ εἰς τὴν λατρείαν καὶ εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας. Ναὶ μὲν συγκροτεῖ αὕτη Συνόδους, ἀλλ' αὐτὸς ἐπικυροῖ, συμπληροῖ καὶ μεταβάλλει κατὰ τὸ δόξαν αὐτῷ τὰς ἀποφάσεις των. Οὕτω κατεδίκασε τὰς ἀποφάσεις τῆς Ζ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ πάπα τιμᾷ τὸν διάδοχον τοῦ Πέτρου καὶ τὴν πνευματικὴν κεφαλὴν τῆς Ἐκκλησίας· ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Αὐτοκράτωρ ἵσταται ὑπεράνω τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πολιτείας, ὡς ἐκ τούτου ἄρχει καὶ ἐπὶ τοῦ πάπα. Ὁ πάπας ὁ στέψας τὸν Καρολομάγνον Αὐτοκράτορα, δὲν ἔπραξε τοῦτο δυνάμει τῆς ἐν τῷ παπισμῷ ἐνοικούσης δυνάμεως, ἀλλὰ κατὰ θείαν βουλήν·[1]) ἐντεῦθεν τὸ Αὐτοκρατορικὸν ἀξίωμα εἶναι κληρονομικὸν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Καρολομάγνου καὶ δικαιοῦται οὗτος μόνος νὰ ἀναγορεύῃ νέον Αὐτοκράτορα. Ὁ πάπας καὶ οἱ Ρωμαῖοι ὀφείλουσι νὰ ὀμνύωσι τῷ Αὐτοκράτορι ὅρκον πίστεως[2]). Ἡ ἐκκλησιαστικὴ τῶν παπῶν ἐξουσία εἶναι ἀτελής. Οἱ

---

[1]) Ὁ Καρολομάγνος, πρὶν ἢ ἀναγορευθῇ Αὐτοκράτωρ ἐπέκρινε δριμύτατα ἐν τοῖς Καρολινείοις Βιβλίοις τὰς θεωρίας ταύτας, ἃς ἀπέδιδε τοῖς Βυζαντινοῖς.

[2]) Ἐν τῇ «Ρωμαϊκῇ Συμβάσει» (Constitutio Romana) τοῦ 824 ἐπὶ Λουδοβίκου

πάπαι ἔχουσι μὲν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν τὰ κατώτερα δικαστικὰ ὄργανα καὶ τὴν ἐκλογὴν τῶν ὑπαλλήλων ἐν Ρώμῃ, ἀλλὰ διατελοῦσιν ὑπὸ τὸν αὐτοκρατορικὸν ἔλεγχον ἐνασκούμενον παρὰ τῶν αὐτοκρατορικῶν ἀπεσταλμένων (Missi Dominici. [1]) Ἠξίωσε ποτέ, ἐρωτῶμεν, ὁ Κωνσταντῖνος τοιαύτην ἀσφυκτικὴν δεσποτείαν ἐπί τε τοῦ διοικητικοῦ καὶ αὐτοῦ τοῦ δογματικοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας; [2]) Ἢ μήπως οἱ Φράγκοι, Γερμανοί, Ἰταλοὶ καὶ λοιποὶ Ἐπίσκοποι τῆς Δύσεως ἦσαν ὀλιγώτερον ***εὐλύγιστοι*** πρὸς τὸν Καρολομάγνον καὶ τοὺς λοιποὺς βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνας των ἀπὸ ὅτι ἦσαν οἱ ἐν Ἀνατολῇ Ἐπίσκοποι, οἱ τοσοῦτον αὐστηρῶς ἐπικρινόμενοι ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους ἐν Χριστῷ ἀδελφούς μας διὰ τὴν εὐλυγιστίαν αὐτῶν ταύτην; Εἶναι δέ, ἐρωτῶ, ἔργον ἀδεκάστου ἱστορικῆς δικαιοσύνης νὰ κατακρίνωμεν τοσοῦτον αὐστηρῶς τὸν Κωνσταντῖνον διά τινα τρωτὰ σημεῖα, ἅπερ χείρονα καὶ ὑπὸ ἀσυγκρίτως ἐπιβαρυντικωτέρας συνθήκας διεπράχθησαν ὑπὸ τοῦ Καρολομάγνου καὶ νὰ καθαγιάζωμεν μὲν τοῦτον, νὰ στιγματίζωμεν δὲ ἐκεῖνον διϋλίζοντες τὸν κώνωπα καὶ καταπίνοντες τὴν κάμηλον κατὰ τὸν ἀρχαῖον λόγον καὶ λησμονοῦντες ὅτι τὰ ἱστορικὰ γεγονότα εἰσὶν ὑπέρτερα σοφιστικῶν συζητήσεων καὶ ἑρμηνειῶν;

Ἄλλως τε δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν, ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος δὲν ἐβαπτίσθη ὑπὸ τοῦ πάπα Σιλβέστρου, ἀλλ' ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τοῦ θανάτου του παρὰ τὴν Νικομήδειαν μετ' ἐνδείξεων βαθυτάτης εὐσεβείας καὶ κατανύξεως καὶ ἀπέθανε φέρων τὰ λευκὰ ἱμάτια τοῦ νεοφωτίστου, μὴ θελήσας πλέον νὰ περιβληθῇ τὴν Αὐτοκρατορικὴν πορφύραν· γινώσκομεν δὲ πάντες ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθημεν ποῖα κατὰ τὴν χριστιανικὴν διδασκαλίαν τὰ ἀποτελέσματα τοῦ βαπτίσματος.

τοῦ Εὐσεβοῦς ρητῶς καθορίζεται, ὅτι ἡ ἐκλογὴ τοῦ πάπα θὰ ἐπεκυροῦτο ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος.

[1]) Gaillard Histoire de Charlemagne.—Capetigue Charlemagne. — Döllinger Das Kaiserthum Karls.—Dippold Lepen Kaisers Karls. — Sugenheim.— Hasserseharpf.—Moek.—Uhrig κτλ.

[2]) Ὁ Καρολομάνος μεταβὰς εἰς Ρώμην περὶ τὰ τέλη τοῦ 800 καὶ συναθροίσας ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγ. Πέτρου μεγάλην Σύνοδον κληρικῶν καὶ λαϊκῶν, ἐξεδίκασε τὰς ἐναντίον τοῦ πάπα Λέοντος Γ' κατηγορίας ἐπὶ ἑπταήμερον καὶ ἐν τέλει ἐξέδωκεν ἀθωωτικὴν ὑπὲρ αὐτοῦ ἀπόφασιν· μετ' ὀλίγας δὲ ἡμέρας, τὴν νύκτα τῶν Χριστουγέννων, ὁ πάπας Λέων Γ' ἔστεψεν αὐτὸν Αὐτοκράτορα τῶν Ρωμαίων. Ἱστορικαὶ πηγαὶ βεβαιοῦσιν, ὅτι αὐτὴ ἡ σκηνοθεσία ἦτο προσυμπεφωνημένη conbinazione (συναλλαγή). Βεβαιοῦσιν ἐπίσης, ὅτι ὁ Καρολομάγνος ἐσκόπει νὰ θέσῃ ὁ ἴδιος τὸ στέμμα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του καθὼς ὁ Ναπολέων Α' τῷ 1804, ἀλλ' ὁ πάπας προέλαβεν αὐτόν, ἐφ' ᾧ καὶ ὁ Καρολομάγνος τὰ μάλα δυσηρεστήθη ἐπὶ τούτῳ. (Χρονικὸν Ἰωάννου Διακόνου παρὰ Muratori Scriptor. rer. Italicarum). Πρβλ. καὶ Alberdinghte Ehim. Karl d. Gross. Muster 1868.—Clanclaups l'Empire Carolingien Paris 1902.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Τούτων άπάντων ένεκεν έπιβάλλεται, φρονοῦμεν, είς τοὺς νεωτέρους συγγραφεῖς τῆς Δύσεως τοὺς εἴτε ἐξ ἐπιπολαιότητος κρίσεως εἴτε ἐξ ὑποκειμενικῶν βλέψεων καὶ προκαταλήψεων τορπιλλίζοντας μετὰ τοσούτου sans façon τὴν ἱστορικὴν καὶ ψυχολογικὴν πραγματικότητα, μείζων εὐλάβεια πρὸς τὴν μνήμην ἀνδρός, ὅστις πρῶτος ἐκήρυξεν ἑαυτὸν προστάτην τῆς Ἐκκλησίας, ὅστις πρῶτος ἀπήλλαξεν αὐτὴν τῆς οἰκτρᾶς καταστάσεως ἐν ᾗ διετέλει ἀπὸ τριακοσίων ἐτῶν καὶ πολυειδῶς ἐκράτυνε καὶ ἠσφάλισε τὴν θέσιν αὐτῆς. «***Ὁ Κωνσταντῖνος***—γράφει ὁ Newman—***εἶναι εὐεργέτης ἡμῶν ἁπάντων τῶν χριστιανῶν, καθόσον ἡμεῖς οἱ νῦν ζῶντες, δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν ἡμᾶς αὐτοὺς ὡς τυχόντας τοῦ χριστιανισμοῦ διὰ μέσου τῆς μεγάλης δυνάμεως ἥντινα ἐχορήγησε τῇ Ἐκκλησίᾳ ὁ Κωνσταντῖνος*»**. (Οἱ Ἀρειανοί).

ΔΙΔΑΓΜΑ

«Δικαιωθέντες οὖν ἐκ πίστεως εἰρήνην ἔχομεν πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ τὴν προσαγωγὴν ἐσχήκαμεν· ἐσχήκαμεν τῇ πίστει εἰς τὴν χάριν ταύτην ἐν ᾗ ἑστήκαμεν καὶ καυχώμεθα ἐπ' ἐλπίδι τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ· οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ καυχώμεθα ἐν ταῖς θλίψεσιν εἰδότες ὅτι ἡ θλῖψις ὑπομονὴν κατεργάζεται, ἡ δὲ ὑπομονὴ δοκιμήν, ἡ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα, ἡ δὲ ἐλπὶς οὐ καταισχύνει ὅτι ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἐκκέχυται ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν διὰ Πνεύματος Ἁγίου τοῦ δοθέντος ἡμῖν.... εἰ γὰρ ἐχθροὶ ὄντες κατηλλάγημεν τῷ Θεῷ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, πολλῷ μᾶλλον καταλλαγέντες σωθησόμεθα ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ· οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ καυχώμενοι ἐν τῷ Θεῷ διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ νῦν τὴν καταλλαγὴν ἐλάβομεν».

[Ρωμ. Ε'. 1—5. 10. 11]

ΜΕΓ. ΚΑΤΗΧΗΤΟΥ ΑΛΕΞ. ΖΩΤΟΥ, Δ. Φ.

Η ΑΒΗΣΣΙΝΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Η ΙΔΡΥΣΙΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΑΙ Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΑΥΤΗΣ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΟΝ

Ἱστορικῶς λοιπὸν εἶναι βεβαιωμένον, ὅτι κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ IV αἰῶνος, ὁ Χριστιανισμὸς ἐν τῇ Ἀβησσινίᾳ διὰ τῶν ἀνωτέρω ἐκτιθεμένων περιπετειῶν πήγνυται, ὅτι κατὰ τὸν χρόνον ἀκριβῶς τοῦτον ὁ βασιλεὺς τῆς χώρας ἦτο χριστιανός, σύμπασα καθόλου ἡ βασιλικὴ αὐτοῦ αὐλὴ καὶ πολὺς ἀριθμὸς τῶν ἰθαγενῶν, ἐξ ὧν ἀπετελεῖτο ἡ πρώτη τῶν Ἀβησσινῶν Ἐκκλησία, ἧς πρῶτος ἐπίσκοπος ἀναδεικνύεται αὐτὸς ὁ Φρουμέντιος, ὅστις μετὰ τὴν ἐκ τῆς χώρας ἀποχώρησιν τοῦ Αἰδεσίου, μεταβὰς εἰς Ἀλεξάνδρειαν καὶ πρὸ τοῦ Μ. Ἀθανασίου ἐμφανισθεὶς καὶ διηγηθεὶς τὸ εὐσεβὲς αὐτοῦ κατόρθωμα χειροθετεῖται ὑπ' αὐτοῦ ἐπίσκοπος, ὁ κατὰ τὴν ἐγχώριον φωνὴν Ἀβούνας καλούμενος, ἤγουν Μητροπολίτης, μετονομασθεὶς Σαλάμ. [1]) Λαβὼν δὲ παρὰ τοῦ Μ. Ἀθανασίου τὰς ὁδηγίας, καὶ συμπαραλαβὼν ἱερεῖς Ἀλεξανδρινούς, ἐπιστρέφει εἰς Ἀβησσινίαν, ἐγκαθιδρυθεὶς ὡς ἀρχηγὸς τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ τότε πρωτευούσῃ Ἀξούμ. [2]) Οὕτως ἱδρύεται ἡ Ἀβησσινικὴ Ἐκκλησία, οὕτω καὶ ὀργανοῦται αὕτη, καὶ διὰ τῆς ὑπὸ τοῦ Μ. Ἀθανασίου προχειρίσεως τοῦ Φρουμεντίου εἰς ἐπίσκοπον δημιουργεῖται ἡ διοικητικὴ τάξις τοῦ προσλαμβάνεσθαι τοὺς ἐπισκόπους παρὰ τῆς Ἀλεξανδρινῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς καὶ δεσμὸς ἐξαρτήσεως ἐκείνης ἀπὸ ταύτης. Ἀλλ' ἡ ἐξάρτησις αὕτη δηλ. ἀπὸ τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῶν Ἀλεξανδρέων διατηρεῖται δυστυχῶς ἐπ' ὀλίγον μόνον χρόνον, ἤτοι μέχρι τοῦ 356 μ. Χρ., ὁπότε καὶ συμπίπτει ἡ ἀπὸ τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ θρόνου ἔξωσις τοῦ Μ. Ἀθανασίου,

---

[1]) Ἐγκυκλοπαιδικὸν Λεξικὸν Πολίτου. Ἀθῆναι.

[2]) Σωκράτ. Migne τόμ. 67, σελ. 126. «Φρουμέντιος δὲ καταλαβὼν τὴν Ἀλεξάνδρειαν τῷ ἐπισκόπῳ Ἀθανασίῳ.... ὑπαναφέρει τὸ πρᾶγμα.... Ἀθανάσιος δὲ λαβὼν εἰς ἔννοιαν τὸ λυσιτελές, αὐτὸν Φρουμέντιον τὴν ἐπισκοπὴν ἀναδέξασθαι παρεσκεύασε. Ὁ δὲ Φρουμέντιος ἀξιωθεὶς τῆς ἐπισκοπῆς καὶ αὖθις εἰς Ἰνδίαν παραγίνεται».

καὶ μετ' ὀλίγον ἡ 'Αλεξάνδρεια ἐμφανίζεται ὡς θέατρον τῶν χριστολογικῶν διαμαχῶν καὶ ἀγώνων καὶ δὴ καὶ πεδίον αἱματηρῶν σκηνῶν τῶν δύο ἀντιμαχομένων μερίδων, καὶ κατὰ τοὺς φρικαλέους τούτους χρόνους ἡ 'Αβησσινικὴ 'Εκκλησία στερεῖται ἐπισκοπικῆς κεφαλῆς. 'Αλλὰ μετὰ τὴν εἰς 'Αβησσινίαν εἴσοδον τῶν ἐννέα ἐκείνων μοναχῶν μονοφυσιτῶν, τῶν ὡς ἁγίων παρ' αὐτῆς τιμωμένων, τῶν ἀπὸ τοῦ κέντρου τοῦ μονοφυσιτισμοῦ καὶ τὴν Συρίαν ἐπιδραμόντων καὶ μετὰ τὴν ἐν Αἰγύπτῳ ἐπίσημον ἐγκατάστασιν τῆς ἐξ ἰθαγενῶν Αἰγυπτίων Κοπτικῆς 'Εκκλησίας, ἐδέχθη καὶ ἡ 'Αβησσινικὴ 'Εκκλησία καὶ τὸν μονοφυτισμὸν καὶ τὴν διοικητικὴν αὐτῆς ἐξάρτησιν ἀπὸ τῆς τῶν Κοπτῶν 'Εκκλησίας κατὰ τὸν VI αἰῶνα, ἀφοῦ κατὰ τὸ μακρὸν ἐκεῖνο διάστημα, ἀπὸ τοῦ 356 μέχρι τῶν ἀρχῶν τῆς ἕκτης ἑκατονταετηρίδος, διετέλεσε μὲν καὶ ἄνευ ἐπισκοπικῆς κεφαλῆς ἐπ' ὀλίγον, εἶτα ὅμως ἐδέχετο τοὺς 'Αβούνα αὐτῆς παρ' αὐτοῦ τοῦ Διοσκόρου τοῦ ἀφορισθέντος ὑπὸ τῆς 'Εκκλησίας ὡς μὴ παραδεξαμένου τὰς ἀποφάσεις τῆς Δ' ἐν Χαλκηδόνι Οἰκουμενικῆς Συνόδου, χωρὶς οὐδὲ τὸ παράπαν νὰ παρεκκλίνῃ τῆς ὀρθοδόξου δογματικῆς διδασκαλίας τῆς παραδοθείσης αὐτῇ παρὰ τοῦ Φρουμεντίου.[1] Καὶ οὕτω τελεῖται καὶ ἡ μεταστροφὴ τῆς δογματικῆς διδασκαλίας, καὶ τῆς διοικητικῆς μορφῆς ἡ μετατροπή, διότι ὀρθόδοξοι τὸ πρὶν ὄντες καὶ παρ' ὀρθοδόξου 'Εκκλησίας ἐξαρτώμενοι, ἤδη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἐμπλέκονται εἰς τὰ τοῦ μονοφυσιτισμοῦ δίκτυα καὶ δέχονται τὴν χειροτονίαν τῶν 'Αβούνα παρὰ τοῦ πρότερον Κόπτου Πατριάρχου. Τοιοῦτος δὲ δεσμὸς καλλιεργεῖται καὶ ἀναπτύσσεται, ὥστε ἡ 'Αβησσινικὴ τῆς Κοπτικῆς θυγάτηρ ἀναγνωρίζεται.[2]

Περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς VI ἑκατονταετηρίδος, ὡς ἀναφέρει Κοσμᾶς ὁ 'Ινδικοπλεύστης,[3] ἡ ὀργάνωσις τῆς ἐν 'Αβησσινίᾳ 'Εκκλησίας λαμβάνει μορφὴν τελείαν, διότι ἥ τε βασιλικὴ αὐλὴ τῆς 'Αξοὺμ καὶ σύμπασα σχεδὸν ἡ χώρα προσεκύνει τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ καὶ προσέφερεν αὐτῷ προσευχὰς καὶ δεήσεις, οὕτως ὥστε μετὰ τὴν εἴσοδον τῶν ἐννέα μαναχῶν, ὑπῆρχεν ἐν 'Αξοὺμ καὶ καθεδρικὸς ναός, μετοποιηθεὶς πάντως ἔκ τινος ἱερείου τῆς προτέρας αὐτῶν εἰδωλολατρείας καὶ ὑπὸ τοὺς θόλους αὐτοῦ ἀντήχει καὶ ᾆσμα λειτουργικόν, εἰσαχθὲν ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Γάβρα Μασκὰλ ὑπὸ τοῦ Γιάρεδ τοῦ φερομένου ὡς πρώτου δημιουργοῦ τῆς 'Αβησσινικῆς ἐκκλησιαστικῆς ὑμνογραφίας.[4]

---

1) Εὐαγγελικὸς 'Αγγελιαφόρος. Ρωσικὸν Περιοδ. τοῦ 1895. Μὴν 'Απρίλιος.

2) Baumstark. Die Misse im Morgeland p. 74.

3) Κοσμᾶς 'Ινδικοπλεύστης. Migne τόμ. 88, σελ. 109.

4) Σωκρ. 'Εκκλ. 'Ιστορ. Migne τόμ. 67, σελ. 126. «Κατὰ βραχὺ δὲ προϊόντος τοῦ χρόνου καὶ εὐκτήριον κατεσκεύασε».

Μετὰ τὸν VI αἰῶνα, ἤτοι κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Ἀραβικῆς κατακτήσεως τῆς Αἰγύπτου (641 μ. Χ.) μέχρι τέλους τοῦ VII αἰῶνος, οὐδὲν εἶναι γνωστὸν περὶ τῆς Ἀβησσινικῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἡ τελείως ἀπομεμονωμένη αὕτη χώρα δὲν παρουσιάζει γεγονότα ἱστορικὰ φύσεως ἐκκλησιαστικῆς ἀξιοσημείωτα, καὶ μόνον ἡ ἐν Αἰγύπτῳ Ἐκκλησία τῶν Κοπτῶν, ἡ τῆς εὐνοίας τῶν κατακτητῶν ἀπολαύουσα, χρησιμεύει ὡς πηγὴ τῆς τῶν Ἀβησσινῶν Ἐκκλησίας, τῆς μετ᾽ ἐκείνης συνδεθείσης διὰ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς δογματικῆς μονοφυσιτικῆς πίστεως καὶ διοικητικῶς ἀπ᾽ ἐκείνης ἐξαρτωμένης. Ὁ δὲ μεσολαβήσας χρόνος μεταξὺ τοῦ VII καὶ VIII αἰῶνος, περιορίζεται εἰς ἀναβιβασμοὺς καὶ καθαιρέσεις ἀσημάντων τινῶν Ἀβούνα, εἰς διωγμοὺς καὶ ἐξορίας τοιούτων καὶ εἰς ἐμφανίσεις εἰδωλολατρῶν τινῶν βασιλέων, οἷα ἡ εἰδωλολάτρις βασίλισσα Τέρδα Γκοβὰζ ἡ ἐξοντωτικὸν κινήσασα διωγμὸν κατὰ τῶν ἰθαγενῶν χριστιανῶν, εὐτυχῶς διαρκείας ὀλιγοχρονίου. Ἡ σημαίνουσα δὲ ἐποχὴ διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς διαρρυθμίσεως τοῦ τε ἐσωτερικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ βίου τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς καλλιεργείας τῆς μικρᾶς ἐκκλησιαστικῆς φιλολογίας, ἄρχεται κυρίως ἀπὸ τοῦ XIII αἰῶνος, ὁπότε διά τινος σημαντικῆς ἀνακαινίσεως, μεταρρυθμίζεται ἡ ἐν Αἰγύπτῳ Ἐκκλησία τῶν Κοπτῶν, ἀναφανέντων ἐν αὐτῇ σπουδαίων θεολόγων καὶ διακεκριμένων κανονιολόγων, ὧν ὁ σπουδαιότερος εἶναι ὁ Ἴβν-αλ-ασσάλ. Φυσικῶς διὰ τὸν στενὸν δεσμόν, δὲν ἦτο δυνατὸν εἰμὴ νὰ ἐπέλθῃ καὶ ὁ ἀντίκτυπος τῆς ἀνακαινιστικῆς ἐκείνης ζωῆς καὶ κινήσεως καὶ ἐν τῇ Ἀβησσινικῇ Ἐκκλησίᾳ. [1]) Οἱ ἐξ Αἰγύπτου ἐν Ἀβησσινίᾳ εἰσελαύνοντες κληρικοὶ οἱ διὰ κοπτικῆς ἐκκλησιαστικῆς μορφώσεως περιηνθισμένοι, ὡς ὁ περιβόητος μοναχὸς καὶ εἶτα εἰς Ἀβούνα προχειρισθεὶς Σαλαμᾶ, μετὰ τὸν XIII αἰῶνα σπουδαίως καὶ ζηλωτῶς ἐργάζονται, ὅπως ἐμψυχώσωσι τὸ θρησκευτικὸν τῶν Ἀβησσινῶν φρόνημα, δι᾽ ἔργων ἀραβικῶν καὶ πρὸ παντὸς διὰ τῆς διορθώσεως τοῦ εὐαγγελικοῦ κειμένου. Ἰδίᾳ ὁ XIV αἰὼν εἶναι ὁ σημαντικώτερος διὰ τὴν Ἀβησσινικὴν Ἐκκλησίαν, καθ᾽ ὃν γίνονται μεταφράσεις θεολογικῶν συγγραμμάτων ἀραβικῶν καὶ συντάσσονται συγχρόνως καί τινα βιβλία εἰς Ἀβησσινικὴν γλῶσσαν, περιεχομένου δογματικοῦ, λειτουργικοῦ καὶ κανονικοῦ δικαίου, ἐν τῇ ἀρχαίᾳ διαλέκτῳ τῇ καλουμένῃ Γκίζ, τῇ ἐν χρήσει ἰδίᾳ ἐν τῷ βασιλείῳ τοῦ Τιγρέ. [2]) Καὶ ἡ ἐποχὴ αὕτη σημειοῦται ὑπὸ τῆς ἱστορίας ὡς ἀποτελοῦσα τὴν ἀναγέννησιν τῆς ἐκκλη-

---

[1]) Dictionaire d'Hist. et Geog. Paris 1912 καὶ Raymond Janin les Eglises Orient. p. 680.

[2]) Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ βασιλέως τούτου ὁ Georgi Gasecca συνέταξε τὸ ἐκκλησιαστικὸν ὡρολόγιον.

σιαστικῆς Ἀβησσινικῆς φιλολογίας. Ἡ νέα δὲ αὕτη πνευματικὴ κίνησις, ἡ εἰς τοὺς ἐξ Αἰγύπτου μεμορφωμένους κληρικοὺς ὀφειλομένη, καὶ ἔτι περαιτέρω προάγεται, ἰδίᾳ διὰ τῶν μοναχῶν, οἵτινες πράγματι διαδραματίζουσι σπουδαῖον πρόσωπον ἐν τῇ καθόλου ἐκκλησιαστικῇ ζωῇ τῆς Ἀβησσινίας, καὶ οἵτινες ὑπὸ ζήλου οἰστρηλατούμενοι, οὐ μόνον ἐργάζονται πρὸς ἐξαφανισμὸν τῶν ὑπολειμμάτων τῆς εἰδωλολατρικῆς θρησκείας, ἀλλὰ καὶ ἀποτελεσματικῶς ἐξαπλοῦσι τὴν νέαν θρησκείαν ἐκεῖ, ἔνθα δὲν εἶχεν εἰσέτι εἰσδύσῃ, καθὼς ὁ περιώνυμος μοναχὸς Μαρκορέβος, ὁ ἐκχριστιανίσας τὸ τμῆμα Σαραβᾶ καὶ ὁ παρὰ τοῖς Ἀβησσινοῖς ὡς ἅγιος τιμώμενος Τάκλα Χαϊμάνοτ, ὁ τὸν Χριστιανισμὸν ἐξαπλώσας μετ' ἄλλων ἕνδεκα μοναχῶν ἐν Χόᾳ καὶ Δάμοτ. Πλὴν τούτου, οἱ ζηλωταὶ οὗτοι μοναχοὶ ἐσπούδαζον συγχρόνως καὶ τὸν βίον τῶν Ἀβησσινῶν ἐπὶ ἠθικῶν καὶ νομικῶν βάσεων στηρίζοντες ὅπως ἀνορθώσωσι, καὶ πρὸ πάντων τὸν ἐκδεδιῃτημένον καὶ πολύγαμον βίον τῶν βασιλέων καὶ τῶν λοιπῶν ἡγεμόνων, τὸν διακρινόμενον διὰ τὰ ἀνήθικα καὶ παράνομα συνοικέσια καὶ τὰς ἀθεμιτογαμίας, καταπολεμοῦντες συγχρόνως καὶ τὴν ὑπό τινων Ἀβούνα εἰσηγμένην σιμωνίαν. Ἐκ τῆς σπουδῆς ὅμως ταύτης, ὡς ἦτο ἑπόμενον, προὐκλήθησαν καί τινες διωγμοὶ κατὰ τῶν μοναχικῶν ταγμάτων καὶ κακώσεις τινὲς κατὰ βάρβαρον τρόπον ἐφαρμοζόμεναι, ὡς ὁ ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἀμδᾶ Σεγιὸκ [1]) κατὰ τοῦ Ἀβούνα Ὀνωρίου, τοῦ ἀφορίσαντος ἐκεῖνον διὰ τὸν ἄγαν παραλελυμένον βίον αὐτοῦ.

Ἀλλὰ εἰς τὸ ἀνακαινιστικὸν τοῦτο ἔργον τῶν μνησθέντων μοναχῶν συνυπηρέτει ἡ τῶν φρονίμων βασιλέων ἐπιρροή, οἷα ἡ τοῦ βασιλέως Ζάρα Ἰακώβ (1434—1468), οὗτινος ἡ βασιλεία ἤσκησε μεγάλην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς καθόλου ἀνορθώσεως τῶν ἐν Ἀβησσινίᾳ ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, διότι αὐτὸς συνέθεσε πλεῖστα ἔργα θρησκευτικά, δογματικοῦ, λειτουργικοῦ καὶ ἠθικοῦ περιεχομένου, δραστηρίως ἐνήργησε πρὸς ὁλοσχερῆ ἐξαφάνισιν τῆς ὑπολειφθείσης εἰδωλολατρείας, ἐπέβαλε τὴν τήρησιν τοῦ Σαββάτου, ἐκανόνισε τὰ τῆς τελέσεως τοῦ μυστηρίου τῆς θείας εὐχαριστίας καὶ τοῦ εὐχελαίου, καὶ ζηλωτῶς εἰργάσθη, ὅπως ἀνορθώσῃ τὰ βαρβαρισμὸν ὄζοντα ἤθη τῶν ἰθαγενῶν καὶ ἰδιαιτέρως ὅπως καταστρέψῃ τὴν παρὰ τῷ λαῷ βαθύτατα ἐρριζωμένην δεισιδαιμονίαν, πλὴν ταύτην οὐχὶ ἀποτελεσματικῶς, διότι καὶ σήμερον ἀκόμη παραμένει ἡ Ἀβησσινία ὡς μᾶλλον δεισιδαίμων χώρα. [1])

---

[1]) Τὰ ὑπὸ τοῦ καθολικοῦ ἱστορικοῦ τοῦ ἐν Μονάχῳ Πανεπιστημίου ἱστορούμενα «Nach der Abreise der Griechen war auch mit audern orientalischen-Kirchengemeinschaften verhandelt und schliesslich eine Union abgischlossen worden so mit..... und Aethiopien, Februar 1442» (Lehrbuch Kirchenges. p. 496) καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Lübedk (dic Christ. Kirch. des Orients. p. 10—11) ὅτι ὁ βασιλεὺς

Ἰδιαιτέραν τροπὴν ἐπὶ τὸ βέλτιον λαμβάνει ἡ ἐν Ἀβησσινίᾳ ἐκκλησιαστικὴ κατάστασις ἀπὸ τῆς κατὰ τὸν XV αἰῶνα εἰσβολῆς τῶν Πορτογάλλων καὶ τῇ βοηθείᾳ τούτων ἐπιδρομῆς τῶν Ἰησουϊτικῶν μοναχικῶν ταγμάτων, ἅτινα δὲν ἐκαρπώθησαν μὲν σοβαρὰ καὶ τελειωτικὰ τ' ἀποτελέσματα τῶν ἐπιμόνων καὶ ἐπιμόχθων αὐτῶν προσπαθειῶν πρὸς προσηλιτισμὸν τῶν Ἀβησσινῶν, ἔδωκαν ὅμως ἀφορμήν, ὅπως συνδεθῇ ἡ Ρώμη μετὰ τῆς Ἀβησσινίας διὰ τοσούτων σχέσεων, ὥστε πρώτη ἡ βασίλισσα Σέβνα-Ἑλένη (1508—1540) ἡ ἐκ πολιτικῶν λόγων ἐπικοινωνήσασα [1]) μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Πορτογαλλίας Ἐμμανουήλ, τῇ προτροπῇ τούτου, δι' ἐπιστολῆς πρὸς τὸν πάπαν Παῦλον τὸν ΙΙΙ (1534—1549) κομισθείσης αὐτῷ ὑπό τινος κληρικοῦ Σαγα-ζα-ὰβ ὀνομαζομένου, τοῦ ψευδῶς παραστήσαντος ἑαυτὸν ὡς Ἀβούνα καὶ πληροφορίας ἀναλήθεις περὶ τῆς Ἀβησσινικῆς Ἐκκλησίας παρασχόντος, ὡμολόγει τὴν πλήρη ὑποταγὴν τῆς Ἐκκλησίας αὐτῆς τῷ Ρωμαίῳ Ποντίφηκι. Μετὰ τὴν ἀνάκλησιν δὲ τοῦ πλαστοπροσωπήσαντος Σαλα-ζα-ὰβ ἀπεστάλη μὲν εἰς Ρώμην ὁ ἐν Ἀβησσινίᾳ τὸν ἰατρὸν πρότερον ἐπαγγελλόμενος Βιρμουδέζ [2]), Πορτογάλλος τὸ γένος, ὁ εἰς τὴν Ἀββησινίαν τὴν ἀποστολὴν τοῦ βασιλέως Ἐμμανουὴλ συνοδεύσας, ὁ εἶτα εἰς ἐπίσκοπον προχειρισθεὶς καὶ ὡς τοιοῦτος Μάρκος μετονομασθείς, πρὸς συνέχισιν τῶν διαπραγματεύσεων μετὰ τῆς Ρωμαϊκῆς αὐλῆς, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ψευδῶς ἐμφανίσας ἑαυτὸν μετὰ τὴν ἐκ Ρώμης ἐπιστροφὴν αὐτοῦ ὡς Πατριάρχην τῆς Ἀλεξανδρινῆς καὶ Ἀβησσινικῆς Ἐκκλησίας ἐξεδιώχθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως Κλαυδίου, καὶ ἐξηναγκάσθη ὅπως εἰς Λισσαβῶνα ἐπιστρέψῃ [3]) Μετὰ τὴν ρωμαϊκὴν δὲ ταύτην ἀποτυχίαν ὁ ἱδρυτὴς τοῦ τάγματος τῶν Ἰησουϊτῶν ὁ Ἰγνάτιος Λοϊόλας παρακινούμενος ἴσως ἐκ τῶν τοῦ Βιρμουδὲζ δημοσιευμάτων, ἠθέλησεν μὲν πρὸς λείαν εἰς Ἀβησσινίαν νὰ ἐπιδράμῃ, ἀλλ' ἀνεχαιτίσθη ὑπὸ τοῦ πάπα Ἰουλίου τοῦ ΙΙΙ (1550—1555) τοῦ ἀποστείλαντος τὸ 1552 τὸν Ἰωάννην Νουκὲτς Βαρέττο, ὡς πατριάρχην συνοδευόμενον καὶ ὑπὸ δύο ἐπισκόπων τοῦ Νικαίας Ὀβιέδο καὶ τοῦ Ἱεραπόλεως Καρνέϊρο, ἀλλὰ τὸ μῖσος τῶν ἰθαγενῶν κατὰ παντὸς ρωμαϊκοῦ ἐσταμάτησε τὸν πατριάρχην τοῦτον ἐν Χοῦ μὴ ἐπιτραπείσης τῆς εἰς τὰ ἔνδον τῆς χώρας εἰσόδου. Ὁ δὲ βασιλεὺς Κλαύδιος ἢ Κολάδεβιν (1540—1558), ὁ ἐχθρικῶς

οὗτος Ζάρα Ἰακὼβ παρουσίασεν εἰς τὴν ἐν Φλωρεντίᾳ σύνοδον καὶ ὑπέγραψεν τὸν ὅρον τῆς ἑνώσεως μετὰ τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας στεροῦνται ἱστορικῆς ἀληθείας.

[1]) Τὴν ἔξωσιν τῶν τῆς Ἀβησσινίας κατακτητῶν ἐπέτυχεν ὁ Πορτογάλλος Χριστόφορος Δὲ Γάμα, ἀδελφὸς τοῦ Βάσκο Δὲ Γάμα τοῦ κάμψαντος τὸ ἀκρωτήριον τῆς Καλῆς Ἐλπίδος.

[2]) Mayers. Konversations Lexicon ἐν τῇ λέξει Abessinier.

[3]) Ἐντεῦθεν διὰ δημοσιευμάτων προέτρεπε τοὺς ἡγεμόνας τῆς Εὐρώπης καὶ τὴν Ρωμαϊκὴν αὐλήν, ὅπως στρέψωσι τὴν προσοχὴν αὐτῶν εἰς τὴν Ἀβησσινίαν.

τῇ Ρώμῃ διακείμενος, εἰς θρησκευτικήν τινα προσδιάλεξιν καλέσας τοὺς δύο ἐπισκόπους, ἀπεκάλυψεν αὐτοῖς τὸ φρόνημα αὐτοῦ, ὅτι οὔτε τῆς πατρῴας πίστεως ἀφίσταται, οὔτε τῷ Πάπᾳ ὑποτάσσεται, ἐκδοὺς καὶ τὴν ἐπίσημον αὐτοῦ ὁμολογίαν (Confessio Fides) αὐστηρῶς ἀπηγόρευσε τὴν ἐν τῷ κράτει διάδοσιν τῆς ρωμαϊκῆς διδασκαλίας, καὶ μὴ εἰσακουσθεὶς δεινῶς ἀμφοτέρους ἐκακοποίησε. [1])

Ἡ ἐπιμονὴ ὅμως τῆς Παπικῆς αὐλῆς καὶ ἡ ἄγαν ὑπομονητικὴ τῶν Ἰησουϊτικῶν ταγμάτων δρᾶσις, διὰ τοῦ Ἰησουΐτου Παέτς πρῶτον προσπαθήσαντος ἵνα τὴν συνεργασίαν τοῦ βασιλέως Μελὶκ Σακὰτ (1595) ὑπὲρ τῶν ρωμαϊκῶν σχεδίων προσαιτερισθῇ, τοῦ φονευθέντος ἐν τῇ κατ᾽ αὐτοῦ ἐξεγέρσει τοῦ ἀποθηριωθέντος δημοσίου, διότι ὁ βασιλεὺς οὗτος, τῇ εἰσηγήσει πάντων τῶν Ἰησουϊτῶν, εἶχεν ἀπαγορεύσῃ τὸν μονοφυτισμὸν καὶ τὴν τήρησιν τοῦ Σαββάτου, εἶτα δὲ διὰ τοῦ αὐτοῦ Ἰησουΐτου, τοῦ νῦν ἀποτελεσματικῶς ἐνεργήσαντος, κατορθώσαντες τὴν εὔνοιαν τοῦ βασιλέως Σούσνεος ἢ Σοσσινίου (1606—32) νὰ προσελκύσωσι, παρὰ τὰς ἐντόνους διαμαρτυρίας τοῦ 'Αβούνα καὶ τῶν ἰθαγενῶν μοναχῶν, ἐπέτυχον ὅπως κηρυχθῇ ἡ ἕνωσις ἢ μᾶλλον ἡ ὑποταγὴ τῆς Ἀβησσινικῆς Ἐκκλησίας τῇ Ρώμῃ τὸ 1626 παπεύοντος τοῦ Οὐρβανοῦ VIII [2]) (1623—1644) ἐνώπιον τοῦ ὡς Πατριάρχου σταλέντος Πορτογάλλου Ἰησουΐτου Ἀλφόνσου Μανδέζιο.

Ἀλλ᾽ ὁ Ἀλφόνσος Μανδέζιο κατὰ τὸ διάστημα τῆς ὀκταετοῦς πατριαρχείας (1624—1632), ἐνεργήσας ἀναβαπτισμοὺς καὶ ἀνανεώσεις χειροτονιῶν τῶν ἤδη κεχειροτονημένων Ἀβησσινῶν κληρικῶν, ἅμα δὲ καὶ προσπαθήσας τὴν εἰσαγωγὴν νεωτεριστικῶν διδασκαλιῶν, περί τε τὸ δόγμα, τὴν λατρείαν καὶ τὴν εἰθισμένην τάξιν, παρώξυνε τὸν ὑπὲρ τῆς πατρῴας πίστεως ζῆλον τῶν ἰθαγενῶν ἐπὶ τοσοῦτο, ὥστε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ παπολάτρου βασιλέως Σελτὰν Σακάτ, καὶ τὴν ἐπὶ τοῦ θρόνου ἄνοδον τοῦ Φασιλάδα (1632—1668), ἐχθροῦ τῆς Ρωμαϊκῆς αὐλῆς, τοῦ τιμωρήσαντος διὰ θανατικῆς ποινῆς καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ φιλοπαπισμὸν ἐπιδείξαντα, οὗτοι ποικιλοτρόπως ἐκάκωσαν τὰ μοναχικὰ Ἰησουϊ-

---

[1]) Φιλαρ. Βαφείδου Ἐκκλ. Ἱστορ. τόμ. Γ′ σελ. 222 [Τινὲς τῶν ἱστορικῶν τῶν τε ἡμετέρων καὶ ξένων λελανθασμένως θέτουσιν ὡς πάπαν Παῦλον IV ἀντὶ τοῦ Ἰουλίου III· διότι ὁ μὲν Ἰούλιος III ἐπεσκόπευσε τὸ 1550—1555, ὁ δὲ Παῦλος IV τὸ 1555—1559· τοῦτο χρονολογικῶς ἀδύνατον].

[2]) Ἐν τῇ Ἐκκλησ. Ἱστορίᾳ Βαφείδου ἐπίσης λελανθασμένως ἀναφέρεται ὅτι ἡ ἕνωσις ἐγένετο παπεύοντος τοῦ Γρηγορίου ΙΕ′. Διότι ὁ Γρηγόριος ΙΕ′ ἐπεσκόπευσε τὸ 1621—1623, καὶ ὁ διάδοχος αὐτοῦ Οὐρβανὸς τὸ 1623—1644, ἡ δὲ ἕνωσις ἐκηρύχθη τὸ 1626. —Alon Knopfler Lehrcueh der Kirchenges chichte p. 637 καὶ 643. Freiburg 1910.

τικὰ τάγματα, ἐκδιώξαντες καὶ τὸν Πατριάρχην Μανδέζιο εἰς τὰς Ἰνδίας·[1]) Ὁμολογουμένως οἱ Ἰησουΐται προέβησαν ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα, ἐπιχειρήσαντες διὰ τῶν εἰσαγομένων μεταρρυθμίσεων καὶ αὐτὰ τὰ νόμιμα ἐκκλησιαστικὰ καὶ ἐθνικὰ τοῦ λαοῦ ἔθιμα, ἵνα καταστρέψωσι, τὰ ἐκ διαμέτρου ἀντίθετα τοῖς λατινικοῖς, καὶ οὕτω συνετέλεσαν εἰς τὸ ναυάγιον τῶν ἐνεργειῶν αὐτῶν.[2])

Οὕτω ταῖς ἐνεργείαις τῶν Ἰησουϊτικῶν μοναχικῶν ταγμάτων καὶ τῇ συναρωγῇ τῆς Πορτογαλλικῆς αὐλῆς ἐπετεύχθη μὲν κατὰ τὴν δεκάτην ἑβδόμην ἑκατονταετηρίδα ἐφήμερός τις καὶ προσωρινὴ ἕνωσις, ἀλλ' αἱ ἀποτελεσματικαὶ ἐνέργειαι τῆς Ρώμης κυρίως ἐναυάγησαν, πρῶτον μὲν ὑπὸ τοῦ ἀνωτέρω ἐκτεθειμένου σφάλματος τῆς πολιτείας τῶν μοναχικῶν ταγμάτων, εἶτα δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ ζήλου τῶν Ἀβούνα, τῶν ἰθαγενῶν μοναχῶν καὶ τῆς ἀδιασείστου ἐμμονῆς τοῦ λαοῦ εἰς τὰ πάτρια. Πλὴν καὶ μεθ' ὅλας τὰς ἀπογοητευτικὰς ἀποτυχίας καὶ κατ' αὐτὸν τὸν παρελθόντα αἰῶνα καὶ αὖθις εἰσέδυσαν ἐπὶ σκοπῷ προσηλυτισμοῦ, ἱεραπόστολοι καὶ ρωμαῖοι καὶ ἀγγλικανοὶ καὶ διαμαρτυρόμενοι, τῷ 1835 ὁ Ἑλβετὸς Σαμουὴλ Γκοβάτ, ὁ εἶτα εἰς ἐπίσκοπον ἐν Ἱερουσαλὴμ προχειρισθεὶς καὶ τῷ 1837 οἱ ἐκ Βυττεμβέργης διαμαρτυρόμενοι Ἴζενβεργ Βλούμενχαρτ[3]) καὶ ὁ Κράπφ καὶ ὀλίγον ἀργότερον ὁ Φλάδ, ἀλλ' ὁ σφοδρὸς κατ' αὐτῶν διωγμὸς τοῦ βιαίου βασιλέως τῶν Ἀβησσινῶν Θεοδώρου τὸ 1855[4]) ἐματαίωσε τὰς ἐνεργείας αὐτῶν καὶ προὐκάλεσε τὸν κατὰ τῶν Ἀβησσινῶν πόλεμον τῶν Ἄγγλων τῷ 1867.

Εὐτυχεστέρα ἦτο ἡ Ἀνατολικὴ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, ἥτις ὡς ἔθος αὐτῆς, εἰς οὐδὲν μὲν προσηλυτιστικὸν διάβημα προέβη, καὶ μόνον ἐπωφελουμένη τὰς ἰδιατέρας πρὸς αὐτὴν συμπαθείας τῶν Ἀβησσινῶν, ἐδέχθη εἰς τοὺς κόλπους αὐτῆς ἱκανὸν ἀριθμὸν Ἀβησσινῶν, οἰκειοθελῶς ἀποπτυσάντων τὸν μονοφυσιτισμόν, τὴν περιτομὴν καὶ τὰς ἀθεμιτογαμίας, καθὼς μαρτυρεῖ ἡ τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Μελετίου τοῦ Πηγᾶ (1595) πρὸς τὸν βασιλέα Μελὶκ Σακὰτ ἐπιστολή, δι' ἧς οὗτος παρακαλεῖται καὶ προτρέπεται πρὸς ἔκδοσιν τοῦ ἀναγκαίου διὰ τὴν εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν προσέλευσιν τῶν Ἀβησσινῶν βασιλικοῦ διατάγματος.[5]) Ἐπὶ δὲ

---

1) Βαφείδου Ἐκκλ. Ἱστορία τόμ. Γ' σελ. 223.

2) Raymond Janin. Les Eglis. Orients p. 870.

3) Lubeck. Die Chrstichen Kirchen des Orients p. 204.

4) Σ. Βουτυρᾶ Λεξ. Ἱστ. καὶ Γεωγραφίας. Ὁ Θεόδωρος φυλακίσας τὸν ἄγγλον πρόξενον Καμερῶνα καὶ τοὺς ἀγγλικανοὺς ἱεραποστόλους προὐκάλεσε τὸν κατ' αὐτοῦ πόλεμον τῆς Ἀγγλίας, ἐν ᾧ ἡρωϊκῶς ἀπέθανεν ὁ Θεόδωρος πυροβολήσας καθ' ἑαυτοῦ.

5) Χειρόγρ. Ἐπιστ. Μελετ. Πηγᾶ ὑπ' ἀριθμ. 88. Βιβλ. Θεολ. Σχολῆς Χάλκης

τῆς πατριαρχείας τοῦ Ματθαίου διὰ τοῦ ἀποσταλέντος μοναχοῦ Στεφάνου, στενὴ συνήφθη ἐπικοινωνία μεταξὺ ἀμφοτέρων τῶν Ἐκκλησιῶν, καὶ τὸ 1888 ἐπὶ Μενελὶκ Ἰωάννου IV φιλικώταται ἐξεδηλώθησαν διαθέσεις. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως τούτου καὶ τοῦ Ἀβούνα Σαλαμᾶ, οἱ Ἀγγλικανοὶ ἐπέτυχον τὴν ἐν τῇ χώρᾳ ἀνενόχλητον εἴσοδον καὶ ἐνέργειαν αὐτῶν. Καὶ τελευταίως παρὰ τὴν ἐχθρότητα πρὸς τὰ ἐκ τῆς Δύσεως μοναχικὰ τάγματα διὰ τῆς μεγάλης ἐπιρροῆς τοῦ γάλλου πράκτορος M. d'Abbadie εἰσήχθησαν ἐν Ἀβησσινίᾳ οἱ Λαζαρισταὶ καὶ οἱ Καπουτσῖνοι, ὁδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ ἀββᾶ Ἰουστίνου Ἰακώβου καὶ ἐποιήσαντο καὶ προσηλύτους τινάς, παραδεχθέντας τὸ τυπικὸν τῆς ρωμαϊκῆς ἐκκλησίας. Καὶ σήμερον Ἀβησσινοὶ καθολικοὶ ὑπάρχουσιν ἐν μὲν τῇ Ἐρυθραίᾳ περὶ τοὺς 2,000 μετὰ 30 ἀγροτικῶν ἐκκλησιδίων καὶ 38 ἰθαγενῶν ἱερέων καὶ ἑνὸς μόνου ξένου, 2 σεμιναρίων καὶ 7 σχολῶν καὶ 2 ὀρφανοτροφείων, ἐν τῇ κεντρικῇ Ἀβησσινίᾳ περὶ τοὺς 3,000 μετὰ 10 ἰθαγενῶν ἱερέων, 7 ἐκκλησιῶν, 1 σεμιναρίου καὶ 7 σχολῶν καὶ ἐν τῷ τμήματι Γκαλλᾶ 18,000, 8 ἱερέων μετὰ 7 σχολῶν καὶ 2 ὀρφανοτροφείων [1])

Καὶ ἡ ὀρθόδοξος Ρωσικὴ Ἐκκλησία διὰ τῆς ἱεραποστολικῆς ἑταιρείας ἀνέλαβε τὸ ὑψηλὸν ἔργον τῆς διαδόσεως τῶν ὀρθοδόξων δογμάτων μεταξὺ τοῦ Ἀβησσινικοῦ λαοῦ, ὅστις μνήμων τῆς εὐεργεσίας ἔσπευσε δι' εἰδικῆς πρεσβείας κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1895 ἀποτελουμένης ἐκ τοῦ βασιλικοῦ πρίγκηπος Δαμάττας καὶ τοῦ ἐπισκόπου Χαρράρης Γαβροὺς Ἐξιάβερ, ὅπως ἐκδηλώσῃ τὴν εὐγνωμοσύνην αὐτοῦ καὶ καταθέσῃ ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου Γ' χρυσοῦν στέφανον ἐκ μέρους τοῦ βασιλέως τῆς Ἀβησσινίας Μενελὶκ Β'.

Διὰ νὰ καταδειχθῶσι δὲ τὰ ἀκραιφνῆ αἰσθήματα τῆς ἐκτιμήσεως καὶ τοῦ σεβασμοῦ τῆς Ἀβησσινικῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὴν ἡμετέραν ὀρθόδοξον Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν εἶτα δὲ καὶ ἡ πεποίθησις αὐτῆς ὡς ὀρθοδόξου, παραθέτομεν ὧδε ἐν μεταφράσει τὴν ἐπιστολὴν τοῦ ἀνωτέρω μνημονευθέντος βασιλέως τῆς Ἀβησσινίας Ἰωάννου πρὸς τὸν ἀοίδιμον Πατριάρχην Ἀλεξανδρείας Σωφρόνιον. Ἡ ἐπιστολὴ εἶναι γεγραμμένη ἀραβιστὶ καὶ Ἀβησσινιστὶ τῷ 1879:

«Βασιλεὺς τῶν Βασιλέων, Ἰωάννης τῆς Σιών, τῆς Ἀβησσινίας, τῶν »νοτίων μερῶν καὶ νικητὴς τοῦ οἴκου Ἰσμαήλ.

»Ἐν ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ δοξασμένου εἰς τὸν αἰῶνα. »Ἀμήν.

---

[1]) Raymond les Eglises Orientales.

»Ἐκ μέρους τοῦ Θεοστηρίκτου Ἰωάννου τοῦ βασιλέως τῆς Σιὼν καὶ »τῶν βασιλέων τῆς Ὀρθοδόξου Ἀβησσινίας.

»Πρὸς τὸν Θειότατον καὶ Μακαριώτατον, Ὑψηλότατον καὶ πηγὴν »τῆς ταπεινοφροσύνης καὶ τῆς ἀγάπης Σωφρόνιον, τὸν Πατριάρχην τῶν »Ἑλληνορθοδόξων.

»Ἐν πρώτοις ἐρωτῶ περὶ τῆς ὑγείας τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος »εὐχόμενος νὰ εἶσθε πάντοτε ὑγιής. Ἂν δὲ ἐπιθυμῆτε νὰ πληροφορη»θῆτε περὶ ἡμῶν, μάθετε, ὅτι καὶ ἡμεῖς καὶ ὁ στρατός μας καὶ οἱ ὑπουρ»γοί μας καὶ οἱ ἀρχιστράτηγοί μας δι' εὐχῶν τῶν Ἁγίων Πατέρων τῆς »Σιὼν εἴμεθα ὑγιεῖς διὰ τῆς βοηθείας τῶν Ἁγίων.

»Σᾶς πληροφοροῦμεν, ὅτι ἐγκαίρως ἐλάβομεν τὴν ἐπιστολὴν Ὑμῶν »παρὰ τοῦ πεπαιδευμένου Θεολόγου Δημητρίου Νικηταΐδου αὐτολεξεὶ εἰς »εὔθετον καιρὸν καὶ κατάλληλον ὥραν καὶ τὸ βιβλίον τῆς λειτουργίας, »ὅπερ ἐπέμψατε ἡμῖν ἐλάβομεν τοῦτο καὶ τὸ ἐδέχθημεν, ὁ δὲ Θεὸς πολ»λαπλασίως ἀνταμείψαι Ὑμᾶς. Καὶ ἡμεῖς εἴμεθα βέβαιοι, ὅτι Ὑμεῖς »ἐπιθυμεῖτε ἡ βασιλεία τῶν Ἀβησσινῶν νὰ εἶναι κραταιὰ καὶ νὰ προ»κόπτῃ καὶ καλῶς γινώσκομεν ὅτι ἡ Παναγιότης Ὑμῶν πάντοτε εὔχε»ται ὑπὲρ τοῦ μεγαλείου αὐτῆς καὶ ὅπως διατελῶμεν ἐν ἀγάπῃ. Περὶ »τούτου οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν ἔχομεν, διότι ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Κων»σταντίνου τοῦ Μεγάλου βασιλέως ὑπάρχει τὸ βασίλειον τῆς Ἀβησσι»νίας καὶ ἔκτοτε ἡ ἀγάπη ὑπάρχει μεταξὺ τῆς Ἀβησσινίας καὶ τῶν »Ἑλλήνων, οἵτινες συχνάκις ἤρχοντο εἰς Ἀβησσινίαν καὶ κατῴκουν ἐν »αὐτῇ ὄντες σοφοὶ καὶ ὑπηρετοῦντες καὶ διδάσκοντες τὰ φῶτα ἐν αὐτῇ. »Γνωρίζομεν, ὅτι ἀρχὴ τῆς Ἐκκλησίας μας δὲν εἶναι ἀπὸ τῶν Κοπτῶν »ἀλλ' εἶναι καθ' ἑαυτὸ ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων, μετὰ δὲ ταῦτα ἡνώθη ὁ βα»σιλεὺς τῶν Ἑλλήνων Ἰοῦστος μετὰ τοῦ Χαλίπ, βασιλέως τῶν βασιλέων »τῆς Ἀβησσινίας καὶ συνεκρότησαν Σύνοδον καὶ συνωμολόγησαν ἀγάπην »καὶ εἰρήνην καὶ ἐβεβαίωσαν τὴν ἀποστολικὴν πίστιν καὶ ἕκαστος ἐπα»νῆλθεν εἰς τὸ κράτος του, φυλάττων τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, καὶ ἅπαντες »ἡνώθησαν εἰς μίαν πίστιν. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐπὶ τοῦ Πατριάρχου Ἀλε»ξανδρείας Διοσκόρου προσετέθησαν δόγματα πεπλανημένα, ἐπὶ δὲ τῶν »χρόνων Λέοντος τοῦ Πατριάρχου Ρώμης ἐγένετο σχίσμα μεταξὺ ὑμῶν »καὶ ἡμῶν. Τώρα δὲ χάριν τῆς ἀγάπης, ἣν αἰσθάνομαι πρὸς ὑμᾶς καὶ «χάριν τῆς πίστεως, προτείνω νὰ συζητήσωμεν δι' ἀλληλογραφίας περὶ »δογμάτων (διότι ὁ νῦν Ἀβούνας ἡμῶν εἶναι Κόπτης) ἐγὼ δὲ δὲν θέλω »ἀπορρίψῃ τὸ ἀποφασισθησόμενον, διότι ἡ διαίρεσις διετηρήθη ἕνεκα »τῆς καταλύσεως τοῦ βασιλείου Σας..... Καὶ τὸ ἰδικόν μας κατ' ἀρχὰς »ἀνίσχυρον καὶ ἐν στενοχωρίᾳ. Τώρα ὅμως διὰ τῆς δυνάμεως καὶ τοῦ »ἐλέους τοῦ Θεοῦ ἀνέλαβε καὶ ἐδυναμώθη. Σκέπτομαι διὰ τὸ κτίσιμον

»Ἐκκλησίας εἰς Κάϊρον, δι' ἐκείνην, ἣν ἤρχισα ἐν Ἱερουσαλὴμ, δὲν ἠδυ»νήθην νὰ ἀποπερατώσω αὐτὴν διὰ τὸ κλείσιμον τῆς ὁδοῦ. . . .

»Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην, γεγραμμένην Ἀβησσινιστὶ καὶ Ἀραβιστί, πέμ»πει πρὸς Ὑμᾶς μετὰ προφορικῶν λόγων. Ταῦτα πρὸς γνῶσιν Σας. Ἐγρά»φη ἐν πρωτευούσῃ Μακαλὲ τῇ 22 Μπαραμχὰτ 1879—1887». [1])

(Ἕπεται συνέχεια)

Η ΝΕΑ ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΙΣ
ΤΟΥ
ΑΓΓΛΙΚΟΥ ΕΥΧΟΛΟΓΙΟΥ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου καὶ τέλος)

Ὁ σκοπὸς ὅλων τῶν μεταβολῶν τούτων ἦτο διττός· ***πρῶτον*** ἔδει νὰ ἐξοβελισθῇ ἐκ τῆς θείας λατρείας ὅ,τι δὲν ἠδύνατο νὰ ὑποστηριχθῇ διὰ τῆς Ἁγίας Γραφῆς, καίτοι, τἀληθὲς εἰπεῖν, ἡ ἀρχὴ αὕτη δὲν ἐκράτησεν ἐν πᾶσι, ἀφοῦ διετηρήθησαν τὸ λευκὸν ἔνδυμα καὶ τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ ἐν τῷ βαπτίσματι, περὶ ὧν δὲν ὑπάρχει μαρτυρία ἐν τῇ ἁγ. Γραφῇ· καὶ ***δεύτερον*** ἔδει αἱ Ἀκολουθίαι νὰ γίνωσιν ὅσον τὸ δυνατὸν ἀνόμοιοι πρὸς τὰς πρὸ τῆς Μεταρρυθμίσεως. Ἀλλὰ καὶ ὁ σκοπὸς οὗτος δὲν ἐπετεύχθη ἐξ ὁλοκλήρου· διότι ἐνῷ μετετοπίσθησαν μέρη τινὰ τῆς θείας εὐχαριστίας, ὡς ἡ Ἀναφορὰ καὶ τὸ «ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος», αἱ ἀκολουθίαι ἀφ' ἑτέρου τοῦ Ὄρθρου καὶ τοῦ Ἑσπερινοῦ καὶ ἡ θεία εὐχαριστία ἐξηκολούθησαν νὰ χρησιμοποιῶσιν ὑλικόν, τὸ ὁποῖον εἶχον δανεισθῇ ἐκ τῆς Συνόψεως καὶ τοῦ Λειτουργικοῦ. Κατὰ ταῦτα ἐνῷ αἱ μεταβολαὶ ἦσαν τοιαῦται, ὥστε νὰ ταράξωσι τὰς συνειδήσεις τῆς καθολικιζούσης μερίδος, δὲν ἦσαν ἀρκούντως ριζικαί, ὥστε νὰ ἱκανοποιήσωσι τὴν πουριτανικὴν μερίδα, ἥτις ἐπεθύμει ἀναμφιβόλως καὶ θὰ ἐπετύγχανεν ἴσως περαιτέρω μεταρρύθμισιν καὶ ἀναθεώρησιν τοῦ Εὐχολογίου. Ἀλλὰ τὸ Εὐχολόγιον τοῦτο ἔμεινεν ἐν ἰσχύϊ ὀλίγους μόνον μῆνας (ἀπὸ 1ης Νοεμβρίου 1552—6ης Ἰουλίου 1553), ὁπότε ἡ διαδεχθεῖσα τὸν ἀποθανόντα ἀδελφὸν αὐτῆς Ἐδουάρδον τὸν ΣΤ´ βασίλισσα Μαρία κατήργησε τὸ Ἀγγλικὸν Εὐχολόγιον καὶ ἐπανήγαγεν εἰς χρῆσιν τὰ ἀρχαῖα λατινικὰ λειτουργικὰ βιβλία. Μετὰ τὸν θάνατον ὅμως τῆς Μαρίας καὶ τὴν εἰς τὸν θρό-

[1]) Ἀποσπῶμεν τὴν ἐπιστολὴν ἐκ τοῦ «Πανταίνου» 27 Νοεμβρίου 1926 ἀρ. 48.

νον ἄνοδον τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς Ἐλισάβετ (17 Νοεμβρίου 1558) ἀνετράπησαν τὰ πάντα καὶ δι᾿ ἀποφάσεως τοῦ Κοινοβουλίου ἀπὸ 28ης Ἀπριλίου 1559 ἐτέθη εἰς χρῆσιν καὶ αὖθις τὸ Εὐχολόγιον τὴν 24ην Ἰουλίου 1559.

3. Τὸ Εὐχολόγιον τοῦ 1559.— Τὸ Εὐχολόγιον τοῦτο εἶνε τὸ τοῦ 1552, ἀλλὰ μετά τινων σπουδαίων μεταβολῶν, αἵτινες, ὡς καὶ αἱ εἰσαχθεῖσαι κατὰ τὰς μετὰ ταῦτα ἀναθεωρήσεις κλίνουσι πρὸς τὸ καθολικὸν μᾶλλον ἢ πρὸς τὸ προτεσταντικόν. Οὕτω πρῶτον διατάσσεται, ὅπως ὁ Ὄρθρος καὶ ὁ Ἑσπερινὸς τελῶνται ἐν τῷ συνήθει τόπῳ τοῦ Ἱ. Ναοῦ τ. ἔ. ἐν τῷ Παρεκκλησίῳ ἢ ἐν τῷ Σωλέᾳ καὶ ὄχι ἐν ᾧ τόπῳ ἠδύνατο ὁ λαὸς νὰ ἀκούῃ καλλίτερον. Ἔπειτα κατηργήθη ἡ διάταξις, ὅπως μόνος ὁ Ἐπίσκοπος φέρῃ ἄμφια, οἱ δὲ ἱερεῖς καὶ οἱ διάκονοι μόνον λευκὸν ἔνδυμα καὶ ἐπανῆλθεν εἰς ἰσχὺν ἡ διάταξις τοῦ Εὐχολογίου τοῦ 1549, ἡ σχετικὴ πρὸς τὰ ἄμφια, ἅτινα ὁ Ἐπίσκοπος, οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ διάκονοι ἔδει νὰ φέρωσι κατὰ τὴν θείαν λειτουργίαν. Ἐν τῇ λιτανείᾳ παρελείφθησαν ἡ φράσις ἡ ἀναγινωσκομένη ἐν ἀμφοτέροις τοῖς προηγηθεῖσιν Εὐχολογίοις «ῥῦσαι ἡμᾶς, ἀγαθὲ Κύριε, ἀπὸ τῆς τυραννίας τοῦ Ἐπισκόπου Ῥώμης καὶ τῶν βδελυρῶν τερατωδιῶν αὐτοῦ» καὶ ἡ σημείωσις ἡ ἐξηγοῦσα τὴν γονυπέτησιν πρὸς ὑποδοχὴν τῆς θείας κοινωνίας. Ὡσαύτως ἐν τῇ Διατάξει τῆς χειροτονίας αἱ πρὸ τοῦ πρὸς τὴν ἐξουσίαν τῆς βασιλίσσης ὅρκου ἀναγινωσκόμεναι λέξεις «ἐναντίον τῆς καταχρηστικῆς ἐξουσίας καὶ αὐθεντίας τοῦ Ἐπισκόπου Ῥώμης» ἀντικατεστάθησαν διὰ τῶν λέξεων «ἐναντίον τῆς ἐξουσίας καὶ αὐθεντίας πάσης ξένης ἀρχῆς». Κατὰ τὸ 1561 ἐπηκολούθησαν προσθῆκαί τινες εἰς τὸ Ἑορτολόγιον τοῦ Εὐχολογίου τούτου.

Ἐναντίον τοῦ νέου τούτου Εὐχολογίου ὡς καθολικίζοντος ἐξηγέρθη ἡ πουριτανικὴ μερίς. Ἀλλ᾿ ἡ ἐξέγερσις αὕτη κατεστάλη ὑπὸ τῆς βασιλίσσης Ἐλισάβετ. Ἐπὶ Ἰακώβου ὅμως τοῦ Α΄ (1603) ἡ αὐτὴ μερὶς ὑπέβαλεν αἴτησιν ὑπογραφεῖσαν ὑπὸ χιλίων κληρικῶν, δι᾿ ἧς ἐζήτει πλὴν ἄλλων καὶ ὡρισμένας μεταρρυθμίσεις ἐν τῷ Εὐχολογίῳ. Τότε ὁ Βασιλεὺς συνεκάλεσεν ὑπὸ τὴν προεδρείαν αὐτοῦ Σύσκεψιν τῷ 1604, ἧς μετέσχον ἐξέχοντες πουριτανοὶ καὶ ἀγγλικανοὶ θεολόγοι. Ἀφοῦ ἠκούσθησαν ἀμφότεραι αἱ μερίδες, τῇ συγκαταθέσει τῆς κληρικῆς Συνελεύσεως ἐπηνέχθησαν διὰ βασιλικοῦ Διατάγματος τροποποιήσεις τινές. Αἱ ἐπενεχθεῖσαι μεταβολαὶ δὲν ἦσαν οὔτε πολυάριθμοι οὔτε σπουδαῖαι· ἀλλὰ καὶ τοιαῦται οὖσαι ἔδωκαν εἰς τὸ Εὐχολόγιον καθολικίζουσαν μᾶλλον ἢ πουριτανίζουσαν χροιὰν ἐξαιρέσει ἑνὸς μόνου σημείου, τῆς ἀντικαταστάσεως δηλαδὴ τῶν ἐκ τοῦ βιβλίου τοῦ Τωβὶτ ἀναγινωσκομένων κεφαλαίων διὰ κεφαλαίων εἰλημμένων ἐκ τῶν ὁμολογουμένως κανονικῶν ἁγίων Γραφῶν.

Ἐκ τῶν μεταβολῶν τούτων ἄξιαι σημειώσεως εἶνε αἱ ἑξῆς: Αἱ λέξεις «ἡ εὐχὴ τῆς ἀφέσεως δέον νὰ ἀπαγγέλληται ὑπὸ τοῦ ἱερέως μόνου» ἔν τε τῷ Ὄρθρῳ καὶ ἐν τῷ Ἑσπερινῷ ἀντικατεστάθησαν διὰ τῶν λέξεων »ἡ εὐχὴ τῆς ἀφέσεως ἢ συγχωρήσεως τῶν ἁμαρτιῶν δέον νὰ ἀπαγγέλληται ὑπὸ τοῦ Ἱερέως μόνου ἱσταμένου, ἐνῷ ὁ λαὸς γονυπετεῖ ἔτι». Πρὸς τούτοις εἰσήχθησαν εὐχαὶ ὑπὲρ τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας μετὰ τὴν τοῦ βασιλέως καὶ αἴτησις ὁμοίου περιεχομένου εἰς τὴν λιτανείαν καὶ εὐχαὶ ὑπὲρ εὐκρασίας ἀέρων, εὐφορίας τῶν καρπῶν τῆς γῆς καὶ καιρῶν εἰρηνικῶν καὶ ὑπὲρ νίκης. Ὡσαύτως ἐγένοντο μεταβολαὶ ἐν τῇ κατ᾽ οἶκον τελέσει τοῦ βαπτίσματος πρὸς τὸν σκοπόν, ὅπως παύσῃ τὸ ὑπὸ λαϊκῶν γινόμενον βάπτισμα καὶ ἐξασφαλισθῇ ἡ τέλεσις αὐτοῦ ὑπὸ κανονικοῦ ἱερέως. Ἡ τελετὴ τῆς Βεβαιώσεως ἐπεξηγήθη ὡς ἑξῆς: «Τάξις τῆς Βεβαιώσεως ἢ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν ἐπὶ παίδων βεβαπτισμένων καὶ δυναμένων νὰ δώσωσι λόγον τῆς πίστεως αὐτῶν ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἐπισυνημμένης Κατηχήσεως». Ἐν τέλει ἐν τῷ Εὐχολογίῳ τούτῳ προσετέθη τὸ τελευταῖον μέρος τῆς Κατηχήσεως ἀποτελούμενον ἐξ ἕνδεκα ἐρωταποκρίσεων περὶ μυστηρίων.

*4. **Τὸ Εὐχολόγιον τοῦ 1662.***—Ἀλλὰ τὸ Εὐχολόγιον τοῦτο κατηργήθη ἐπὶ δεκαπέντε κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ἀντικατεστάθη διὰ τοῦ «Ὁδηγοῦ τῆς δημοσίας θείας λατρείας». Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν ὅμως Καρόλου τοῦ Β΄ ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Ἀγγλίας ἐπανῆλθε καὶ αὖθις εἰς χρῆσιν τὸ Εὐχολόγιον, ἀλλ᾽ οὐχὶ ἐν τῇ μορφῇ, τὴν ὁποίαν τοῦτο εἶχε προηγουμένως. Οἱ Ἀσυμμόρφωτοι (non-conformists) ἤσκησαν πίεσιν ἐπὶ τοῦ βασιλέως, ὅπως μὴ ἐπανέλθῃ τὸ Εὐχολόγιον εἰς ἰσχύν, ἢ ἂν ἐπανέλθῃ, ὅπως ἀφαιρεθῶσιν ἀπ᾽ αὐτοῦ μέρη ἀπαρέσκοντα εἰς αὐτούς. Ἐντεῦθεν τῷ 1661 συνεκροτήθη Σύσκεψις, ἐν ᾗ ἀντεπροσωπεύθησαν ἡ μὲν Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία διὰ 12 Ἐπισκόπων, οἱ δὲ Ἀσυμμόρφωτοι διὰ 12 πρεσβυτεριανῶν θεολόγων καὶ πρὸς τούτοις ἑκάστη τῶν μερίδων δι᾽ ἐννέα βοηθῶν. Παρὰ τὰς πολυαρίθμους ἀντιρρήσεις τῶν Ἀσυμμορφώτων οἱ Ἐπίσκοποι ἐδείχθησαν πρόθυμοι νὰ ἀποδεχθῶσι μὲν ἐλαφράς τινας τροποποιήσεις, οὐδεμίαν ὅμως θεμελιώδους σπουδαιότητος. Περὶ τὰ τέλη τοῦ αὐτοῦ ἔτους συνελθοῦσα ἡ κληρικὴ συνέλευσις (Convocation) ἐπελήφθη τῆς ἀναθεωρήσεως τοῦ Εὐχολογίου καὶ τὸ οὕτως ἀναθεωρηθὲν Εὐχολόγιον τυχὸν τῆς ἐγκρίσεως τοῦ Κοινοβουλίου καὶ τῆς βασιλικῆς κυρώσεως τῇ 19ῃ Μαΐου τοῦ 1662 ἐτέθη εἰς χρῆσιν ἀπὸ τῆς 14ης Αὐγούστου τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Αἱ ἐπενεχθεῖσαι μεταβολαὶ ἦσαν πολυάριθμοι καί τινες ἐξ αὐτῶν σπουδαιότεραι ὅλων ἐκείνων, ὅσαι ἐπηνέχθησαν εἰς τὸ Εὐχολόγιον ἀπὸ τοῦ 1552 καὶ ἐφεξῆς. Αἱ μεταβολαὶ αὗται ἔκλιναν πρὸς τὴν ἀντίθετον Πουριτανικὴν μερίδα, ὡς δεί-

κνυται ἐκ τούτου, ὅτι δισχίλιοι Πουριτανοὶ κληρικοὶ προὐτίμησαν νὰ παραιτηθῶσι τῶν ἐπιχορηγήσεων αὐτῶν μᾶλλον ἢ νὰ ἀποδεχθῶσί τὸ τροποποιηθὲν Εὐχολόγιον.

Ἐκ τῶν μεταβολῶν τούτων αἱ σπουδαιότεραι εἶνε αἱ ἑξῆς: Ἐν τῇ λιτανείᾳ ἡ φράσις «ἐπίσκοποι, ποιμένες καὶ λειτουργοὶ τῆς Ἐκκλησίας» ἀντικατεστάθη διὰ τῆς «Ἐπίσκοποι, Ἱερεῖς καὶ Διάκονοι» καὶ εἰς τὴν αἴτησιν «ὑπὲρ διαφυλάξεως ἀπὸ πάσης συστάσεως» κτλ. προσετέθησαν αἱ λέξεις «ἀνταρσίας καὶ σχίσματος». Εἰς τὴν εὐχὴν τῆς θείας εὐχαριστίας προσετέθη ἡ μνεία τῶν κεκοιμημένων καὶ ἡ ἐξήγησις περὶ τῆς γονυπετήσεως κατὰ τὴν ὥραν τῆς μεταλήψεως, ἥτις παρελείφθη κατὰ τῆς ἀναθεωρήσεις τοῦ 1559 καὶ τοῦ 1604 προσετέθη καὶ αὖθις, ἀλλ' ἡ φράσις «εἰς πραγματικήν τινα καὶ οὐσιώδη παρουσίαν τοῦ φυσικοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ» ἀντικατεστάθη διὰ τῆς φράσεως «εἰς σωματικήν τινα (corporal) παρουσίαν τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ», φράσεως, ἥτις ἀλλοιοῖ τὸ ὅλον νόημα τῆς ἀνωτέρω σημειώσεως. Προσετέθη νέα ἀκολουθία διὰ τοὺς βαπτιζομένους ἐν ὡρίμῳ ἡλικίᾳ καὶ ἐν τῷ προλόγῳ τῆς νεκρωσίμου ἀκολουθίας ἐσημειώθη ὅτι ἀπαγορεύεται ἡ ἐκκλησιαστικὴ κηδεία τῶν ἀβαπτίστων, τῶν ἐξωκκλησιασθέντων καὶ τῶν αὐτοκτόνων, εἰς δὲ τὴν «Διάταξιν περὶ ἱερέων» καὶ εἰς τὴν «χειροτονίαν Ἐπισκόπων» μετὰ τὰς λέξεις «λάβε τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον» προσετέθησαν αἱ λέξεις «διὰ τὸ ἀξίωμα καὶ τὸ ἔργον ἱερέως (ἢ Ἐπισκόπου) τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ, τὸ ἀνατιθέμενόν σοι νῦν διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν ἡμῶν». Ἡ διάταξις τέλος περὶ ἀμφίων ἀνενεώθη ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ πρώτου Εὐχολογίου τοῦ 1549. Αἱ μεταβολαὶ αὗται ἐγένοντο, ὅπως ἐξαρθῇ καὶ διασαφηνισθῇ ἡ ἐκκλησιαστικὴ διδασκαλία καὶ τάξις, ἥτις εἶχεν ἐπισκοτισθῇ καὶ παρακμάσῃ ἐν τοῖς τότε χρόνοις.

Ἀπὸ τοῦ 1662 καὶ μέχρι σήμερον δὲν ἐγένοντο σπουδαῖαι ἀλλοιώσεις ἐν τῷ Εὐχολογίῳ. Κατὰ τὸ 1871 κατ' ἀπόφασιν τῶν κληρικῶν συνελεύσεων (Convocations) τῆς Καντουαρίας καὶ τῆς Ὑόρκης καὶ μετὰ ἔγκρισιν τοῦ Κοινοβουλίου εἰσήχθη νέα συλλογὴ Ἀναγνωσμάτων εἰς ἀντικατάστασιν τῆς παλαιᾶς. Κατὰ δὲ τὸ 1872 δι' ἀποφάσεως τοῦ Κοινοβουλίου εἰσήχθησαν συντομώτεραι Ἀκολουθίαι τοῦ Ὄρθρου καὶ τοῦ Ἑσπερινοῦ πρὸς προαιρετικὴν αὐτῶν χρῆσιν εἰς ἄλλους ναοὺς ἐκτὸς τῶν Καθεδρικῶν καθ' ἑκάστην πλὴν τῆς Κυριακῆς καὶ μεγάλων τινῶν ἑορτῶν.

γ') Σημασία.

Τὸ Εὐχολόγιον ἐν πρώτοις εἰσήγαγεν εἰς τὴν θείαν λατρείαν τὴν ἀποκλειστικὴν χρῆσιν τῆς ἀγγλικῆς γλώσσης ἀντὶ τῆς ἐν γενικῇ χρήσει

μέχρι τότε οὔσης λατινικῆς, ἐν ᾗ ἦσαν γεγραμμένα ὅλα τὰ ἀρχαῖα ἐκκλησιαστικὰ βιβλία. Ἐνῷ δὲ διὰ τὴν θείαν λατρείαν ἐχρησιμοποιοῦντο πρότερον πολυάριθμα ἐκκλησιαστικὰ βιβλία, τὸ Εὐχολόγιον ἐν σμικροτάτῳ σχετικῶς ὄγκῳ περιέλαβεν ἐν περιλήψει ὅ,τι ὑπῆρχεν ἐν τοῖς ἀρχαίοις ἐκείνοις λειτουργικοῖς βιβλίοις. Ἀλλ' ἐκτὸς τῆς πληθύος τῶν ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων ὑπῆρχον ἐν Ἀγγλίᾳ πρὸ τῆς Μεταρρυθμίσεως καὶ διάφορα, ὡς θὰ ἐλέγομεν, τυπικὰ ἐν ταῖς διαφόροις αὐτῆς ἐπαρχίαις ἐν χρήσει. Οὕτως ἐνῷ ἐπικρατοῦν τυπικὸν ἐθεωρεῖτο τὸ τοῦ Sarum (τοῦ σημερινοῦ Salsbury) ἐχρησιμοποιοῦτο καὶ τὰ τυπικὰ τῆς Ὑόρκης καὶ τοῦ Hercfort καὶ ἐν ἥττονι μὲν βαθμῷ, ἀλλ' ἐχρησιμοποιοῦντο καὶ τὰ τῶν ἐπαρχιῶν Linkoln, Bangor, Exeter καὶ ἄλλων, ὡς καὶ τὰ διαφόρων καθεδρικῶν ναῶν οἷον τὸ τοῦ ἁγ. Παύλου καὶ ἄλλων. Κατὰ δὲ τὴν ἐν αὐτῷ διδασκαλίαν καὶ τάξιν τὸ Εὐχολόγιον, ὡς μαρτυρεῖ ἡ γένεσις αὐτοῦ καὶ ἡ ἱστορία, εἶνε κρᾶμα ἐκ στοιχείων καθολικῶν, οἷα ἐκράτουν ἐν Ἀγγλίᾳ πρὸ τῆς γενομένης ἐπὶ Ἐρρίκου τοῦ Η´ Μεταρρυθμίσεως καὶ Προτεσταντικῶν ὧν τὴν ἐπίδρασιν ἀνευρίσκομεν καὶ εἰς αὐτὴν τὴν πρώτην ἔκδοσιν τοῦ 1549. Ἐπειδὴ δὲ καὶ αἱ μετὰ ταῦτα γενόμεναι ἀναθεωρήσεις προέκυψαν κυρίως ἐκ τῆς πάλης μεταξὺ τῶν δύο τούτων μερίδων, καθολικιζούσης καὶ πουριτανιζούσης ἢ προτεσταντιζούσης εἶνε εὐνόητον, ὅτι τὰ δύο ταῦτα στοιχεῖα, καθολικὸν καὶ προτεσταντικὸν παρέμειναν συνδεδεμένα ἐν τῷ Εὐχολογίῳ μέχρι σήμερον καὶ παρέχουσιν εἰς τὴν Ἀγγλικανικὴν Ἐκκλησίαν τὴν ἰδιόρρυθμον θέσιν, ἣν κατέχει μεταξὺ Καθολικισμοῦ καὶ Προτεσταντισμοῦ. Ὅτι ἡ ἐν τῷ Εὐχολογίῳ διδασκαλία ἀποκλίνει ἐν πολλοῖς σημείοις πρὸς τὸν πρῶτον μᾶλλον ἢ πρὸς τὸν δεύτερον, καταφαίνεται καὶ ἐκ τούτων, ὅτι οἱ προτεσταντίζοντες ἀσυμμόρφωτοι μὴ ἀνεχόμενοι τὸ καθολικὸν πνεῦμα τοῦ Εὐχολογίου κατὰ τὴν ἀναθεώρησιν τοῦ 1662 ἀπέκοψαν ἑαυτοὺς τοῦ σώματος τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀπετέλεσαν τοὺς ἀσυμμορφώτους (Non-Conformists), ἄλλαις λέξεσι τὰς οὕτω καλουμένας σήμερον ἐλευθέρας Ἀγγλικανικὰς Ἐκκλησίας, οἷαι οἱ Κονγκρεγκασιοναλισταί, οἱ Μεθοδισταί, οἱ Βαπτισταί, ἡ Ἑταιρεία τῶν φίλων τοῦ Χριστοῦ καὶ ἄλλαι. Εἶνε γνωστόν, ὅτι εἰς τὰς μετὰ τῶν Ὀρθοδόξων διεξαγομένας συζητήσεις οἱ Ἀγγλικανοὶ προσπαθοῦντες νὰ μειώσωσι τὴν σπουδαιότητα τῶν καλβινιζόντων 39 ἄρθρων ἐξῆραν, ὅτι ἡ γνησία διδασκαλία τῆς Ἀγγλικαν. Ἐκκλησίας εὕρηται ἐν τῷ Εὐχολογίῳ. Ἂν ὅμως λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν, ὅτι καὶ οἱ πρῶτοι συντάκται ἦσαν κληρικοὶ τῆς μετερρυθμισμένης Ἐκκλησίας, πείθεται εὐχερῶς, ὅτι παρὰ τὴν ἐν πολλοῖς καθολικίζουσαν αὐτοῦ χροιὰν κατά τε τὴν λέξιν καὶ κατὰ τὸ περιεχόμενον, τὸ Εὐχολόγιον θὰ ἠδύνατο ὀρθότερον νὰ ὀνομασθῇ καθολικίζον προτεσταντικὸν Εὐχολόγιον ἢ προτεσταντίζον καθολικὸν Εὐχολόγιον. Ἡ ἀνάλυσις τοῦ περιεχομένου τοῦ σημερι-

νοῦ Εὐχολογίου καὶ ἡ ὑπόδειξις τῶν αἰτίων, ἅτινα ἑκάστοτε συνετέλεσαν εἰς τὴν τοιαύτην ἢ τοιαύτην διατύπωσιν τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ σημείου τοῦ περιεχομένου αὐτοῦ προϋποθέτουσα ἀκριβῶς γνῶσιν τῆς ἱστορίας καὶ τῶν δογματικῶν καὶ τελετουργικῶν διαμαχῶν τῆς μετερρυθμισμένης Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας διαφεύγει τὰ ὅρια τῆς παρούσης διατριβῆς. Ἕτερον ἐπίσης ζήτημα εἶνε, ἂν λειτουργικὸν βιβλίον, ὡς εἶνε τὸ ἀγγλικὸν Εὐχολόγιον, εἶνε ἐπαρκές, ὅπως λάβῃ τις ὁλοκληρωτικὴν ἔννοιαν τῆς δογματικῆς διδασκαλίας τῆς ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας καὶ δὴ ἐκεῖνος, ὅστις ἀγνοεῖ τὴν φύσιν, τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν σημερινὴν σύστασιν τῆς ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας. Ὅτι ὅμως ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν ἐνταῦθα εἶνε, ὅτι εἶνε μεγάλη πράγματι ἡ ὑποστήριξις, ἧς τοῦτο ἀπολαύει ἐν τῇ ἀγγλικανικῇ Ἐκκλησίᾳ τόσον παρὰ τῷ κλήρῳ, ὅσον καὶ παρὰ τῷ εὐσεβεῖ λαῷ. Οὕτως ἐξηγεῖται, ὅτι ἐν τῇ νέᾳ ἀναθεωρήσει αὐτοῦ οἱ εἰσηγηταὶ δὲν ἀπετόλμησαν νὰ ζητήσωσι τὴν ἀντικατάστασιν τοῦ παλαιοῦ Εὐχολογίου διὰ τοῦ ἀνατεθεωρημένου, ἀλλὰ μόνον τὴν ἐκ παραλλήλου μετὰ τοῦ παλαιοῦ προαιρετικὴν ὑπὸ τῶν βουλομένων χρῆσιν τοῦ νέου. Ἀλλὰ τοῦτο φέρει ἡμᾶς εἰς τὸ β΄ σημεῖον· τίνες οἱ λόγοι οἱ προκαλέσαντες τὴν σημερινὴν ἀναθεώρησιν.

Ἰανουάριος, 1927.

† Ο ΘΥΑΤΕΙΡΩΝ ΓΕΡΜΑΝΟΣ

ΑΙΔΑΓΜΑ

Νηστευέτω καὶ στόμα ἀπὸ ῥημάτων αἰσχρῶν καὶ λοιδορίας. Τί γὰρ ὄφελος, ὅταν μὲν ὀρνίθων καὶ ἰχθύων ἀπεχώμεθα, τοὺς δὲ ἀδελφοὺς δάκνωμεν καὶ κατεσθίωμεν; Ὁ κακηγορῶν ἀδελφικὰ κρέα ἔφαγε, τὴν σάρκα τοῦ πλησίον ἔδακε. Διὰ τοῦτο καὶ Παῦλος εἶπεν· «Εἰ δὲ ἀλλήλους δάκνετε καὶ κατεσθίετε, βλέπετε μὴ ἀπ' ἀλλήλων ἀναλωθῆτε». Οὐκ ἐνέπηξας τῇ σαρκὶ τοὺς ὀδόντας, ἀλλ' ἐνέπηξας τῇ ψυχῇ τὴν κακηγορίαν· τὴν πονηρὰν ὑπόληψιν ἔτρωσας, μυρία εἰργάσω κακὰ καὶ σαυτὸν καὶ ἐκεῖνον καὶ ἑτέρους πλείονας.

(Χρυσόστομος)

Η ΠΡΟΣ ΤΟ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ

ΤΗΣ Α. Μ. ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΡΟΥΜΑΝΙΑΣ

Τῇ 23ῃ λήξαντος μηνός, ἀφίκετο ἐνταῦθα ἡ Α. Μ. ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Βουκουρεστίου, Μητροπολίτης Οὐγγροβλαχίας καὶ Πατριάρχης τῆς Ἁγίας Ὀρθοδόξου Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ρουμανίας κ. Μύρων, συνοδευόμενος τιμητικῶς ὑπὸ τοῦ θεοφ. τιτουλαρίου Ἐπισκόπου Ταργοβίτσης, Βικαρίου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Βουκουρεστίου καὶ Διευθυντοῦ τοῦ Συνοδικοῦ Γραφείου κ. Τίτου Σιμένδρια, τοῦ πανοσιολ. ἀρχιμ. κ. Τιμοθέου Εὐαγγελινίδου, ἀντιπροσώπου τοῦ Οἰκουμ. Πατριαρχείου παρὰ τῇ Ρουμανικῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ προϊσταμένου τῆς Ἑλληνορθοδόξου κοινότητος Βουκουρεστίου, καὶ τῶν ἐξοχωτ. κ. κ. Αὐρ. Κοσμᾶ, πρώην ὑπουργοῦ τῶν Δημ. Ἔργων, Στ. Βραδιστιάνου, Γενικοῦ Διευθυντοῦ τῆς Παιδείας, Ἰγνατίου Μίρσεα, πρώην Γερουσιαστοῦ καὶ Γρηγ. Ἄντας, διευθυντοῦ τοῦ Πατ. κοῦ Γραφείου. Διὰ τοῦ ταξειδίου τούτου ἡ Α. Μ ἐξεπλήρωσε πόθον αὐτῆς, ὅπως ἐπισκεπτομένη τὸ Οἰκουμ. Πατριαρχεῖον ἐκφράσῃ ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὰς εὐχαριστίας τῆς Ρουμ. Ἐκκλησίας διὰ τὴν ἀπὸ μέρους αὐτοῦ ἀναγνώρισιν τοῦ Ρουμ. Πατριαρχείου καὶ τὴν συμμετοχὴν αὐτοῦ κατὰ τὰς ἐπὶ τῇ ἀνακηρύξει τούτου διεξαχθείσας ἑορτάς, δι' ἐπὶ τούτῳ ἀποσταλείσης ἀντιπροσωπείας.

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης μετὰ τῆς Ἁγ. καὶ Ἱ. Συνόδου ἐγκαίρως καὶ μετὰ πολλῆς τῆς χαρᾶς προειδοποιηθεῖσα περὶ τῆς ἐπισκέψεως ταύτης, ὥρισεν ἐν Συνοδικῇ συνεδρίᾳ τὰ τῆς ὑποδοχῆς.

Τὴν Α. Μ., ἀφικομένην περὶ ὥραν 2 μ. μ., προϋπήντησαν ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Π. καὶ τῆς Ἁγ. καὶ Ἱ. Συνόδου οἱ ὡς ξεναγοὶ ὁρισθέντες πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος καὶ ὁ Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἱ. Συνόδου, ἐν συνοδείᾳ τοῦ πατριαρχικοῦ διερμηνέως, οἵτινες καὶ ὡδήγησαν τοὺς ἐπισήμους ξένους δι' αὐτοκινήτων εἰς τὰ Πατριαρχεῖα.

Τὴν Α. Μ. ὑπεδέχθησαν ἐν μὲν τῇ ἔξω Πύλῃ τῶν Πατριαρχείων ὀκτὼ ἀρχιμανδρῖται φέροντες ἐπικαλύμμαυχα, ἐν δὲ τῷ περιβόλῳ οἱ τιτουλάριοι Ἐπίσκοποι τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, φέροντες ἐγκόλπιον καὶ ἐπικαλύμμαυχον, παρὰ τὸν νάρθηκα τοῦ Πανσέπτου Πατρ. κοῦ ναοῦ, οἱ πατριαρχ. ἐφημέριοι ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Μ. Ἀρχιμανδρίτου καὶ τέσσαρες διάκονοι, περιβεβλημένοι τὰς ἱερατικὰς αὐτῶν στολάς, ἐντὸς δὲ αὐτοῦ Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν σεβ. μητροπ. Λέρκων καὶ Σάρδεων, περιστοιχιζομένη ὑπὸ τοῦ Μ. Ἀρχιδιακόνου, τοῦ Δευτερεύοντος, τοῦ ὑπογραμματέως τῆς Ἱ. Συνόδου καὶ τοῦ Μ. Ἐκκλησιάρχου.

Προπορευομένων τῶν ἐξαπτερύγων καὶ τῶν πατριαρχικῶν χορῶν ψαλλόντων τὸ «Ἄξιον ἐστὶ» ἡ Α. Μ., περιβεβλημένη μανδύαν, εἰσῆλθεν ἐν τῷ ἱ. βήματι καὶ ἀσπασθεῖσα τὸ ἱ. Εὐαγγέλιον περιεβλήθη ἐπιτραχήλιον καὶ ὠμοφόριον, καὶ ἀνῆλθεν ἐπὶ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου. Οἱ συνοδοὶ τῆς Α. Μ. ἔστησαν εἰς τὰ ἀπέναντι ἐπίσημα στασίδια καὶ παρ' αὐτοὺς οἱ ξεναγοί, δεξιᾷ τῆς Α. Μ. ἡ Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ μετὰ τῶν

περὶ αὐτὴν κληρικῶν τῆς Αὐλῆς, ἀριστερᾷ δὲ οἱ Ἐπίσκοποι πρὸ τῶν συνοδικῶν στασιδίων.

Ἡ δοξολογία διεξήχθη κατὰ τὸ γνωστὸν τυπικὸν ἐν μέσῳ πολλοῦ ἐκκλησιάσματος, μεθ᾿ ἣν ἀνῆλθον πάντες ἐν πομπῇ διὰ τῆς μεγάλης πύλης τοῦ Πατριαρχικοῦ Οἴκου εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ θρόνου, ἔνθα ἐδεξιώθησαν τὴν Α. Μακαριότητα ἡ Α. Θ. Παναγιότης, φέρουσα τὰ πατριαρχικὰ διάσημα καὶ τὴν Μεγάλην ταινίαν Καρόλου τοῦ Α΄, μετὰ τῶν σεβ. συνοδικῶν μητροπολιτῶν, φερόντων σταυρὸν καὶ ἐγκόλπιον.

Ἡ Α. Μ. προσελθοῦσα πρὸς τὴν Α. Θ. Π. διὰ καταλλήλου προσλαλιᾶς διερμήνευσε τὰ σέβη αὐτῆς καὶ καθόλου τῆς Ὀρθ. Ρουμανικῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸν Παναγιώτατον Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην καὶ πρὸς τὸ Κέντρον τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἀπαντῶσα δὲ ἡ Α. Θ. Π. προσεῖπε τὰ ἀκόλουθα :

Ἀγαλλομένῃ τῇ καρδίᾳ ὑποδεχόμεθα καὶ προσαγορεύομεν ἀδελφικῶς ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ περιβόλῳ τὴν Ὑμετέραν σεβασμίαν Μακαριότητα, τὸν πρῶτον Πατριάρχην τῆς ἀγαπητῆς ἡμῖν Ρουμανικῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ Θεὸς ηὐδόκησεν ἵνα ἐπιδαψιλεύσῃ πλουσίαν τὴν χάριν καὶ τὴν εὐλογίαν αὐτοῦ εἰς τὸ Ὀρθόδοξον Ρουμανικὸν Ἔθνος καὶ τὴν Ἁγίαν αὐτοῦ Ἐκκλησίαν, τῶν μεγάλων δὲ τῆς θείας χάριτος δωρημάτων τυγχάνει καὶ ἡ εἰς τὴν Πατριαρχικὴν περιωπὴν ἐν ὥραις αἰσίαις ἐξύψωσις τῆς Ρουμανικῆς Ἐκκλησίας, ἣν μετὰ πρόφρονος χαρᾶς ὡς τιμὴν καὶ διάκρισιν ἐπάξιον ἀπεδέξαντο καὶ ἐχαιρέτισαν καὶ αἱ ἀδελφαὶ Ἐκκλησίαι, πρῶτος δὲ ὁ Ἁγιώτατος οὗτος Θρόνος, ὁ διὰ τοσούτων δεσμῶν ἐγγυτάτης σχέσεως καὶ παραδόσεως συνδεόμενος πρὸς τὸν ὀρθόδοξον Ρουμανικὸν λαὸν καὶ τὴν Ὀρθόδοξον Ρουμανικὴν Ἐκκλησίαν.

Οἱ παραστάντες κατὰ τὰς λαμπρὰς ἑορτὰς τῆς Πατριαρχικῆς ἐγκαθιδρύσεως τῆς Ὑμετέρας γερασμίας Μακαριότητος ἡμέτεροι ἀντιπρόσωποι μετέδωκαν ἡμῖν σὺν ταῖς λοιπαῖς περὶ τῶν ἑορτῶν τούτων εἰδήσεσι καὶ ἃς εἶχον ἐξαιρετικὰς ἐκ τοῦ ἐγγὺς ἐντυπώσεις περὶ τῆς εὐσταθοῦς καὶ ἀνθηρᾶς καταστάσεως τῶν πραγμάτων τῆς ἀδελφῆς Ρουμανικῆς Ἐκκλησίας καὶ περὶ τῆς μυχίας στοργῆς, δι᾿ ἧς περιβάλλουσι ταύτην πάντες ἀπὸ τοῦ ἀνωτάτου μέχρι τοῦ τελευταίου τῶν εὐσεβῶν τέκνων αὐτῆς.

Ἐπὶ πάσῃ ταύτῃ τῇ ἐν Κυρίῳ προκοπῇ τῆς Ρουμανικῆς Ἐκκλησίας αἰσθάνεται ἰδιαιτέραν χαρὰν ἡ Ἁγιωτάτη Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὡς Μήτηρ μὲν αὐτῆς φιλόστοργος χαίρουσα ὡς εἰκὸς ἐπὶ τῇ ἀκμῇ καὶ εὐπραγίᾳ τῆς πεφιλημένης θυγατρός, ὡς κέντρον δὲ τῆς ἱερᾶς ὁμοσπονδίας τῶν Ἁγιωτάτων ἀδελφῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, «τῶν συνηρμολογημένων καὶ συμβεβιβασμένων εἰς ἓν σῶμα διὰ πάσης ἁφῆς τῆς ἐπιχορηγίας ὑπὸ κεφαλὴν τὸν Δομήτορα καὶ Κυβερνήτην Χριστόν, ὅπερ κατ᾿ ἐνέργειαν ἐν μέτρῳ ἑνὸς ἑκάστου μέρους τὴν αὔξησιν τοῦ σώματος ποιεῖται εἰς οἰκοδομὴν ἑαυτοῦ ἐν ἀγάπῃ», ἐξόχως αἰσθανομένη τὴν ἐκ τῆς στερεότητος καὶ ἀκμῆς ἑνὸς τοιούτου σπουδαίου καὶ τιμαλφοῦς μέλους προσγιγνομένην τῷ ὅλῳ σώματι ἐνδυνάμωσιν.

'Εσμὲν ἀδιστάκτως πεπεισμένοι ὅτι ἡ ὑπὸ τοιαύτας εὐφροσύνους τῆς θείας χάριτος ἐνδείξεις ἀρχομένη νέα περίοδος τοῦ βίου τῆς ἀγαπητῆς ἡμῖν ἀδελφῆς Ρουμανικῆς Ἐκκλησίας ἔσται περίοδος νέας αὐτῆς ἐπανθήσεως καὶ ἀκμῆς, ἐνισχύεται δὲ ἔτι μᾶλλον ἡ πεποίθησις ἡμῶν αὕτη ἐκ τοῦ εὐτυχοῦς γεγονότος, ὅτι ἐπὶ κεφαλῆς κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς νέας ταύτης περιόδου ὡς ἡγέτης καὶ χειραγωγὸς ἐτάχθη ὑπὸ τῆς Θείας Βουλῆς ἡ τοσούτοις χαρίσμασι σοφίας καὶ ζήλου ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας διακρινομένη Ὑμετέρα σεβασμία Μακαριότης.

Εὐχαριστοῦμεν ἐγκαρδίως διὰ τὴν ἱερὰν ταύτην ἐπίσκεψιν, δι' ἧς ἐνισχύεται ὁ σύνδεσμος τῆς ἑνότητος τῶν ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν, καὶ δι' ὅσα εὐηρεστήθη ἡ Ὑμετέρα Μακαριότης, ἵνα ἀπευθύνῃ ἐν τῇ φιλόφρονι προσαγορεύσει Αὐτῆς ῥήματα τιμῆς καὶ στοργῆς πρὸς τὸ γεραρὸν τοῦτο τῆς Ὀρθοδοξίας κέντρον καὶ πρὸς ἡμᾶς τοὺς λαχόντας ἐν τῇ ἀσθενείᾳ ἡμῶν προΐστασθαι αὐτοῦ.

Ὁ Κύριος εὐλογοῖ καὶ κρατύνοι τὴν Ὑμετέραν γερασμίαν Μακαριότητα ἐν τῷ ἔργῳ τῆς ὑψηλῆς διακονίας Αὐτῆς, ἐπιδαψιλεύοι δὲ πλουσίας πάντοτε τὰς ἑαυτοῦ χάριτας τῇ Ἁγίᾳ ἀδελφῇ Ρουμανικῇ Ἐκκλησίᾳ, τῷ Μεγαλειοτάτῳ καὶ Φιλοχρίστῳ Βασιλεῖ καὶ τῷ Βασιλικῷ Οἴκῳ τῆς Ρουμανίας καὶ παντὶ τῷ εὐσεβεῖ Ὀρθοδόξῳ Ρουμανικῷ λαῷ.

Ἐγκαρδίως χαιρετίζομεν τὴν ἄφιξιν Ὑμῶν, περισπούδαστε καὶ περιπόθητε ἐν Χριστῷ ἀδελφὲ καὶ ἐρίτιμοι συνοδοὶ τῆς Αὐτοῦ Μακαριότητος.

Μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴν τοῦ ἐν Χριστῷ ἀσπασμοῦ ὑπὸ τῶν δύο Πατριαρχῶν ἐγένοντο αἱ ἀμοιβαῖαι συστάσεις τῶν τε σεβ. συνοδικῶν καὶ τῶν συνοδῶν τῆς Α. Μ. μεθ' ὃ παρεκάθησαν εἰς τὸ πρὸς τιμὴν τῆς Α. Μ. παρατεθὲν γεῦμα ἥ τε Α. Θ. Π. καὶ ἡ Α. Μ. οἱ σεβ. συνοδικοὶ καὶ οἱ συνοδεύοντες τὴν Α. Μ. ξένοι, ὁ Μ. Πρωτοσύγκελλος, ὁ Ἀρχιγραμματεύς, ὁ διευθυντὴς τοῦ Α΄ Πατριαρχικοῦ Γραφείου καὶ ὁ πατριαρχικὸς διερμηνεύς. Μετὰ τὸ γεῦμα, καθ' ὃ ἀμφοτέρωθεν ἐγένετο λίαν φιλόφρονες προπόσεις, ἐφωτογραφήθησαν ἅπαντες ἐν συμπλέγματι ἐν τῷ περιβόλῳ τῶν Πατριαρχείων, καὶ εἶτα οἱ δύο Πατριάρχαι, μεθ' ὃ ἡ Α. Μ. περιεργασθεῖσα τὰ ἀξιοθέατα μέρη τοῦ Πατριαρχείου καὶ κοινολογήσασα ἐπὶ διαφόρων ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων μετὰ τῆς Α. Θ. Π. ἀπεχαιρέτισεν Αὐτὴν καὶ ἀπῆλθε μετὰ τῆς συνοδείας καὶ τῶν ξεναγῶν Αὐτῆς προπεμπομένη μετὰ τῶν αὐτῶν ἐνδείξεων τιμῆς καὶ σεβασμοῦ.

Αὐθημερὸν ἐξέδραμεν ἡ Α. Μ. πρὸς ἐπίσκεψιν διαφόρων ἀξιοθεάτων μερῶν τῆς Κ/πόλεως, τὴν δὲ ἐπιοῦσαν πρωῒ συνοδευομένη τιμητικῶς καὶ ὑπὸ τῶν σεβ. μητροπολιτῶν Δέρκων καὶ Σάρδεων μετέβη εἰς Χάλκην δι' ἀτμακάτου καὶ ἐπεσκέψατο τὴν Θεολ. Σχολὴν προϋπαντηθεῖσα μετὰ πολλῶν τιμῶν ὑπὸ τῆς Ἐφορείας, τοῦ Σχολάρχου, τῶν καθηγητῶν καὶ τῶν ἱεροσπουδαστῶν.

Μετὰ τὴν συνήθη τελετὴν ἐν τῷ ναϊδρίῳ τῆς Σχολῆς ἐγένετο ἐπίσημος δεξίωσις ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν τελετῶν, καθ' ἣν ἡ Α. Μ. ἀπηύθυνε πολυτίμους νουθεσίας καὶ ὑποθήκας πρὸς τοὺς μαθητάς.

Κατελθοῦσα ἐκ Χάλκης περὶ τὴν μεσημβρίαν προὐπέμφθη μέχρι τοῦ ἀτμοπλοίου μετὰ τῶν αὐτῶν τιμητικῶν ἐνδείξεων προτιθεμένη ἵνα ἐπισκεφθῇ καὶ τὰς Ἀθήνας, τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ τὰ Ἱεροσόλυμα.

ΕΠΙΣΗΜΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

Α΄.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΚΑΙ ΣΥΝΟΔΙΚΗ ΠΡΑΞΙΣ

Ἡ Μετριότης ἡμῶν μετὰ τῆς περὶ ἡμᾶς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, λαβόντες ὑπ᾿ ὄψιν, ὅτι ἡ ἐπ᾿ αἰσίοις, προνοίᾳ τοῦ καθ᾿ ἡμᾶς Ἁγιωτάτου Ἀποστολικοῦ καὶ Πατριαρχικοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, εἰς τὴν τάξιν τῶν Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν κανονικῶς ἀναχθεῖσα Ἁγία Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία Πολωνίας, οὐ μόνον ἐπαξίως τὰ κατ᾿ αὐτὴν ὠργάνωσε καὶ διηυθέτησεν, ἀλλὰ καὶ πολλὴν ἤδη τὴν ἐν Κυρίῳ ἀπέδωκεν ἐπάνθησιν, αὐξάνουσα καὶ προκόπτουσα εὐσταθῶς καὶ εἰς τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας τὸν κατ᾿ αὐτὴν εὐσεβῆ ὁδηγοῦσα λαὸν ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς δικαιοσύνης τῆς διοικήσεως τοῦ εὐγενοῦς Πολωνικοῦ Κράτους, ἔγνωμεν ἀσμένως, ἐπὶ τῇ ἄρτι πρὸς ἡμᾶς προσωπικῇ ἐπισκέψει τοῦ Προέδρου αὐτῆς ἀγαπητοῦ ἡμῖν ἐν Χριστῷ ἀδελφοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Βαρσοβίας καὶ πάσης Πολωνίας κ. Διονυσίου, ἀπονεῖμαι τῇ Αὐτοῦ Σεβασμιότητι ὡς Προέδρῳ καὶ τοῖς μετ᾿ Αὐτὸν διαδόχοις τὸν τίτλον τοῦ ***Μακαριωτάτου,*** ἵνα μηδὲ τῷ τίτλῳ τοῦ Προεδρεύοντος ὑπολείπηται ἡ πολυάριθμος καὶ οὕτως ἑαυτὴν ἀξίαν ἀποδείξασα ἀγαπητὴ ἀδελφὴ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Πολωνίας τῆς ἰσοτιμίας πρὸς τὰς λοιπὰς Ἁγίας ἀδελφὰς Ὀρθοδόξους Αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας.

Ἐφ᾿ ᾧ καὶ βεβαιοῦμεν διὰ τῆς παρούσης Πατριαρχικῆς καὶ Συνοδικῆς ἡμῶν Πράξεως τὴν οὕτω γενομένην περὶ τὸν

τίτλον τοῦ Προεδρεύοντος τῆς ἀδελφῆς Ὀρθοδόξου Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Πολωνίας μεταβολὴν ταύτην, ἣν οὐκ ἀμφιβάλλομεν, ὅτι μετὰ χαρᾶς ἐπικροτήσουσι καὶ ἀποδέξονται καὶ πᾶσαι αἱ ἀδελφαὶ Ὀρθόδοξοι Αὐτοκέφαλοι Ἐκκλησίαι, χαίρουσαι μεθ' ἡμῶν ἐπὶ τῇ εὐλογίᾳ τοῦ Θεοῦ, ἐπανθήσει τῆς Ἁγίας ταύτης ἀδελφῆς Ἐκκλησίας καὶ τὸ δίκαιον συνομολογοῦσαι τῆς πρὸς αὐτὴν ἐκκλησιαστικῆς τιμῆς καὶ ***Μακαριώτατον*** καὶ αὐταὶ πᾶσαι, ὥσπερ καὶ ἡμεῖς, ὀνομάζουσαι τοὐντεῦθεν καὶ ἐν τοῖς γράμμασι προσαγορεύουσαι τὸν προκαθήμενον αὐτῆς.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ, ͵αϡκζ', κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον (ζ'), Ἐπινεμήσεως Ι'.

† Ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ***ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ*** ἀποφαίνεται:

† Ὁ Κυζίκου ***Καλλίνικος***
† Ὁ Χαλκηδόνος ***Ἀγαθάγγελος***
† Ὁ Δέρκων ***Φώτιος***
† Ὁ Προύσης ***Νικόδημος***
† Ὁ Πριγκηποννήσων ***Θωμᾶς***
† Ὁ Νεοκαισαρείας ***Ἀμβρόσιος***
† Ὁ Σάρδεων καὶ Πισιδίας ***Γερμανὸς***
† Ὁ Σηλυβρίας ***Εὐγένιος***
† Ὁ Ροδοπόλεως ***Κύριλλος***
† Ὁ Ἡλιουπόλεως καὶ Θείρων ***Γεννάδιος***
† Ὁ Ἴμβρου καὶ Τενέδου ***Ἰάκωβος***.

Β´

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΚΑΙ ΣΥΝΟΔΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ

Ἀριθμ. { Πρωτ. 1272 / Διεκπ. 728

† **ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ** *ἐλέῳ Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης, καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης*

Τοῖς Ἱερωτάτοις Μητροπολίταις τοῦ καθ' ἡμᾶς Ἁγιωτάτου Ἀποστολικοῦ καὶ Πατριαρχικοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, χάριν καὶ εἰρήνην παρὰ Θεοῦ.

Ἀπελύθησαν ἤδη τὸ παρελθὸν ἔτος 1926 δύο Πατριαρχικαὶ ἡμῶν καὶ Συνοδικαὶ Ἐγκύκλιοι, παρέχουσαι ὁδηγίας καὶ διατυποῦσαι ἀπαιτήσεις τῆς Ἐκκλησίας ἀναφορικῶς πρὸς τὰς γινομένας ὑπὸ τῶν ἁγίων ἀρχιερέων χειροτονίας ἱερέων καὶ διακόνων, πρὸς τὸν σκοπόν, ὅπως παύσῃ ἡ ἐνιαχοῦ τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ καθ' ἡμᾶς κλίματος παρατηρουμένη τάσις πρὸς χειροτονίαν ὑπεραρίθμων κληρικῶν, ὑπαρχόντων μάλιστα διαθεσίμων προσφύγων τοιούτων, καὶ ὅπως παρακολουθῆται ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἐὰν καὶ κατὰ πόσον οἱ δι' ὁμολογουμένας ἀνάγκας τῶν ἐνοριῶν χειροτονηθέντες ἱερεῖς καὶ διάκονοι φέρουσι τὰ ὑπὸ τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς νομοθεσίας προβλεπόμενα σχετικὰ προσόντα.

Διότι οὐδένα βεβαίως ἡμῶν διαλανθάνει πόσον σαφεῖς καὶ κατηγορηματικαὶ προβάλλουσιν αἱ κανονικαὶ διαγορεύσεις ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ τῆς ἐκλογῆς καὶ χειροτονίας κληρικῶν καὶ πόσον αὐστηρῶς καθορίζουσιν αὗται τά τε ἠθικὰ καὶ τὰ μορφωτικὰ καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ὑποψηφίων πρὸς χειροτονίαν προ-

σόντα, ἀπαιτοῦσαι, ὅπως ταῦτα εὑρίσκωνται ἐν πλήρει ἀναλογίᾳ καὶ ἁρμονίᾳ πρὸς ἣν καλοῦνται οὗτοι ἱερὰν διακονίαν, ἐπὶ πλέον δὲ καὶ νοοῦσαι, ὅπως καὶ αὐτὸς ἔτι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ ἐνορίᾳ ἱερατευόντων κληρικῶν ὑπάρχῃ ὁ ὑπὸ τῶν ἀναγκῶν καὶ τῶν πραγμάτων ἐνδεικνύμενος, ἵνα μὴ διὰ τοῦ ὑπεραρίθμου τῶν κληρικῶν θίγηται ἡ ἀξιοπρέπεια καὶ κλονίζηται ὁ σεβασμὸς τοῦ ἱερατικοῦ ὑπουργήματος.

Σαφῆ τῆς ἀνωτέρω κανονικῆς ἀπόψεως γνῶσιν ἔχουσιν ἀναντιρρήτως πάντες καθόλου οἱ ἅγιοι ἀρχιερεῖς.

Πλὴν ἡ Ἐκκλησία μετὰ λύπης διεπίστωσεν, ἐν τοῖς τελευταίοις μάλιστα καιροῖς, μίαν ἐν τῷ ζητήματι τῶν χειροτονιῶν ἀντινομίαν καὶ ἀντίθεσιν μεταξὺ γνώσεως καὶ πράξεως, παρατηρουμένην μὲν εὐτυχῶς ἐνιαχοῦ μόνον τῶν ἐπαρχιῶν, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τοιαύτην μορφήν, ὥστε νὰ δικαιολογῆται ὁ προληπτικὸς τῆς Ἐκκλησίας ἔλεγχος, ἄνευ, ἐννοεῖται, ἄρσεως ἢ καὶ ἁπλῆς ἔτι μειώσεως τῆς ἀπέναντι ἐκείνης, ὡς ἀνωτάτης ἀρχῆς, προβλεπομένης κανονικῆς εὐθύνης τῶν ἁγίων ἀρχιερέων διὰ πᾶσαν τυχὸν παράβασιν τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς νομοθεσίας ἐν τῷ ζητήματι τῆς ἐκλογῆς καὶ χειροτονίας ἱερέων καὶ διακόνων.

Διὰ ταῦτα πάντα, σκέψεως συνοδικῶς γενομένης πρὸς ἄρσιν τῆς ὡς ἄνω ἀντιθέσεως καὶ πρὸς ὁμοιόμορφον ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς κλίματι τάξιν καὶ ἀκρίβειαν, ἐνεκρίναμεν μετὰ τῆς περὶ ἡμᾶς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, ὅπως ἐφεξῆς προκειμένης χειροτονίας ἱερέως ἢ διακόνου ἀναφέρωνται πρότερον καὶ ἐγκαίρως οἱ ἑκασταχοῦ ἀγαπητοὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφοὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, γνωρίζοντες αὐτῇ δι' ἰδίας σχετικῆς ἐκθέσεως τὴν παρουσιαζομένην πραγματικὴν ἀνάγκην χειροτονίας καὶ ὑποβάλλοντες, σὺν τῇ ἑαυτῶν γνώμῃ, καὶ πᾶν ὅ,τι σχετικὸν πρὸς τὴν ἑκάστοτε περίπτωσιν ἔγγραφον, μὴ σπεύδωσι δὲ εἰς χειροτονίαν τοῦ ὑποψηφίου πρὸ τῆς λήψεως σχετικοῦ Πατριαρχικοῦ γράμματος.

Τὴν ἀπόφασιν ταύτην ἀνακοινούμενοι διὰ τῆς παρούσης

Πατριαρχικῆς ἡμῶν καὶ Συνοδικῆς Ἐγκυκλίου διὰ τὰ περαιτέρω, ἐπικαλούμεθα ἐπὶ τὴν Ἱερότητα ὑμῶν τὴν χάριν τοῦ Κυρίου.

,αϡκζ' Μαΐου ζ'.

† ***Ὁ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς***
† Ὁ Κυζίκου ***Καλλίνικος*** ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς
† Ὁ Χαλκηδόνος ***Ἀγαθάγγελος*** ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς
† Ὁ Δέρκων ***Φώτιος*** ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς
† Ὁ Προύσης ***Νικόδημος*** ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς
† Ὁ Πριγκηπονήσων ***Θωμᾶς*** ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς
† Ὁ Νεοκαισαρείας ***Ἀμβρόσιος*** ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς
† Ὁ Σάρδεων καὶ Πισιδίας ***Γερμανὸς*** ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς
† Ὁ Σηλυβρίας ***Εὐγένιος*** ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς
† Ὁ Ροδοπόλεως ***Κύριλλος*** ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς
† Ὁ Ἡλιουπόλεως καὶ Θείρων ***Γεννάδιος*** ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς
† Ὁ Ἴμβρου καὶ Τενέδου ***Ἰάκωβος*** ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

Γ'

ΕΓΚΥΚΛΙΟΙ ΤΗΣ Μ. ΠΡΩΤΟΣΥΓΚΕΛΛΙΑΣ

α'.)

Ἀριθμ. { Πρωτ. 1335 / Διεκπ. 758

Θεοφιλέστατοι Ἀρχιερατικῶς Προϊστάμενοι, ὁσιώτατοι Ἱερατικῶς Προϊστάμενοι καὶ Ἐντιμότατοι κύριοι οἱ ἀποτελοῦντες τὰς ἐπιτροπὰς τῶν Ἱερῶν Ναῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ἡ Π. Κ. Ἐκκλησιαστικὴ Ἐπιτροπὴ ἐν τῇ τελευταίᾳ αὐτῆς συνεδρίᾳ διεπίστωσεν, ὅτι τινὲς τῶν κατ' ἐνορίας ἱεροψαλτῶν καὶ νεωκόρων τῶν Ἱ. Ναῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, ἐπελάθοντο τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτῶν ἀρχῆς, εἰς ἣν ἔδει νὰ ἔχωσι τὴν ἀναφορὰν αὐτῶν κατά τε τὰς ἑκάστοτε ἀναφαινομένας διαφορὰς καὶ κατὰ τὴν ἀντικατάστασιν καὶ τὸν διορισμὸν αὐτῶν.

Τὴν ὑπόμνησιν τοῦ καθήκοντος τῆς ἀναφορᾶς αὐτῶν διὰ τῆς Μ. Ἀρχιδιακονίας εἰς τὴν Π. Κ. Ἐκκλησιαστικὴν Ἐπιτροπὴν προτιθέμενοι, ἀνωτέρᾳ σεπτῇ Πατριαρχικῇ ἐντολῇ, προαγόμεθα διὰ τῆς παρούσης Ἐγκυκλίου προτρέψασθαι πάντας ὑμᾶς, ὅπως καλοῦντες τοὺς ὑφ' ὑμᾶς ἐργαζομένους τοιούτους, συστήσητε αὐτοῖς αὐστηρῶς τὴν τήρησιν τῆς ἔκπαλαι κρατούσης ὡς ἄνω ἐκκλησιαστικῆς τάξεως, φροντίζητε

δέ, ἵνα ἥ τε παῦσις καὶ ὁ διορισμὸς αὐτῶν διενεργῆται ὑπὸ τῆς Π. Κ. Ἐκκλησιαστικῆς Ἐπιτροπῆς διὰ τῆς Μ. Ἀρχιδιακονίας, συνῳδὰ τοῖς κάτωθι σχετικοῖς ἄρθροις τοῦ Κανονισμοῦ της Π. Κ. Ἐκκλησιαστικῆς Ἐπιτροπῆς.

ΑΡΘΡ. 29. — Πάντες οἱ ἐν τοῖς ἱεροῖς ναοῖς τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ὑπηρετοῦντες ψάλται καὶ δομέστιχοι, μεταξὺ τῶν κληρικῶν καταλεγόμενοι, ὑπάγονται τῇ δικαιοδοσίᾳ τῆς Π. Κ. Ε. Ἐπιτροπῆς, ἀναφερόμενοι τῇ Μ. Ἀρχιδιακονίᾳ. Οἱ διορισμοὶ καὶ παύσεις, οἱ διενεργούμενοι ὑπὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐπιτροπῶν, ἐγκρίνονται ἢ μὴ παρὰ τῆς Π. Κ. Ἐκκλησ. Ἐπιτροπῆς.

ΑΡΘΡ. 38. — Πάντες οἱ ἐν τοῖς ἱεροῖς ναοῖς τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ὑπηρετοῦντες νεωκόροι καὶ βοηθοὶ αὐτῶν ὑπάγονται τῇ δικαιοδοσίᾳ τῆς Π. Κ. Ἐκκλησ. Ἐπιτροπῆς, ἀναφερόμενοι εἰς αὐτὴν διὰ τῆς Μ. Ἀρχιδιακονίας.

Εἴητε δ' ἐπὶ τούτοις ἐν Κυρίῳ ὑγιαίνοντες.

Ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, τῇ 26 Μαΐου 1927.

† *Ὁ Μ. Πρωτοσύγκελλος ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΣ*

β'.)

Ἀριθμ. { Πρωτ. 1336 / Διεκπ. 759 }

Θεοφιλέστατοι ἀρχιερατικῶς Προϊστάμενοι καὶ ὁσιώτατοι ἱερατικῶς Προϊστάμενοι τῶν ἐνοριῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ἐπειδὴ παρὰ τὰς ἐπανειλημμένως ἐκδοθείσας Ἐγκυκλίους καὶ δὴ τὰς ὑπ' ἀριθ. Πρωτ. 3706 τῆς 11ης Σεπτεμβρίου 1890, 2362 τῆς 3ης Ὀκτωβρίου 1917 καὶ 4161 τῆς 21ης Ἰουνίου 1924, καὶ παρὰ τὴν τυπικὴν τῆς Ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας διάταξιν, τινὲς τῶν ἱερατικῶς προϊσταμένων καὶ ἐφημερίων κατὰ τὴν Μ. Εἴσοδον, ἢ ἐν μέσῳ τοῦ Ἱ. Ναοῦ πρὸ τῆς Ὡραίας Πύλης ἱστάμενοι μνημονεύουσιν ὀνομάτων ζώντων τε καὶ τεθνεώτων διαφόρων προσώπων, ἀποφάσει τῆς Π. Κ. Ἐκκλ. Ἐπιτροπῆς καὶ ἐγκρίσει τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, συνιστῶμεν καὶ αὖθις διὰ τῆς παρούσης ἡμῶν Ἐγκυκλίου τὴν παῦσιν τοῦ ἀτόπου τούτου, φιλοδοξίαν τοῦτ' αὐτὸ προδίδοντος ἀσύγγνωστον καὶ ἐπίδειξιν ὑπερφίαλον, προσεπιδηλοῦμεν δ' ὅτι, ὅσοι τῶν ἱερουργούντων κληρικῶν δὲν θέλουσι συμμορφωθῇ πρὸς τὴν ἀπαγορευτικὴν ταύτην διάταξιν θέλουσιν ὑποστῇ τὰς συνεπείας τῆς τοιαύτης αὐτῶν ἀπειθείας.

Ἐπὶ δὲ τούτοις εἴητε ἐν Κυρίῳ ὑγιαίνοντες.

Ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, τῇ 28 Μαΐου 1927.

† *Ὁ Μ. Πρωτοσύγκελλος ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΣ*

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ

Πατριαρχικὴ καὶ Συνοδικὴ λειτουργία.—Τῇ Κυριακῇ τῶν Μυροφόρων (8) ἡ Α. Θ. Παναγιότης, συνιερουργούντων Αὐτῇ τῶν σεβ. μητροπ. Χαλκηδόνος, Νεοκαισαρείας, Σάρδεων, Ἡλιουπόλεως καὶ Ἴμβρου, ἐτέλεσε τὴν καθιερωμένην ἐτησίαν πανηγυρικὴν λειτουργίαν ἐν τῇ Ἱ. Πατριαρχικῇ καὶ Σταυροπηγιακῇ Μονῇ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς Βαλουκλῆ. Μετὰ τὸ γεῦμα, παρατεθὲν ἐν τοῖς παρακειμένοις Νοσοκομείοις, ἡ Α. Θ. Π., ἐν συνοδείᾳ τῶν σεβ. συνοδικῶν, τῆς ἀκολουθίας Αὐτῆς καὶ τῆς Ἐφορείας, ἐπεσκέψατο τὰ διάφορα τμήματα τοῦ Ἱδρύματος, μετ' ἐνδιαφέροντος διαπυνθανομένη τὰ κατ' αὐτό.

Χοροστασίαι.—Εὐλαβεῖ προσκλήσει τῶν οἰκείων ἐκκλησ. Ἐπιτροπῶν ἡ Α. Θ. Π. ἐχοροστάτησεν ἐν τοῖς ἱ. ναοῖς Παναγίας (15) καὶ Ἁγ. Κωνσταντίνου (27) Σταυροδρομίου.

Ὀνοματικαὶ ἑορταί. — Τοὺς ἑορτάζοντας Παναγιώτατον Πατριάρχην Κων/λεως κ. Κωνσταντῖνον τὸν ΣΤ' (21) καὶ τοὺς σεβ. μητροπολίτας Ἀμασείας, Θυατείρων, Λαγκαδᾶ καὶ Κάσσου-Καρπάθου (12) Αὐστραλίας (9) Σερρῶν καὶ Πλωμαρίου (21) ἡ Α. Θ. Π. συνεχάρη τηλεγραφικῶς. Ἐπεσκέψατο δὲ ἐπὶ ταῖς ὀνοματικαῖς αὐτῶν ἑορταῖς τὸν σεβ. μητροπ. Σάρδεων (12) ὡς καὶ τὸν πανοσ. Δευτερεύοντα.

— Τὰς εὐχετικὰς προσρήσεις τῆς Α. Θ. Π. ἐπὶ τῇ αὐτῇ εὐκαιρίᾳ διεβίβασε πρὸς μὲν τοὺς σεβ. μητροπ. Πριγκηποννήσων (1) καὶ Προύσης (8) ὁ πανοσ. Μ. Πρωτοσύγκελος, πρὸς δὲ τὸν θεοφ. Ἐπίσκοπον Εἰρηνουπόλεως (21) καὶ τὸν πανοσ. ἀντιπρόσωπον τοῦ ὄρους Σινᾶ (8) ὁ πανοσ. Μ. Ἀρχιδιάκονος.

Ἐπίσημοι ἐπισκέψεις. — Τὴν Α. Θ. Π. ἐπεσκέψατο ὁ ἐξοχ. Γεν. πρόξενος τῆς Ἑλλάδος κ. Κωνστ. Σακελλαρόπουλος (17).

—Ὡσαύτως ἐπεσκέφθησαν Αὐτὴν ὁ δόκτωρ Πὴτ (16) καὶ ὁ Γεν. διευθυντὴς τῆς Χρ. Ἀδελφότητος τῶν Νέων Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης κ. Χερ. Ράνσδαλ (21) καὶ ὁ κ. Raoul Allié, κοσμήτωρ τῆς ἐλευθέρας Θεολογικῆς Πανεπιστημιακῆς Σχολῆς Παρισίων, ὑποβαλὼν τὰ σέβη αὐτοῦ καὶ ἐπικαλεσθεὶς τὴν πατριαρχικὴν ἀρωγὴν ὑπὲρ τῆς συσφίγξεως τῶν σχέσεων τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, Ὀρθοδόξου καὶ Προτεσταντικῆς.

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

Κανονικαὶ ἄδειαι.— Ἐχορηγήθη συνοδικῶς ἄδεια ἀπουσίας α') τῷ σεβ. Μ/τῃ Διδυμοτείχου κ. Φιλαρέτῳ 40θήμερος πρὸς μετάβασιν δι' Ἀθηνῶν εἰς Αἰδηψὸν ἢ Λουτράκιον χάριν περιθάλψεως τῆς ὑγείας αὐτοῦ —β') τῷ σεβ. Μ/τῃ Καστορίας κ. Ἰωακείμ, ὅπως, ἐὰν παραστῇ ἀνάγκη, μεταβῇ εἰς Βιέννην δι' ἀνάγκας τῆς κοινότητος Καστορίας—γ') τῷ σεβ. Μ/τῃ Δρυϊνουπόλεως καὶ Πωγωνιανῆς κ. Βασιλείῳ μηνιαία πρὸς μετάβασιν αὐτοῦ εἰς Αἰδηψόν, Λουτράκιον καὶ Ἀθήνας διὰ λόγους ὑγείας καὶ ἐπαρχιακοὺς — δ') τῷ σεβ. Μ/τῃ Ξάνθης κ. Πολυκάρπῳ ὅπως μεταβῇ εἰς Ἀθήνας δι' ὑπόθεσιν τῆς κοινότητος Ξάνθης— ε') τῷ σεβ. Μ/τῃ Σιδηροκάστρου κ. Νεοφύτῳ

μηνιαία ἄδεια μεταβάσεως εἰς Ἀθήνας πρὸς περίθαλψιν τῆς ὑγείας αὐτοῦ —στ') τῷ σεβ. Μ/τη Σάμου κ. Εἰρηναίῳ ἰσόχρονος πρὸς μετάβασιν εἰς τὰ λουτρὰ Αἰδηψοῦ καὶ ζ') τῷ σεβ. Μ/τη Μετσόβου κ. Τιμοθέῳ πρὸς μετάβασιν εἰς Ἀθήνας δι' ἐπειγούσας ἐπαρχιακὰς ὑποθέσεις.

Ἐξαρχικὴ ἀποστολή. — Ὁ σεβ. Μ της Μαρωνείας κ. Ἄνθιμος ἀποπερατώσας τὴν ἀνατεθεῖσαν αὐτῷ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἐντολὴν ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἐν Ἁγίῳ Ὄρει γεννηθέν, ὡς μὴ ὤφειλεν, ἡμερολογιακὸν ζήτημα καὶ ἐπανελθὼν ἐκεῖθεν εἰς τὴν ἕδραν τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ, ὑπέβαλε τῇ Α. Θ. Παναγιότητι τὴν σχετικὴν αὐτοῦ ἔκθεσιν.

Πατριαρχικὴ ἀντιπροσωπεία. — Εἰς τὸ ἐν Λωζάνῃ κατὰ τὸν προσεχῆ Αὔγουστον μέλλον νὰ συνέλθῃ Παγχριστιανικὸν Συνέδριον περὶ Πίστεως καὶ Τάξεως τὴν Ἐκκλησίαν Κων/πόλεως θέλει ἀντιπροσωπεύσῃ Ἐπιτροπὴ ἐκ τοῦ σεβ. Μ του Θυατείρων κ. Γερμανοῦ ὡς προέδρου καὶ τῶν πανοσιολ. Ἀρχιμ. Μιχαὴλ Κωνσταντινίδου, Κωνστ. Βαλιάδου καὶ Θεολ. Παρασκευαΐδου ὡς μελῶν.

Ἅγιον Μῦρον. — Αἰτησαμένῳ ἐδόθη τῷ σεβ. Μ/τη Χαλκηδόνος κ. Ἀγαθαγγέλῳ ποσότης Ἁγ. Μύρου.

Συγχαρητήρια Πατριαρχικὰ καὶ Συνοδικὰ διεβιβάσθησαν τῷ Μακαριωτάτῳ Ἀρχ/πῳ Ἀθηνῶν κ. Χρυσοστόμῳ ἐπὶ τῇ διαφυλάξει, θείᾳ χάριτι, αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἀνιέρου ἐπιθέσεως, ἧς θῦμα ἐγένετο ἡ Α. Μακαριότης τὴν πρωΐαν τῆς 21ης λήγοντος μηνός. Ὁμολογοῦμεν ὅτι ὑπῆρξε βαθεῖα ἡ λύπη τῆς τε ποιμαινούσης καὶ τῆς ποιμαινομένης ἐνταῦθα Ἐκκλησίας διὰ τὸ διαπραχθὲν βαρὺ ἀνοσιούργημα, μάλιστα ἐφ' ὅσον πρόκειται περὶ προσώπου τοῖς πᾶσι σεβαστοῦ. Εὐχόμεθα ὅπως ὁ Κύριος φωτίζῃ πάντας ἡμᾶς εἰς τὸ διακρίνειν καὶ πράττειν ἐν ἑνότητι ἀδιασπάστῳ πρὸς τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν τὰ ἀληθῶς τίμια καὶ συμφέροντα αὐτῇ καὶ μὴ ἐν ζόφῳ πνεύματος καὶ καρδίας παραπλανώμεθα καὶ ἐκτρεπώμεθα εἰς τὰ μὴ προσήκοντα.

Χειροτονίαι ἱερέων. — Ἐνεκρίθη συνοδικῶς ἡ εἰς ἱερέα χειροτονία α') τοῦ μοναχοῦ Μεθοδίου Ζορμπᾶ, ἀδελφοῦ τῆς ἐν Χίῳ ἱ. Πατριαρχ. καὶ Σταυροπηγ. Νέας Μονῆς, πρὸς χρησιμοποίησιν αὐτοῦ ἐν αὐτῇ—β') τοῦ Γεωργίου Α. Παπαθανασίου διὰ τὸ χωρίον Βάτι τῆς ἐπαρχίας Ρόδου—γ') τοῦ Ἰωάννου Γεωργ. Π. Σακελλαρίου διὰ τὴν κοινότητα Ἀβδέλλης τῆς ἐπαρχίας Γρεβενῶν—δ') τοῦ Χαραλάμπους Ἀν. Περπυρίδου διὰ τὸ χωρίον Μετόχι τῆς ἐπαρχίας Σερρῶν—ε') τοῦ Εὐστρατίου Κ. Παπάζογλου διὰ τὸ χωρίον Στίβος τῆς ἐπαρχίας Λαγκαδᾶ—στ') τοῦ Ἰωάννου Γεωργ. Μασσούρα διὰ τὴν κοινότητα Καρσουλίου τῆς ἐπαρχίας Ἐλασσῶνος—ζ') τοῦ Ἀθανασίου Γκογκολίνου διὰ τὴν κοινότητα Νεβέσκης τῆς ἐπαρχίας Φλωρίνης—η') τοῦ Κωνσταντίνου Ἀντωνίου διὰ τὴν κοινότητα Καρλικόβης τῆς ἐπαρχίας Ζιχνῶν—θ') τοῦ Χρήστου Σαράντη Γοδόση διὰ τὴν κοινότητα Ἀργυροχωρίου τῆς ἐπαρχίας Ἀδριανουπόλεως καὶ ι') τοῦ Χαραλάμπους Ἀπ. Παπαδοπούλου διὰ τὸν προσφυγικὸν συνοικισμὸν Ἡρακλείας τῆς ἐπαρχίας Πολυανῆς.

—Ὁ σεβ. Μ/της Κασσανδρείας κ. Ἰωακεὶμ ἀναγγέλει τὴν εἰς ἱερέα χειροτονίαν τοῦ Ἀποστόλου Π. Νικολάου Τσώλικα διὰ τὴν κοινότητα Λεχόβου τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ.

—Ἐνεκρίθη συνοδικῶς ὅπως τοῦ λοιποῦ ἀπαγορευθῇ ὁριστικῶς ἡ ἀπὸ τῶν παρακειμένων ἐπαρχιῶν Χαλκηδόνος, Δέρκων καὶ Πριγκηπονήσων πρόσληψις κληρικῶν [ἱερέων καὶ διακόνων] διὰ τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν Κων/πόλεως καὶ τἀνάπαλιν, ἢ ἀπὸ τῆς τελευταίας ταύτης εἰς τὰς ἐν λόγῳ ἐπαρχίας ὡς καὶ ἡ ἀπὸ μιᾶς εἰς ἄλλην ἐξ αὐτῶν ἐπαρχίαν κατάταξις καὶ διορισμὸς κληρικῶν. Ἕκαστος ἱερεὺς ἢ διάκονος διορίζεται καὶ χειροτονεῖται διὰ μίαν ὡρισμένην ἐνορίαν καὶ ἐν μεγίστῃ ἀνάγκῃ δύναται νὰ μετατεθῇ εἰς ἄλλην ἐνορίαν, τῆς αὐτῆς ὅμως πάντοτε ἐπαρχίας.

Πατριαρχικὴ εὐαρέσκεια ἐξεφράσθη διὰ τοῦ σεβασμ. Μ/του Φλωρίνης κ. Χρυσοστόμου πρὸς τὸν ἐντιμότατον κ. Ἰωάννην Νῖκον, ἐπὶ τῇ γενομένῃ πανηγυρικῇ καταθέσει τοῦ θεμελίου λίθου τοῦ ἐν Νεβέσκῃ δαπάνῃ αὐτοῦ ἀνεγειρομένου μεγαλοπρεποῦς τεμένους τῶν Μουσῶν.

Μοναστηριακά. — Ἐξεδόθη Πατριαρχικὸν Ἡγουμενικὸν Ἀποκαταστατικὸν Γράμμα (6 λήγοντος μηνὸς) διορισμοῦ τοῦ ἐκλεγέντος νέου Ἡγουμενοσυμβουλίου τῆς ἐν Χίῳ ἱ. Πατριαρχικῆς καὶ Σταυροπηγ. Νέας Μονῆς, ἤτοι τοῦ ὁσιωτ. ἀρχιμ. Γ. Τσαμπουρλῆ ὡς ἡγουμένου καὶ τῶν ἀρχιμ. Νικηφόρου Καλλιαγκᾶ, ἱερομον. Καλλίστου Λουφάκη, Μελετίου Δροσινοῦ καὶ Διομήδους Κλωστερίδου, ὡς συμβούλων.

—Κατόπιν τῆς δημιουργηθείσης τελευταίως καταστάσεως περὶ τὴν ἐν Χίῳ ἱ. Πατριαρχ. καὶ Σταυροπηγ. Νέαν Μονὴν ἀπηλλάγη συνοδικῶς ὁ σεβ. Μ/της Χίου κ. Ἱερώνυμος τῶν καθηκόντων τοῦ ἐπόπτου ἐπὶ τῆς ἐν λόγῳ ἱ. μονῆς, ἀνατεθέντων τούτων τῷ σεβ. Μ/τῃ Καρδαμύλων κ. Ἰωακείμ. Ἡ ἀπόφασις ἀνεκοινώθη ἀμφοτέροις τοῖς ὡς ἄνω σεβ. Μ/ταις, τῷ ἡγουμενοσυμβουλίῳ τῆς μονῆς καὶ ἰδιαιτέρως τῷ προέδρῳ τοῦ ἐν Ἀθήναις Γεν. Ἐκκλησιαστικοῦ Ταμείου Μακαριωτάτῳ Ἀρχ/πῳ Ἀθηνῶν κ. Χρυσοστόμῳ.

— Ἐξεδόθη Πατριαρχικὸν Ἡγουμενικὸν Γράμμα ἐπὶ τῆς ἐκλογῆς τοῦ Ἀρχιμ. Συμεὼν ὡς ἡγουμένου τοῦ ἐν Ἁγίῳ Ὄρει ἱ. Κοινοβίου τοῦ Κωνσταμονίτου, εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ οἰκειοθελῶς παραιτηθέντος ἀρχιμ. Χρυσοστόμου.

— Ὁμοίως ἐξεδόθη παρόμοιον Γράμμα ἐπὶ τῆς ἐκλογῆς νέου ἡγουμενοσυμβουλίου τῆς ἱ. Πατριαρχ. καὶ Σταυροπηγ Μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης [Παγγαῖον], ἀποτελεσθέντος ἐκ τῶν ὁσιωτάτων ἀρχιμανδριτῶν : Γρηγορίου Κατσιβάκη ὡς ἡγουμένου Ἰακώβου Καρτάλη ὡς Οἰκονόμου καὶ Σάββα Δαγκαλάκη ὡς ταμίου.

Κατηγορία ἀσύστατος.— Ὁ σεβ. Μ/της Σισανίου κ. Ἀγαθάγγελος κατ' ἀπόφασιν συνοδικὴν ὑπέβαλε τῇ Ἐκκλησίᾳ τὰς αἰτηθείσας πληροφορίας ἀναφορικῶς εἰς διαφόρους κατ' αὐτοῦ αἰτιάσεις ἀπὸ μέρους λαϊκῆς ἐπιτροπῆς συλλαλητηρίου κατοίκων Σιατίστης. Ἡ ἱ. Σύνοδος ἔκρινεν ἐπαρκεῖς τὰς παρασχεθείσας πληροφορίας.

ΕΠΑΡΧΙΑΙ

Αἱ ἐν Ἑλλάδι ἐπαρχίαι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου.—*Ἐν συνεχείᾳ πρὸς προηγουμένας σχετικὰς ἐνεργείας τῆς Ἑλλ. Κυβερνήσεως συνεστήθη ἐν Ἀθήναις γνωμοδοτικὴ ἐπιτροπὴ πρὸς μελέτην καὶ καθορισμὸν τοῦ προσφορωτέρου κανονικοῦ διοικητικοῦ συστήματος τῶν Μητροπόλεων τῶν νέων χωρῶν τῆς Ἑλλάδος, ἀποτελουμένης ἐκ τῶν σεβ. Μ/τῶν Θεσσαλονίκης Γενναδίου, Ἰωαννίνων Σπυρίδωνος, Κρήτης Τίτου, Τραπεζοῦντος Χρυσάνθου, Μιτυλήνης Ἰακώβου, Μηθύμνης Διονυσίου καὶ Μαρωνείας Ἀνθίμου καὶ τοῦ κ. Κωνστ. Ράλλη, καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου, ὡς ἐπόπτου τῆς Κυβερνήσεως. Τὸ σχετικὸν Διάταγμα (1 Σ/βρίου 1926) ἀνεφέρετο εἰς προηγούμενον τοιοῦτο, καθ' ὃ «τὸ πόρισμα τῆς μελέτης τῆς ἐπιτροπῆς μετὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ γνωμάτευσιν τῆς ὅλης Ἱεραρχίας τῶν Ν. χωρῶν, ἐπὶ τούτῳ ἐπὶ δεκαήμερον ἐν Θεσσαλονίκῃ συνερχομένης, θέλει ὑποβληθῇ εἰς τὴν ἁρμοδίαν ἀνωτάτην ἐκκλ/κὴν ἀρχήν, εἶτα δ' ἐγκρινόμενον καὶ κυρούμενον νομοθετικῶς τεθήσεται εἰς ἐφαρμογὴν (ἄρθρ. 4ον τοῦ ἀπὸ 27 Αὐγ. 1925 Διατάγματος).*

Ἡ καταρτισθεῖσα ὡς ἄνω Γνωμοδοτικὴ τῶν ἀρχιερέων Ἐπιτροπὴ ἐζήτησε (22 Ὀκτ. 1926) τὴν κανονικὴν τῆς Ἐκκλησίας ἄδειαν, διαβεβαιωσαμένη, ὅτι βάσις τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς θὰ εἶνε ἡ διατήρησις τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐξαρτήσεως τῶν ἐπαρχιῶν τῶν Ν. χωρῶν ἀπὸ τοῦ Οἰκουμ. Πατριαρχείου καὶ ὅτι ἡ ἐκκλησιαστικὴ αὐτῶν ὀργάνωσις θὰ συνάδῃ πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν καὶ τοὺς ἱ. κανόνας. Εἰς ἀπάντησιν (17 Νοεμβ. 1926)

ἐνεκρίθη συνοδικῶς ἡ ἐπὶ τῷ ἀνωτέρω σκοπῷ μετάβασις τῶν ἀρχιερέων εἰς Ἀθήνας καὶ ἐδόθη ἐκκλησιαστικὴ ἄδεια πρὸς συμμετοχὴν εἰς μίαν τοιαύτην ὡς ἄνω ἐργασίαν προσεπιδηλωθέντος, ὅτι ἐλήφθη ὑπὸ σημείωσιν ἡ παρασχεθεῖσα τῇ Ἐκκλησίᾳ διαβεβαίωσις περί τε τῆς ἐξαρτήσεως καὶ τῆς ὀργανώσεως τῶν ἐπαρχιῶν.

Εὑρεθεῖσα περὶ τὸ τέρμα τῆς ἐργασίας αὐτῆς ἡ Ἐπιτροπὴ ἐζήτησεν ἁρμοδίως ὅπως δηλωθῇ εἰς τὸ Οἰκουμ. Π/χεῖον, ὅτι ἡ Κυβέρνησις εἶναι σύμφωνος εἰς τὴν σύγκλησιν τῆς Ἱεραρχίας, ὅπως ληφθῇ ταχέως ἡ πρὸς τοῦτο ἄδεια τοῦ Οἰκουμ. Πατριαρχείου. Ἡ Κυβέρνησις ἀντὶ ἄλλης ἀπαντήσεως προέβη εἰς τὴν τροποποίησιν τοῦ ἀνωτέρω μνημονευθέντος 4ου ἄρθρου τοῦ Διατάγματος τῆς 27 Αὐγ. 1925 ὁρίσασα διὰ νεωτέρου τοιούτου (20 Νοεμβρ. 1926) ὅτι «τὸ πόρισμα τῆς ἐργασίας τῆς ἐπιτροπῆς ὑποβάλλεται εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν διὰ τὰ περαιτέρω». Ἡ ἐπιτροπὴ ἀπηύθυνε πρὸς τὴν Κυβέρνησιν ἔγγραφον, δι' οὗ ἐξαίρουσα τὴν κανονικότητα καὶ ἀναγκαιότητα τοῦ θεσμοῦ τῆς συγκλήσεως τῆς Ἱεραρχίας παρεκάλει ὅπως ἀναθεωρήσῃ τὴν ὡς ἄνω ἀπόφασιν αὐτῆς· συγχρόνως δὲ ὑπέβαλε ταῦτα καὶ εἰς τὸ Οἰκουμ. Πατριαρχεῖον ἀποστείλασα ἅμα καὶ τὸ ὑπ' αὐτῆς καταρτισθὲν σχέδιον καταστατικοῦ χάρτου καὶ τῶν παραρτημάτων αὐτοῦ. Βραδύτερον δὲ ὁ σεβ. Μ/της Θεσσαλονίκης, ἐνεργῶν κατὰ παράκλησιν ἀρχιερέων, ὑπέβαλεν εἰς τὸ Πατριαρχεῖον τὴν παράκλησιν, ὅπως ἡ Ἐκκλησία ἐγκρίνῃ μόνη αὐτὴ τὴν ἐν Θεσσαλονίκῃ σύγκλησιν τῆς Ἱεραρχίας τῶν ἐν Ἑλλάδι ἐπαρχιῶν τοῦ θρόνου· τὸ Οἰκουμ. Πατριαρχεῖον ἀναγνωρίζον τὴν ἀνάγκην τῆς κανονικωτέρας καὶ τῆς μᾶλλον συμφερούσης ἐκκλ/κῆς τακτοποιήσεως τῶν ἐν ταῖς Ν. χώραις τῆς Ἑλλάδος ἐπαρχιῶν, παρέπεμψε τὰ ὡς ἄνω ὑποβληθέντα ἔγγραφα εἰς ἐπὶ τούτῳ ἐπιτροπὴν διὰ τὰ περαιτέρω.

Τὸ καταρτισθὲν σχέδιον Καταστατικοῦ χάρτου τῆς ἐν ταῖς Ν. χώραις ὀρθ. Ἐκκλησίας περιέχει ιζ' κεφάλαια : α') Μητροπόλεις καὶ ἐπισκοπαὶ Νέων χωρῶν (ἄρθρ. 1—3) —β') Ἐξάρτησις Ἐκκλησίας Ν. χωρῶν (4—5)- γ') Διοίκησις Ἐκκλησίας (6—7)—δ') Σύνοδος Ἱεραρχίας (8—12) —ε') Διαρκὴς Σύνοδος (13—19) —στ') Καθήκοντα Δ. Ἱ. Συνόδου (20—25)—ζ') Ἐκλογὴ Μητροπολιτῶν (26—30)—η') Καθήκοντα Μητροπολίτου (31—38) — θ') ἐπίδομα καὶ δικαιώματα Μητροπολίτου (39—40) —ι') παραίτησις Μητροπολίτου (41) —ια') ἐν περιπτώσει θανάτου Μητροπολίτου (42—45)- ιβ') προσωπικὸν Μητροπόλεων (46—49)—ιγ') ἐκκλησιαστικὰ δικαστήρια (50—71)—ιδ') σύναψις καὶ λύσις γάμου (72—85) — ιε') γενικαὶ διατάξεις (86—90)— ιστ') μεταβατικαὶ διατάξεις (91—95) καὶ ιζ') ἀκροτελεύτιοι διατάξεις (96—97).

Τὰ παραρτήματα εἶνε πέντε : α') περὶ ἐνοριακῶν ναῶν καὶ ἐφημερίων (ἄρθρ. 1—85) —β') περὶ ἱεροδιδασκαλείων (1—11) — γ') περὶ ἱεροκηρύκων (1—11)—δ') περὶ ἐκκλησιαστικοῦ ταμείου τῆς ἐν ταῖς Ν. χώραις ὀρθ. Ἐκκλησίας (1—27) καὶ ε') περὶ ἱ. μονῶν καὶ διοικήσεως αὐτῶν (1—48).

Ἀρχιεπισκοπὴ Β. καὶ Ν. Ἀμερικῆς. Ἐκ τηλεγραφήματος τοῦ θεοφιλ. Ἐπισκόπου Σικάγου κ. Φιλαρέτου καὶ ἐξ ἰδιαιτέρου τῶν τέως διϊσταμένων ἐξ ἱερέων Σικάγου ἐγνώσθη τῇ Ἐκκλησίᾳ ἡ ἐπελθοῦσα συμφιλίωσις καὶ ἡ μεταξὺ Ἐπισκόπου καὶ λοιποῦ ἱ. κλήρου ἀρξαμένη συνεργασία πρὸς δόξαν τῆς Ὀρθ. Ἐκκλησίας. Ἡ γεννηθεῖσα ἐκ τούτου χαρὰ καὶ εὐχαρίστησις ὑπῆρξε βαθεῖα καὶ ἐξεφράσθη ἡ εὐχή, ὅπως πανταχοῦ τῆς Ἀμερικῆς, τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι, ἐκλείψῃ ἡ παρατηρουμένη ἐκκλησιαστικὴ διαίρεσις καὶ πάντες οἱ ἐκεῖ συνεσπειρωμένοι περὶ τὰς κανονικὰς αὐτῶν ἐκκλησιαστικὰς ἀρχὰς βαδίζωσιν ὡς ἐμπρέπει τοῖς ὀρθοδόξοις χριστιανοῖς. Ἀναμένεται, ὅπως καὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ συμβούλια τῶν διϊσταμένων ἱ. ναῶν πραγματοποιήσωσι προσεχῶς τὴν κατ' ἀρχὴν ἤδη διακηρυχθεῖσαν πρόθεσιν αὐτῶν, ὅπως ἀναγνωρίσωσι τὴν καθεστηκυῖαν ἐν Ἀμερικῇ κανονικὴν αὐτῶν ἐκκλ.κὴν ἀρχήν, ἤτοι τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν Β. καὶ Ν. Ἀμερικῆς.

— Ἐξ ἀφορμῆς σχετικοῦ γράμματος τοῦ σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Β. καὶ Ν. Ἀμερικῆς κ. Ἀλεξάνδρου [ἀπὸ 16 Ἀπριλ. ἐ. ἔ.] πληροφοροῦντος περὶ τῶν γενομένων ὑπ' αὐτοῦ ἐνεργειῶν πρὸς πλήρωσιν τῆς χηρευούσης ἢ μᾶλλον τῆς μήπω εἰσέτι πληρωθείσης ἐπισκοπῆς τοῦ Ἁγ. Φραγκίσκου, παρατηρηθέντος ὅτι ἐκ τῆς σαφοῦς διατυπώσεως τοῦ ιστ΄ καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ ιζ΄ ἄρθρου τοῦ Καταστατικοῦ τῆς ἐν λόγῳ Ἀρχιεπισκοπῆς ἐξάγεται ὅτι, προκειμένου καὶ περὶ τῆς ἐπισκοπῆς τοῦ Ἁγ. Φραγκίσκου, μελλούσης ἤδη τὸ πρῶτον νὰ πληρωθῇ, ἡ κανονικὴ ἐκλογὴ τοῦ ποιμένος αὐτῆς γενήσεται ὑπὸ τῆς Ἱ. Συνόδου τοῦ Οἰκουμ. Πατριαρχείου ἐκ τῶν τριῶν ὑποψηφίων, τοὺς ὁποίους ἡ ἐκκλ/κὴ συνέλευσις τοῦ Ἁγ. Φραγκίσκου ἤθελεν ὑποδείξει ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ προεγκεκριμένου Πατριαρχ. καὶ Συνοδικῶς καταλόγου τῶν κληρικῶν, ἀπεστάλη ἀπαντητικῶς τῇ Α. Σεβασμ. πατριαρχικὸν τηλεγράφημα [ἀπὸ 7 λήγοντος] πρὸς ἐνέργειαν κατὰ τὰ ἀνωτέρω.

Ἱερὰ Μητρόπολις Κρήτης. — Ἡ ἱ. ἐπαρχιακὴ Σύνοδος Κρήτης συνεδριάζουσα ἐξῃτήσατο τηλεγραφικῶς τὰς εὐχὰς καὶ εὐλογίας τῆς Ἐκκλησίας. Πατριαρχικόν, ἀπαντητικὸν τηλεγράφημα [7 Μαΐου] ηὐχήθη εὐόδωσιν τῶν ἐργασιῶν τῆς ἐν λόγῳ ἱ. Συνόδου.

Ἱερὰ Μητρόπολις Αὐστραλίας. — Ὁ ἐν Θέμπαρτον τῆς Ν. Αὐστραλίας διαμένων Ἀρχιμ. Γερμανὸς Ἠλιοὺ δι' ἐγγράφου αὐτοῦ ἐξῃτήσατο τὰς εὐχὰς τοῦ σεβ. Μ/του Αὐστραλίας, τιθέμενος ὑπὸ τὰς διαταγὰς αὐτοῦ. Καὶ οὕτω ἤρθη ἡ παρατηρηθεῖσα διάστασις τοῦ ἐν λόγῳ ἀρχιμανδρίτου πρὸς τὴν κανονικὴν αὐτοῦ ἐκκλησιαστικὴν ἀρχήν.

— Κατ' ἔκθεσιν τοῦ σεβασμ. Μητροπολίτου Αὐστραλίας κ. Χριστοφόρου τῇ 2 παρελθ. Φεβρ. ἐτελέσθη μετὰ πάσης ἐπισημότητος ἡ κατάθεσις τοῦ θεμελίου λίθου τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τῆς ἱ. Μ/πόλεως Αὐστραλίας. Εἰς τὴν τελετήν, ἧς προέστη ἡ Α. Σεβ., παρέστησαν ἀντιπρόσωποι τῆς Κυβερνήσεως, ὁ Δήμαρχος τῆς συνοικίας Paddington, κληρικοὶ τῆς Ἀγγλικαν. Ἐκκλησίας, ἀντιπρόσωποι διαφόρων χριστιανικῶν ἀποχρώσεων, ὁ Ραβῖνος, ὁ Γεν. πρόξενος τῆς Ἑλλάδος, τὸ Δ. Συμβούλιον καὶ ἡ Ἐκκλ. Ἐπιτροπὴ τῆς ἑλλην. ὀρθ. κοινότητος, ἀντιπρόσωποι ὅλων τῶν ἐφημερίδων καὶ πλεῖστοι ἄλλοι ὁμογενεῖς καὶ ξένοι. Τὸ κτίριον τοῦ ἱ. ναοῦ μὴ ὑπολογιζομένου τοῦ Εἰκονοστασίου καὶ τῆς ἄλλης ἐσωτερικῆς διακοσμήσεως, ἀνέλαβε ν' ἀποπερατώσῃ ἐργολάβος ἀντὶ 5650 ἀγγλ. λιρῶν καὶ ἐντὸς 24 ἑβδομάδων.

Ἱερὰ Μητρόπολις Ῥόδου. — Ἐπὶ τῇ ὑποβληθείσῃ τῇ Ἐκκλησίᾳ πληροφορίᾳ ὅτι συνελθοῦσα ἡ Ἐπαρχιακὴ Συνέλευσις Ῥόδου ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ σεβ. Μ/του κ. Ἀποστόλου, προέβη ἐν ἀγαστῇ ὁμοφωνίᾳ εἰς τὴν ἐκλογὴν καὶ ἀποκατάστασιν νομίμου καὶ κανονικῆς Ἐπαρχιακῆς Δημογεροντίας, ἐκ τῶν αὐτῶν καὶ μέχρι τοῦδε προσώπων καταρτισθείσης, ἐξεφράσθησαν διὰ πατριαρχικοῦ πιττακίου αἱ εὐχαὶ καὶ ἡ εὐλογία τῆς Ἐκκλησίας.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

Ἔρανος. — Ὁ διενεργηθεὶς ἐπὶ ταῖς ἑορταῖς τοῦ Πάσχα ἔρανος ἐν ταῖς ὀρθοδόξοις Κοινότησιν ὑπὲρ τοῦ ἐν Ἡλιουπόλει Ὀρφανοτροφείου ἀπέδωκε τὸ ὁλικὸν ποσὸν Γ. Δ. 122923.

Εὐσεβὴς δωρεά. — Ὁ κ. Π. Ἀριστόφρων ἐδώρησε πρὸς τὸ ἀρτισύστατον Ἱεροδιδασκαλεῖον «Ἅγιος Ἀθανάσιος» πλήρη τὴν σειρὰν τῆς Πατρολογίας Migne.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΡΩΣΙΑΣ

Κατὰ τὸν μῆνα Ἰανουάριον (τῇ 14 αὐτοῦ) ἀπέθανεν ἐν Μόσχᾳ ὁ σπουδαῖον διαδραματίσας πρόσωπον κατὰ τὰ τελευταῖα ἐκκλησιαστικὰ γεγονότα ἐν Ρωσίᾳ Μητροπολίτης Ἀντωνῖνος, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα κατέστη πασίγνωστον καὶ ἔξω τῶν ὁρίων τῆς Ρωσίας διὰ τὸ τολμηρὸν τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐπιχειρηθεισῶν ἐκκλησιαστικῶν μεταρρυθμίσεων. Πρὸς στιγμὴν μάλιστα ἐνομίσθη ὅτι ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ ἀνεφαίνετο Λούθηρός τις τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας, ὅστις ἄγνωστον ποῦ ἠδύνατο νὰ κατευθύνῃ τὰ ἐν ταραχῇ καὶ διασπάσει εὑρεθέντα πράγματα τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας, ἥτις ἀείποτε πρότερον διεκρίνετο διὰ τὸ συντηρητικὸν καὶ αὐστηρῶς ὀρθόδοξον πνεῦμα αὐτῆς. Εὐτυχῶς εἰς τὴν δημιουργηθεῖσαν μεγάλην σύγχυσιν καὶ τὴν ἀπειληθεῖσαν ἐπικίνδυνον ἐκτροχίασιν ἐτέθη ἐγκαίρως τέρμα διὰ τῆς ἀνατροπῆς αὐτοῦ καὶ τῆς ὑπ' αὐτὸν Ἀνωτάτης Ἐκκλησιαστικῆς Διοικήσεως καὶ τοῦ σχηματισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας καὶ οὕτως ἐπῆλθεν διάστασις πλήρης μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς ἀναλαβούσης τὴν διοίκησιν Ἱ. Συνόδου, καὶ ἀπὸ τῆς 9 Ὀκτωβρίου 1923, ὅτε ἡ Ἱ. Σύνοδος ἐπέβαλεν αὐτῷ τὴν ποινὴν τῆς ἀργίας, μέχρι τοῦ ἔτους 1926, διέκοψεν οὗτος τὴν πρὸς τὴν Ἱ. Σύνοδον κοινωνίαν, ἀπέθετο τὸν τίτλον τοῦ Μητροπολίτου καὶ ὠνομάσθη Ἐπίσκοπος τοῦ Συνδέσμου τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀναγεννήσεως. Ἐν τῷ δικαιολογητικῷ τῆς ἐπιβολῆς τῆς ποινῆς τῆς ἀργίας εἰς αὐτὸν ὑπὸ τῆς Ἱ. Συνόδου ὡς λόγοι ἀνεφέροντο οἱ ἑξῆς, ὅτι ὁ Μητ/της Μόσχας Ἀντωνῖνος ᾠκειοποιήθη τὸν τίτλον Μητροπολίτου «Μόσχας καὶ πάσης Ρωσίας», ὅτι ἐξήγαγε τὴν Ἁγίαν Τράπεζαν ἔξω τοῦ Ἱεροῦ Βήματος, ὅτι εἰσήγαγεν ἰδιαίτερον τρόπον μεταδόσεως τῶν ἀχράντων μυστηρίων, ὅτι ἐτέλει τὴν λειτουργίαν τῇ 8 ἑσπερινῇ ὥρᾳ, ὅτι ἐξεστόμει δημοσίᾳ ἀσυγγνώστους ἀβασίμους ὕβρεις κατὰ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.

Κατὰ τὸ 1926 ὁ Ἀντωνῖνος ἀσθενήσας βαρέως ἐζήτησε ἐπανειλημμένως νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπικοινωνίαν μετὰ τῶν μελῶν τῆς Ἱ. Συνόδου, ἐξέφρασε τὴν λύπην αὐτοῦ διὰ τὰς δριμείας ἐπιθέσεις αὐτοῦ κατὰ τῆς Ἱ. Συνόδου, ἀποκατέστησε τὸν γενικὸν τρόπον τῆς μεταλήψεως καὶ ἐξῃτήσατο νὰ γίνῃ δεκτὸς εἰς κανονικὴν κοινωνίαν, ἐπιτρεπομένου μόνον τῷ ὑπ' αὐτὸν Συνδέσμῳ νὰ τελῇ τὴν λειτουργίαν ἐν ρωσικῇ γλώσσῃ καὶ ἐπὶ ἀνοικτῆς (ἐκτὸς τοῦ Ἱεροῦ Βήματος) Ἁγίας Τραπέζης. Ἡ βαρεῖα ὅμως αὐτοῦ ἀσθένεια, αἱ ἐγχειρήσεις ἃς ὑπέστη καὶ ὁ ἐπελθὼν ἀπροσδόκητοςδι' αὐτὸν θάνατος δὲν ἔδωκαν εἰς τὸν Ἀντωνῖνον καιρόν, ὅπως διὰ τακτικῆς γραπτῆς αἰτήσεως ἀποτυπώσῃ τὴν ἐκφρασθεῖσαν πρόθεσιν αὐτοῦ καὶ παράκλησιν τῆς συμφιλιώσεως.

Τὴν μεταμέλειαν οὐχ ἧττον αὐτοῦ, τὴν ἐκδηλωθεῖσαν καὶ ἐπιβεβαιωθεῖσαν διὰ τῶν ὡς ἄνω ἐνδείξεων, ὑπ' ὄψει ἔχουσα ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, ἦρεν ἐπὶ τῷ θανάτῳ αὐτοῦ ἀπ' αὐτοῦ τὴν ἐπιβεβλημένην αὐτῷ ἀργίαν καὶ ἐπέτρεψεν ὅπως εἰς τὴν κηδείαν αὐτοῦ λάβωσι μέρος τὰ μέλη τῆς Ἱ. Συνόδου καὶ ὁ κλῆρος τῆς Συνοδικῆς μερίδος, ἄνευ ὅμως εὐχαριστιακῆς κοινωνίας μετὰ τῶν κληρικῶν τοῦ Συνδέσμου τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀναγεννήσεως, θεωρουμένων καὶ ἐφεξῆς ὡς εὑρισκομένων ὑπ' ἀργίαν μέχρις οὗ γίνωσι δεκτοὶ εἰς κανονικὴν κοινωνίαν μετὰ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.

Ἡ ἄρσις τῆς ἀργίας ἀπὸ τοῦ τελευτήσαντος Μητροπολίτου Ἀντωνίνου καὶ ἡ

ἄδεια τῆς συμμετοχῆς τοῦ Συνοδικοῦ κλήρου εἰς τὴν κηδείαν αὐτοῦ ὡς ἑξῆς δικαιολογεῖται ἐν τῷ σχετικῷ πρακτικῷ τῆς Ἱ. Συνόδου, φέροντι ἡμερομηνίαν 15 Ἰανουαρίου 1927:

«Λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ πρώην Μητροπολίτης Μόσχας ὁ νῦν τελευτήσας ὡς Ἐπίσκοπος τοῦ Συνδέσμου τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀναγεννήσεως Ἀντωνῖνος Γρανόβσκη ὑπῆρξεν ἐξέχων λόγιος καὶ ἀπολογητής, ὅτι ἐντίμως ἔφερε τὸ ἐπισκοπικὸν ἀξίωμα ἐν περιόδοις βαρείαις διὰ τὴν Ρωσικὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν (1905 καὶ 1922) καὶ ὅτι πρὸ τοῦ ἑαυτοῦ θανάτου ἐξεδήλωσε συμφιλίωσιν πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον καὶ ἐπιθυμίαν νὰ ἀποκαταστήσῃ τὴν κανονικὴν κοινωνίαν μετ' αὐτῆς, ἐπὶ τῷ θανάτῳ αὐτοῦ ἀποφασίζομεν ὅπως ἡ ἀργία αὐτοῦ θεωρηθῇ λήξασα, ἐπιτραπῇ δὲ τοῖς μέλεσι τῆς Ἱ. Συνόδου καὶ τῷ Συνοδικῷ κλήρῳ, ὅπως λάβῃ μέρος εἰς τὴν κηδείαν, ἄνευ μέντοι εὐχαριστιακῆς κοινωνίας μετὰ τῶν ἱερολειτουργῶν τοῦ Συνδέσμου τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀναγεννήσεως, ὡς μενόντων ὑπ' ἀργίαν μέχρι τῆς ἀποδοχῆς αὐτῶν ὑπὸ τὴν κανονικὴν δικαιοδοσίαν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου».

—Ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμ. 14 τοῦ παρελθόντος Ἀπριλίου τεύχει τοῦ «Πανταίνου» δημοσιεύεται Πατριαρχικὴ ἀπάντησις «τῷ Σεβασμ. Μητροπολίτῃ Πετρουπόλεως κ. Βενιαμὶν καὶ τοῖς ἐν αὐτῷ Ἱερωτάτοις Μητροπολίταις καὶ Ἐπισκόποις τῆς ἐν Ρωσίᾳ ἁγιωτάτης ὀρθοδ. Ἐκκλησίας». Ἐν τῷ ἐγγράφῳ τούτῳ ἐκφράζεται μὲν ἡ χαρὰ τῆς Α. Θ. Π. τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας ἐπὶ τῇ ἀποκαταστάσει ὁμαλῶν σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας ἐν Ρωσίᾳ καὶ τῇ καθόλου προαγωγῇ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς, δηλοῦται δὲ ἅμα ὅτι ἡ πνευματικὴ αὐτὴ ἐπικοινωνία δὲν σημαίνει καὶ τὴν ἀπὸ μέρους τῆς Ἐκκλησίας Ἀλεξανδρείας ἀναγνώρισιν τῆς ὡς ἄνω ἐκκλησιαστικῆς μερίδος, ὡς μόνης ἐκπροσώπου τοῦ κανονικοῦ ἐν Ρωσίᾳ ἐκκλησιαστικοῦ καθεστῶτος.

— Κατὰ ληφθεῖσαν πρὸ τῶν ἑορτῶν τοῦ Ἁγίου Πάσχα ἀπόφασιν τῆς ἐν Μόσχᾳ Ἱερᾶς Συνόδου οἱ σεβ. Μ/ται Λένινγραδ [Πετρουπόλεως] κ. Βενιαμὶν καὶ Μόσχας κ. Σεραφεὶμ ἀντήλλαξαν τὰς μητροπόλεις αὐτῶν, τοῦ νέου Μ/του Μόσχας κ. Βενιαμὶν ἀναλαβόντος καὶ αὖθις τὰ προεδρικὰ καθήκοντα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.

— Διὰ γράμματος αὐτῆς ἡ Ἱ. Σύνοδος τῆς Ὀρθ. Ρωσ. Ἐκκλησίας παρακαλεῖ καὶ προσκαλεῖ τὸν Παναγιώτατον Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην καὶ τοὺς Μακαριωτάτους Π/χας Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων, ὅπως προεδρεύσῃ καὶ παραστῶσιν εἰς τὴν μέλλουσαν νὰ συνέλθῃ ἐφέτος Δ' Παρρωσικὴν Τοπικὴν Σύνοδον.

— Παρόμοιον γράμμα ἀπέστειλε τῇ Α. Θ. Παναγιότητι καὶ ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Λευκῆς Ρωσίας.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

Οὐνία. — Ἐν δυσὶ συνεδρίαις αὐτῆς κατὰ τὸν παρελθόντα μῆνα Ἀπρίλιον ἡ Ἱ. Σύνοδος ἐνασχοληθεῖσα εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἐν Ἑλλάδι δράσεως τῆς Οὐνιτικῆς προπαγάνδας, ἀπεφάσισεν, ὅπως ἐξαιτήσηται παρὰ τῆς Κυβερνήσεως τὴν λῆψιν τῶν δεόντων μέτρων.

Ὑπὲρ τοῦ Παναγίου Τάφου. — Ἀπελύθη Ἐγκύκλιος πρὸς ἅπασαν τὴν Ἱεραρχίαν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, προσκαλοῦσα αὐτὴν εἰς τὴν διεξαγωγὴν ἐράνων ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τοῦ Παναγίου Τάφου διὰ περιαγωγῆς δίσκου ἐν τοῖς ἱ. ναοῖς κατὰ τὴν Μ. Παρασκευήν.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΠΟΛΩΝΙΑΣ

Ἀλλαχοῦ τοῦ παρόντος τεύχους δημοσιεύεται ἡ Πατριαρχικὴ καὶ Συνοδικὴ Πρᾶξις ἀπονομῆς τοῦ τίτλου τοῦ Μακαριωτάτου τῷ σεβ. Μ/τῃ Βαρσοβίας καὶ πάσης Πολωνίας κ. Διονυσίῳ καὶ τοῖς διαδόχοις αὐτοῦ. Διὰ πατριαρχικῶν δὲ γραμμάτων (6 Μαΐου) τὸ πρᾶγμα ἐξηγγέλθη πᾶσι τοῖς Μακαριωτάτοις Πατριάρχαις καὶ Προέδροις τῶν Ὀρθ. Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, αἵτινες ἀναμφιβόλως «μετὰ χαρᾶς ἐπικροτήσουσι καὶ ἀποδέξονται τὴν προσωνυμίαν ταύτην, οὐχ ἧττον καὶ αὗται χαίρουσαι ἐπὶ τῇ εὐσταθείᾳ καὶ προκοπῇ τῆς ἀρτισυστάτου Αὐτοκεφάλου Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Πολωνίας καὶ τὸ δίκαιον συνομολογοῦσαι τῆς πρὸς αὐτὴν ἐκκλησιαστικῆς ταύτης τιμῆς, εὐαρεστηθήσονται δὲ πᾶσαι ὀνομάζειν καὶ προσαγορεύειν τοὐντεῦθεν καὶ αὐταὶ τὸν Προκαθήμενον αὐτῆς «Μακαριώτατον Μητροπολίτην Βαρσοβίας καὶ πάσης Πολωνίας».

— Ὁ Μακαριώτατος Μητροπολίτης Βαρσοβίας ἀναχωρῶν ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Ἱεροσόλυμα ἀπέστειλε τῇ Α. Θ. Παναγιότητι γράμμα εὐγνωμόνων εὐχαριστιῶν διὰ τὴν θερμὴν πατρικὴν ὑποδοχήν, ἧς ἠξιώθη παρ' Αὐτῆς καὶ τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

*Εὐχαρίστως ἀγγέλλει ἡ «**Ὀρθοδοξία**» τὴν ἀπὸ τοῦ νέου ἔτους ἐν Βρουκλύνῳ τῆς Πολιτείας Νέας Ὑόρκης ἐμφάνισιν Μηνιαίου Περιοδικοῦ Ὀρθοδόξου ἐν ἀγγλικῇ γλώσσῃ **τῆς Ὀρθοδόξου Καθολικῆς Ἐπιθεωρήσεως** (the Orthodox Catholic Review). Οἱ ἐκδόται εἶναι Σύροι ἱερεῖς, γίνεται δὲ ἡ ἔκδοσις ἐγκρίσει καὶ ἐποπτείᾳ τοῦ Ὀρθοδόξου Σύρου Ἀρχιεπισκόπου τῆς πόλεως ἐκείνης, καὶ δὴ μετὰ διπλοῦ στόχου, τὸ μὲν πρὸς ἐπὶ πλεῖον διάδοσιν τῶν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας παρὰ τοῖς ἑτεροδόξοις τῶν χωρῶν ἐκείνων, τὸ δὲ οἱονεὶ πρὸς ἄμυναν, πρὸς τὴν ἐν τῇ πατρῴᾳ πίστει μύησιν καὶ συγκράτησιν τῆς νέας γενεᾶς, τῆς κατὰ μικρὸν καὶ ἀνεπαισθήτως ἀποξενουμένης πρὸς τὰ πάτρια ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τὴν ἰσχυρὰν τοῦ νέου περιβάλλοντος αὐτῶν, τῶν νέων ὅρων τοῦ ὅλου βίου καὶ τῆς ἐπιβαλλομένης ὑπὸ τῶν περιστάσεων ἀγωγῆς τε καὶ παιδεύσεως, ἀνατροφῆς τε καὶ ἀναστροφῆς τῶν νέων. Τὸ τελευταῖον τοῦτο βεβαίως εἶναι πάσης προσοχῆς ἄξιον, τὸ δ' ἐφ' ἡμῖν, πάσῃ ψυχῇ εὐχόμεθα εἰς τὸν νέον συνάδελφον εὐστοχίαν καὶ εὐδοκίμησιν πρώτιστα πάντων εἰς τοῦτο τὸ κεφάλαιον. Ἀφορῶσι πρὸς ἄλλους σκοποὺς εὐρυτέρους ὅσα (ἐν σελ. 48) προαγγέλλει θέματα διὰ τὸ πρῶτον ἔτος. Εἶναι χρήσιμα καὶ ταῦτα. Ἐνδιαφέροντα καὶ προσοχῆς ἄξια εἶναι καὶ τὰ τοῦ πρώτου τεύχους, καὶ ἀνεξαρτήτως τῶν ἐκ παραλλήλου παρεμβαλομένων **Μηναίων** τῆς ἑλληνικῆς καὶ ρωσικῆς Ἐκκλησίας.*

ΔΗΛΩΣΙΣ

Ἀπὸ τῆς 1ης ἀρχομένου μηνὸς Ἰουνίου ἄρχεται ἡ ἐκτύπωσις τῆς «***Χριστιανικῆς Ἠθικῆς***» τοῦ καθηγητοῦ κ. Β. Ἀντωνιάδου. Παρακαλοῦνται οἱ λαβόντες ἀγγελίας τῆς ἐπὶ τῆς ἐκδόσεως τῶν συγγραμμάτων τοῦ σεβαστοῦ καθηγητοῦ Ἐπιτροπῆς ὅπως ἀποστείλωσι τὴν προαιρετικὴν αὐτῶν χρηματικὴν προσφορὰν ***πρὸς τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Σάρδεων κ. Γερμανὸν — Πατριαρχεῖα — Φανάριον —Κωνσταντινούπολιν.***

مدير مسؤل: ملەتيوس لوقاكيس